T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARININ ETKİNLİĞİ: ÇANAKKALE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECLA AYKUT

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ SALİH ZİYA KUTLU

ÇANAKKALE – 2026

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARININ ETKİNLİĞİ: ÇANAKKALE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECLA AYKUT

Tez Danışmanı
DR. ÖĞR. ÜYESİ SALİH ZİYA KUTLU

ÇANAKKALE – 2026

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Necla AYKUT tarafından Dr. Öğr. Üyesi Salih Ziya KUTLU yönetiminde hazırlanan ve 15/01/2026 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan **"Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Etkinliği: Çanakkale Belediyesi Örneği"** başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Kamu Yönetimi Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Dr. Öğr. Üyesi Salih Ziya KUTLU (Danışman)	……
Doç. Dr. Yavuz ACUNGİL	……
Doç. Dr. İbrahim Tanju AKYOL	……

Tez No : 10784447

Tez Savunma Tarihi : 15/01/2026

Prof. Dr. Melis ULU DOĞRU

Enstitü Müdürü

...../...../20....

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Necla AYKUT
15/01/2026

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında, çalışma sürecim boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Salih Ziya KUTLU'ya; tüm zorlukları benimle göğüsleyen ablam Gökçe Çiçek ÇETİN YILMAZ'a, Abdullah YILMAZ'a, çalışma süreci boyunca her daim yanımda olarak sağladığı destek, anlayış, moral ve motivasyon için Erdem ÖZEN'e, Sinem YILDIRIMLAR'a, Eylem SAYINTA'ya, Gizem Buket YILDIZAK'a ve tüm dostlarıma; hayatımın her evresinde yanımda olan kıymetli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Necla AYKUT

Çanakkale, Ocak 2026

ÖZET

TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARININ ETKİNLİĞİ: ÇANAKKALE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Necla AYKUT
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Salih Ziya KUTLU
15/01/2026, 128

Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin yalnızca temel kentsel hizmetleri yerine getirmekle sınırlı kalmayıp toplumun sosyal refahını artırmayı amaçlayan bütüncül bir yönetim anlayışını ifade etmektedir. Bu yaklaşım, dezavantajlı grupların desteklenmesi, sosyal adaletin güçlendirilmesi, toplumsal dayanışmanın kurumsallaştırılması ve yerel halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi gibi çok yönlü hedeflere sahiptir. Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları özellikle 2000'li yıllardan sonra daha görünür hâle gelmiş; sosyal destek programları, çevresel duyarlılık çalışmaları, katılımcı yönetim modelleri ve sürdürülebilirlik odaklı projeler aracılığıyla giderek çeşitlenmiştir. Ancak bu gelişime rağmen sosyal belediyecilik alanında eşgüdüm eksikliği, hukuki boşluklar, finansal yetersizlik ve veri temelli değerlendirme mekanizmalarının sınırlılığı gibi sorunlar devam etmektedir. Bu nedenle sosyal hizmetlerin etkili biçimde yürütülmesi, belediyelerin karar alma süreçlerinde şeffaf, katılımcı ve kapsayıcı bir anlayışı benimsemelerini gerektirmektedir. Araştırmanın temel amacı, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyeciliğe ilişkin faaliyetlerindeki etkinliği incelemektir. Çalışmanın önermesi "Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamaları çeşitlilik, kapsam ve etkinlik bakımından yeterli düzeydedir." olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Çanakkale Belediyesinin 2020–2024 yıllarını kapsayan faaliyet raporları incelenmiş ve elde edilen veriler Maxqda nitel analiz programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, belediyenin sosyal yardım ve dayanışma, çevresel sürdürülebilirlik, spor ve sağlık hizmetleri, katılımcı yönetim uygulamaları ve dezavantajlı gruplara yönelik politikalar gibi yedi temel alanda sosyal belediyeciliği etkili şekilde hayata geçirdiğini göstermektedir. Ayrıca halkla ilişkilerin

güçlendirilmesi ve toplumun karar süreçlerine dâhil edilmesinin sosyal belediyeciliğin başarısını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Sosyal Belediyecilik, Çanakkale Belediyesi

ABSTRACT

THE EFFECTIVENESS OF SOCIAL MUNICIPALISM PRACTICES IN TURKEY: THE CASE OF ÇANAKKALE MUNICIPALITY

Necla AYKUT
Çanakkale Onsekiz Mart University
Graduate School of Education
Department of Public Administration Master's Thesis
Advisor: Asst. Prof. Salih Ziya KUTLU
15/01/2026, 128

Social municipalism refers to a comprehensive management approach whereby local governments aim not only to provide basic urban services but also to enhance the social welfare of the community. This approach has multifaceted objectives, such as supporting disadvantaged groups, strengthening social justice, institutionalizing social solidarity, and improving the quality of life for local residents. In Turkey, social municipalism practices have become more visible, especially since the 2000s, diversifying through social support programs, environmental awareness initiatives, participatory management models, and sustainability-focused projects. However, despite this development, problems such as lack of coordination in the field of social municipalism, legal loopholes, financial inadequacies, and limited data-based evaluation mechanisms persist. Therefore, the effective implementation of social services requires municipalities to adopt a transparent, participatory, and inclusive approach in their decision-making processes. The main objective of the research is to examine the effectiveness of Çanakkale Municipality's activities related to social municipalism. The proposition of the study is defined as *"The social municipal practices of Çanakkale Municipality are sufficient in terms of diversity, scope, and effectiveness."* Within the scope of the research, Çanakkale Municipality's activity reports covering the years 2020–2024 were examined, and the data obtained was analyzed using the Maxqda qualitative analysis program. The findings show that the municipality has effectively implemented social municipalism in seven key areas: social assistance and solidarity, environmental sustainability, sports and health services, participatory

management practices, and policies targeting disadvantaged groups. Furthermore, it was concluded that strengthening public relations and involving the community in decision-making processes increases the success of social municipalism.

Keywords: Social State, Social Municipalism, Çanakkale Municipality

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI……... i
ETİK BEYAN…… ii
TEŞEKKÜR…….. iii
ÖZET ……..…….. iv
ABSTRACT …….. vi
İÇİNDEKİLER ……..…… viii
SİMGELER ve KISALTMALAR……..……. xi
TABLOLAR DİZİNİ…….…. xii
ŞEKİLLER DİZİNİ……..……...…….….. xiii

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

İKİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 5

2.1. Devlet ve Sosyal Devlet Kavramı....……..... 5
2.1.1. Devletin Tanımı ve Temel Özellikleri...……..…..…… 6
2.1.2. Sosyal Devlet Anlayışı ve İlkeleri…… 9
2.1.3. Sosyal Devletin Tarihsel Gelişimi…… 15
2.2. Sosyal Politika Kavramı……...…...……... 17
2.2.1. Sosyal Politikanın Tanımı, Amaçları ve Kapsamı……..... 17
2.2.2. Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi……. 19
2.3. Yerel Yönetim Kavramı....…….. 22
2.3.1. Yerel Yönetim Kavramı, Nitelikleri ve Gelişimi…….. 22
2.3.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi……... 25

2.3.3. Türkiye'de Yerel Yönetimler…… 28
İl Özel İdaresi……... 28
Belediye……. 30
Büyükşehir Belediyeleri…… 41
Köy…… 44
2.4. Sosyal Belediyecilik…… 46
2.4.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı……..…… 46
2.4.2. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi……. 49
2.4.3. Sosyal Belediyeciliğin Uygulama Alanları…….. 52
2.4.4. Sosyal Belediyeciliğin Türkiye'deki Gelişimi ve Örnekleri……. 55
Türkiye'de Sosyal Belediyeciliğin Hukuki Çerçevesi…….. 57
Engellilere Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları……. 60
Yaşlılara Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları…… 61
Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları…… 61
Yoksullara Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları…….. 61
İşsizlere Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları……... 62
Kadınlara Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları…… 62
Diğer Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri…… 63
2.4.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Hizmet Örnekleri…….. 65
2.4.6. Literatür İncelemesi…….. 69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 73
YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı....……..... 73
3.2 Araştırmanın Önemi....……..... 74

3.3. Araştırma Yöntemi....……..... 75

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi....……..... 76

3.5. Veri Analiz Yöntemleri....……..... 77

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları……... 78

3.7. Araştırmanın Önermesi ve Soruları……. 79

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 80
TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARININ ETKİNLİĞİ:
ÇANAKKALE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

4.1. Çanakkale İlinin Tarihi, Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı.....…..... 80

4.2. Çanakkale Belediyesinin Kurumsal Yapısı....……..... 84

4.3. Bulgular……... 85

4.3.1. Çanakkale Belediyesi'nde Yürütülen Sosyal Belediyecilik Uygulamaları, Farklı Dezavantajlı Grupları Kapsayacak Şekilde Midir?..... 100

4.3.2. Çanakkale Belediyesi'nin Uygulamalarında Sosyal Belediyecilik İlkeleri Etkin Biçimde Kullanılmakta Mıdır?..... 102

4.3.3. Çanakkale Belediyesi, Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Paydaş Katılımı Ne Düzeydedir?.....……. 104

BEŞİNCİ BÖLÜM 107
SONUÇ

5.1. SONUÇ....……..... 107

KAYNAKÇA ....……. 114

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABB	Ankara Büyükşehir Belediyesi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GMKA	Güney Marmara Kalkınma Ajansı
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
KAYA	Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
KIRDES	Kırsal Altyapı Destek Programı
KÖYDES	Köy Altyapısını Destekleme Projesi
MEHTAP	Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
MÖ	Milattan Önce
OSB	Organize Sanayi Bölgeleri
SEDEP	Sosyal Destek ve Danışmanlık Projesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Sosyal Belediyecilik Hizmet Örnekleri……	66
Tablo 2	Çanakkale İli İlçeleri, Yüzölçümü, Nüfus ve Ekonomik Faaliyet Alanları…….	82

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Kelime Bulutu……	86
Şekil 2	Kod Sistemi ve Kodlanma Yoğunluğu……...	87
Şekil 3	Sosyal Belediyecilik İlkeleri Teması ve Kod Dağılımı Haritası...	90
Şekil 4	Katılımcı Yönetim ve Halkla İlişkiler Temasını Kod Dağılımı Haritası…….	91
Şekil 5	İstihdam ve Mesleki Gelişim Temasını Kod Dağılımı Haritası..	93
Şekil 6	Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler Temasının Kod Dağılımı Haritası……...	94
Şekil 7	Sosyal Yardım ve Dayanışma Temasının Kod Dağılımı Haritası..	96
Şekil 8	Spor, Sağlık ve Yaşam Temasının Kod Dağılımı Haritası…….	97
Şekil 9	Çevresel Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Temasının Kod Dağılımı Haritası……..	98
Şekil 10	Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler-Sosyal Yardım ve Dayanışma Temalarının Birlikte Kod Oluşturma Modeli……	100
Şekil 11	Sosyal Belediyecilik İlkelerinin Etkinlik Düzeyi Birlikte Kod Oluşuma Modeli……	102
Şekil 12	Sosyal Belediyecilik İlkeleri-Katılım Ve Halkla İlişkiler Temaların Birlikte Kod Oluşturma Modeli…….....	104

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Toplumların tarihsel gelişiminde devlet, zamanla yalnızca siyasal bir otorite olmaktan çıkarak sosyal sorunlara çözüm üretme sorumluluğunu da üstlenmeye başlamıştır. Halkın temel ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal risklerin azaltılması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi modern devlet anlayışının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Özellikle Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan hızlı kentleşme, yoksulluk, işsizlik ve sınıfsal eşitsizlikler, devletleri daha kapsamlı sosyal politikalar geliştirmeye zorlamıştır. Böylece sosyal devlet anlayışı giderek güçlenmiş ve devletin vatandaşlara yönelik koruyucu, destekleyici ve düzenleyici rolü belirginleşmiştir. Sosyal devletin temel hedefi toplumsal eşitsizlikleri azaltmak, adaleti sağlamak ve bireylerin sosyal haklardan en geniş biçimde yararlanmasını mümkün kılmaktır.

Sosyal devletin kurumsal yapısı zaman içerisinde önemli bir dönüşüm geçirmiş; merkeziyetçi yönetim anlayışının alan kaybetmesiyle birlikte sosyal politikaların uygulanmasında farklı yönetim kademeleri rol almaya başlamıştır. Bu süreçte devlet, sosyal hakların korunması ve sosyal refahın artırılması için politika üretme görevini sürdürürken bu politikaların icrasında yerel yönetimlerin etkinliği artmıştır. Yerel yönetimler halka en yakın birimler olarak, toplumsal ihtiyaçları daha doğru tespit edebilme ve hızlı çözüm geliştirme kapasitesi nedeniyle sosyal politika alanında kritik bir konuma yükselmiştir. Bu çerçevede sosyal devletin yerel ölçekte somutlaşması "sosyal belediyecilik" kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Yerel yönetimler, karar organlarının halk tarafından seçildiği, yönetsel ve mali özerkliğe sahip kamusal yapılar olarak kamu yönetiminin önemli bir bileşenidir. Yerel düzeyde verilen hizmetlerin çeşitlenmesi ve genişlemesi, bu yönetim birimlerini yalnızca teknik ve altyapısal hizmet sunan kuruluşlar olmaktan çıkarmış; sosyal hizmet üretimi, yoksullukla mücadele, dezavantajlı grupların desteklenmesi gibi konular da görev alanlarına dâhil olmuştur. Böylece yerel yönetimler, demokrasinin yerelde uygulanmasını sağlayan birimler olmanın ötesine geçerek toplumsal refahın artırılmasına doğrudan katkı sunan

aktörler haline gelmiştir. Bu gelişmeler, belediyelerin sosyal politika uygulayıcısı olarak üstlendiği rolün güçlenmesini sağlamıştır. Sosyal belediyecilik, belediyelerin sınırları içerisindeki bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamayı, toplumsal bütünleşmeyi sağlamayı ve kentte yaşayan herkes için adil yaşam koşulları oluşturmayı amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Bu yaklaşım, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin düzenli ve sürdürülebilir bir sistem içinde sunulmasını, dezavantajlı kesimlerin topluma yeniden kazandırılmasını ve fırsat eşitliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Sosyal belediyeciliğin temel ilkeleri olan eşitlik, katılım, dayanışma ve adalet, yerel yönetimlerin sosyal sorumluluklarını şekillendirmektedir.

Dünyada sosyal belediyecilik uygulamalarının gelişimi, ekonomik krizlerin, savaşların, salgınların ve hızlı sanayileşmenin yarattığı toplumsal sorunlara yerel ölçekte çözüm üretme ihtiyacıyla ortaya çıkmıştır. Başlangıçta daha çok yoksul kesimlere yönelik yardım faaliyetleriyle sınırlı olan bu anlayış, zamanla kentin tüm sosyal gereksinimlerini kapsayan geniş bir hizmet alanına dönüşmüştür. Türkiye'de sosyal belediyecilik özellikle 1990'lı yıllardan itibaren görünür hale gelmiş; 2000'li yıllarda kamu yönetiminde yapılan yapısal reformlarla birlikte daha kurumsal bir nitelik kazanmıştır. 2004 ve 2005 yıllarında çıkarılan İl Özel İdaresi Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve Belediye Kanunu, yerel yönetimlerin sosyal hizmet alanındaki sorumluluklarını yasal zemine oturtarak sosyal belediyeciliğin gelişimine katkı sağlamıştır.

Türkiye'de yerel yönetim sistemi il özel idareleri, belediyeler, köy idareleri ve büyükşehir belediyelerinden oluşmakta olup tarihsel kökleri Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Özellikle 1980 sonrası dönemde yerel yönetimlere verilen önem artmış, yetki alanları genişletilmiş ve yönetsel kapasite güçlendirilmiştir. 1970'li yıllardan itibaren hızlanan kente göçle, büyük kentlerde nüfusun yoğunlaşmasına ve buna bağlı olarak sosyal sorunların derinleşmesine yol açmıştır. Bu nedenle büyükşehir belediyeleri hem altyapı ve üstyapı hizmetlerini hem de sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmekle yükümlü hale gelmiştir. Sosyal belediyecilik kapsamında dezavantajlı gruplara yönelik destekler, sosyal yardım programları, eğitim, kültür, sağlık ve istihdam alanlarında geliştirilen projeler ile kentsel yaşam kalitesini artıran bütüncül politikalar ön plana çıkmaktadır. Böylece belediyeler, toplumsal sorunlara yerel düzeyde çözüm üreten, sosyal

bütünleşmeyi güçlendiren ve kentte yaşayan herkes için adil ve yaşanabilir bir ortam oluşturmayı hedefleyen aktif bir sosyal politika aktörü haline gelmektedir.

Araştırmanın temel amacı, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyeciliğe ilişkin faaliyetelerindeki etkinliği incelemektir. Bu kapsamda, faaliyet türleri, faaliyetlerin yöneldiği toplumsal gruplar ve karar alma süreçlerine ilişkin kurumsal yapılar analiz için temel kriter olarak belirlenmiştir. Çalışma, özellikle 2019 yerel seçimleri sonrasında hayata geçirilen sosyal belediyecilik stratejilerini, hizmet çeşitliliğini ve bu hizmetlerin toplumsal etkilerini değerlendirmektedir; böylece Çanakkale Belediyesinin sosyal politika uygulamalarının erişilebilirliği, sürdürülebilirliği ve genel etkinliği analiz edilmiştir. Araştırmanın yöntemsel çerçevesi, literatür taraması ve nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Bu doğrultuda, Çanakkale Belediyesinin 2020–2024 yıllarını kapsayan faaliyet raporları incelenmiş, kurumsal dokümanlardan elde edilen bilgiler doğrultusunda doküman analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen veriler Maxqda nitel veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiş ve araştırma soruları yanıtlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümü giriş kısmından oluşmaktadır. İkinci bölümünde araştırmanın kuramsal temeli oluşturulmaktadır. Bu kapsamda önce devlet kavramının tarihsel gelişimi, temel nitelikleri ve uluslararası literatürde yapılan tanımlamalar ele alınarak sosyal belediyeciliğe teorik bir zemin hazırlanmıştır. Devamında sosyal devlet anlayışı, ilkeleri ve tarihsel dönüşümü incelenmiş; sosyal politikanın ortaya çıkışı ve toplumsal işlevi tarihsel bağlamıyla değerlendirilmiştir. Bölümün bir diğer başlığını yerel yönetimler oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin tanımı, tarihsel süreç içindeki gelişimi, görev ve sorumlulukları açıklanmış; Türkiye'deki yerel yönetim birimlerinin yapısına ilişkin bilgiler sunulmuştur. Ayrıca sosyal belediyeciliğin ortaya çıkışı, tarihsel gelişim süreci ve temel uygulama alanları ele alınmışır. Bunun yanında Türkiye'de sosyal belediyeciliğin kurumsal yapısı, hukuki çerçevesi ve tarihsel dönüşümü incelenmiştir. Son olarak ise Türkiye'deki sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin örneklere ve literatürdeki önceki çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü yöntem başlığını taşımaktadır. Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, kullanılan yöntemsel yaklaşımlar ve veri analiz süreci açıklanmış; ayrıca araştırma sorularına da bu bölümde yer verilmiştir. Dördüncü bölüm olan "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Etkinliği: Çanakkale Belediyesi Örneği" başlığı altında ise Çanakkale Belediyesinin sosyal belediyecilik faaliyetlerine ilişkin elde edilen veriler değerlendirilmiş ve uygulamaların etkililik düzeyi analiz edilmiştir. Son bölüm olan Sonuç kısmında ise, bulgular ışığında genel değerlendirmeler yapılmış, sosyal belediyecilik uygulamalarının geliştirilmesine yönelik politika önerileri sunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırma kapsamında kullanılan temel kavramalara yer verilmiş ayrıca sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik örnekler incelenerek literatürde yer alan önceki çalışmalara değinilmiştir.

2.1. Devlet ve Sosyal Devlet Kavramı

Sosyal belediyecilik anlayışını doğru biçimde tanımlayabilmek için öncelikle bu kavramın beslendiği temel kavramların yani devlet, sosyal devlet ve refah devletinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. "Devlet" kavramı tarih boyunca farklı anlamlar kazanmış, her dönemde siyasal, toplumsal ve ekonomik koşulların etkisiyle yeniden biçimlenmiştir. Arapça kökenli olan "devlet" sözcüğü; "dönüşüm", "bir hâlden diğerine geçiş", "güç ve iktidar değişimi" gibi anlamları ifade etmektedir (Lewis, 2006: 294).

Devlet, genel olarak belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kuran, bu egemenliği hukuki kurallar aracılığıyla sürdüren, vatandaşların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen kurumsal bir örgütlenmedir (Lewis, 2006: 296). Bu bağlamda devlet, sadece siyasi otoriteyi temsil eden bir yapı değil; aynı zamanda toplumsal düzeni sağlayan, bireylerin yaşamını belirli kurallar çerçevesinde yönlendiren bir organizasyondur.

Aydın Taneri'ye göre devlet, "millet, ülke, egemenlik ve örgütlenme" unsurlarını bünyesinde barındıran bir siyasal kişilik olarak tanımlanabilir (Aydın, 1991: 81). Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan ve belli bir siyasi iktidara tabi olan insanların oluşturduğu bir topluluktur (Gözler, 2020: 4). Dolayısıyla devletin temel amacı, toplumsal düzenin korunmasını ve kamusal yaşamın devamını sağlamaktır.

2.1.1. Devletin Tanımı ve Temel Özellikleri

Devlet kavramı, siyaset biliminin ve kamu yönetiminin en temel tartışma alanlarından birini oluşturur. Kavramın kökeni Latince *status* sözcüğüne dayanmakta olup "durum" veya "düzen" anlamlarını taşır. Ancak modern anlamda devlet, yalnızca bir düzeni değil, aynı zamanda bu düzeni sürdürebilmek için gerekli otoriteyi ve kurumları da ifade eder (Carnoy, 2014: 10). Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan bir insan topluluğunu, meşru güç kullanma tekelini elinde bulunduran bir otorite aracılığıyla yöneten ve başka bir güce tabi olmayan siyasi örgütlenme biçimidir (Tilly, 2001: 246).

Devletin tanımı yapılırken en sık vurgulanan husus, onun siyasi egemenliğe sahip örgütlü bir güç olmasıdır. Weber'in klasik yaklaşımından hareketle devlet, "belirli bir toprak üzerinde fiziksel şiddet kullanımını meşru biçimde tekelinde bulunduran bir otorite" olarak nitelendirilir (Weber, 2006: 64-65). Bu meşruiyet unsuru, devletin yalnızca zorlayıcı değil, aynı zamanda toplum tarafından kabul gören bir otorite olduğunu gösterir. Bu nedenle, devletin varlığı sadece zor kullanma yetkisine değil, aynı zamanda toplumsal rızaya dayalı bir meşruiyet sistemine bağlıdır.

Hobbes'a göre devlet, bireylerin doğal durumda sahip oldukları sınırsız özgürlüklerinden vazgeçerek bu yetkileri bir egemene devretmeleriyle ortaya çıkan meşru bir otoritedir. Bu egemen güç sayesinde toplumda düzen, barış ve güvenlik tesis edilmektedir (Hobbes, 2012: 133). Locke ise devleti, bireylerin doğuştan sahip oldukları yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarını güvence altına almak amacıyla oluşturdukları ve yetkisini toplumsal rızadan alan bir yapı olarak değerlendirmektedir (Locke, 2004: 81–103). Bodin'e göre devlet, birden fazla ailenin ve onların ortak çıkarlarının, egemen bir iktidar tarafından adalet ilkesi çerçevesinde yönetilmesini ifade eden siyasal bir birliktir (Bodin, 2011: 187). Rousseau'ya göre devlet, bireylerin kendi doğal özgürlüklerinden vazgeçerek ortak iradeye dayalı bir siyasal birlik oluşturması sonucu ortaya çıkan ve meşruiyetini "genel irade"den alan kolektif bir yapıdır; bu yapı, bireysel çıkarların üzerinde toplumsal yararı esas almaktadır (Rousseau, 2012: 23–35).

Bu klasik düşünürlerin devlet tanımları, devletin ortaya çıkışı, egemenliği ve meşruiyeti konusunda kuramsal bir temel sunmakla birlikte, günümüzde siyasal ve toplumsal yapıda yaşanan dönüşümler devlet kavramının çağdaş yazarlar tarafından yeniden ele alınmasına yol açmıştır. Bu çerçevede, modern siyaset bilimi ve kamu yönetimi literatüründe devlet; küreselleşme, yönetişim, sosyal politika ve katılımcılık gibi yeni dinamikler ışığında farklı bakış açılarıyla tanımlanmaktadır.

Kapani, devleti belirli bir ülke üzerinde yaşayan insan topluluğunun, üstün ve bağlayıcı bir iktidar tarafından yönetilmesi sonucu oluşan siyasal bir örgütlenme biçimi olarak tanımlamaktadır (Kapani, 2006: 43–44). Turan'a göre ise devlet, toplum üzerinde meşru otorite kullanma yetkisine sahip olup bu yetki aracılığıyla toplumsal düzeni ve istikrarı sağlayan bir siyasal yapılanmadır (Turan, 2002: 57). Beşikçi, devleti belirli bir coğrafi alan içerisinde yaşayan toplumları düzenleyen ve dış müdahalelerden bağımsız olarak yöneten örgütlü bir güç olarak ele almaktadır (Beşikçi, 1995: 112). Bayar, devletin nüfus, ülke, hükümet ve egemenlik unsurlarını bünyesinde barındıran, varlığını toplumsal uzlaşma ve rızaya dayandıran siyasal bir organizasyon olduğunu belirtmektedir (Bayar, 2014: 74). Karaman ise devleti, toplumun güvenliğini sağlamakla görevli, hukuki kuralları uygulayan ve kamu düzeninin sürekliliğini temin eden kurumsal bir yapı olarak tanımlamaktadır (Karaman, 2010: 65).

Bu tanımlar birlikte değerlendirildiğinde, devletin farklı düşünürler tarafından güvenlik, hakların korunması, adalet, egemenlik, toplumsal düzen ve kurumsallık gibi temel unsurlar etrafında tanımlandığı görülmektedir. Hobbes ve Locke devletin ortaya çıkışını sosyal sözleşme ve meşru otorite üzerinden açıklarken; Bodin ve Kapani devletin egemenlik boyutuna vurgu yapmaktadır. Turan ve Karaman, düzen, güvenlik ve kamu otoritesinin işlevlerine dikkat çekerken; Beşikçi ve Bayar devletin coğrafi, toplumsal ve kurumsal yapısını öne çıkarmaktadır. Bu çerçevede devlet, belirli bir toprak üzerinde yaşayan toplumu meşru otorite, egemenlik ve kamu düzeni ilkeleri doğrultusunda yöneten, güvenliği sağlayan ve ortak yaşamı düzenleyen örgütlü bir siyasal yapı olarak ortak bir anlamda birleşmektedir.

Bu bağlamda devletin temel özellikleri genel olarak nüfus (population), toprak (territory), hükümet (government) ve egemenlik (sovereignty) olmak üzere dört ana unsur altında incelenmektedir (Heywood, 2021: 56-79). İlk unsur olan nüfus, devletin varlık koşuludur; çünkü devlet, insan topluluğunun örgütlenmesiyle anlam kazanır. İkinci unsur olan toprak, devletin yetki sınırlarını belirleyen coğrafi alanı ifade eder. Bu alan kara, hava sahası ve deniz yetki alanlarını kapsar. Üçüncü unsur hükümet, devletin karar alma ve uygulama organlarının bütününü temsil eder. Yasama, yürütme ve yargı erklerinin varlığı, bu unsurun kurumsal temelini oluşturur. Dördüncü unsur olan egemenlik ise devletin hem iç hem dış bağımsızlığının ifadesidir. İç egemenlik, devletin kendi topraklarında nihai otorite olmasını; dış egemenlik ise başka bir devlete tabi olmadan uluslararası ilişkiler kurabilmesini ifade eder (Carnoy, 2014: 86-87).

Tilly (1992: 271), Avrupa'daki devletlerin tarihsel gelişimini analiz ederken, devletin iki temel kaynağını "sermaye" ve "zor kullanımı" olarak tanımlar. Ona göre, devletler tarih boyunca savaş, vergi toplama ve idari düzenlemeler aracılığıyla güçlenmiştir. Bu bakış açısı, devletin yalnızca hukuki bir yapı değil, aynı zamanda tarihsel bir süreç içinde biçimlenen dinamik bir kurum olduğunu gösterir.

Modern devlet kuramında devletin ayırt edici özellikleri yalnızca kurumsal yapılarla sınırlı olmayıp, siyasal iktidarın toplumsal kabul görmesi, hukuki çerçevede tanımlanması ve yönetimin hukuk kurallarıyla sınırlandırılması gibi normatif unsurları da kapsamaktadır. Meşruiyet, vatandaşların devlet otoritesini kabul etme düzeyini belirlerken; tanınma, diğer devletlerin uluslararası alanda bir siyasal birliği meşru olarak kabul etmeleri anlamına gelir. Hukukun üstünlüğü ise devletin kendi eylemlerinin dahi hukuki sınırlar içinde gerçekleşmesi gerektiği ilkesini ifade eder.

Migdal (2001: 291–308), devletin toplumdan ayrı düşünülemeyeceğini vurgulayarak "devlet-toplum etkileşimi" kavramını ortaya atar. Bu yaklaşıma göre, devlet yalnızca yukarıdan yönetilen bir mekanizma değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerle şekillenen bir yapıdır. Bu nedenle, devletin tanımını yaparken onun sadece kurumsal değil, toplumsal boyutlarını da göz önünde bulundurmak gerekir.

Günümüzde devlet, klasik anlamda egemenlik ve zor kullanma yetkisine sahip bir siyasal örgütlenme olmanın ötesinde, toplumsal ihtiyaçlara yanıt üretme kapasitesiyle tanımlanan dinamik bir yönetsel yapı olarak değerlendirilmektedir. Nüfus, toprak, hükümet ve egemenlik olmak üzere dört temel unsur üzerine inşa edilen devlet, meşru otoriteye dayanan ve toplumsal düzeni sağlamakla yükümlü bir siyasal organizasyon niteliği taşımaktadır. Küresel ekonomik ilişkiler, teknolojik dönüşüm ve artan toplumsal talepler doğrultusunda çağdaş devlet, yalnızca merkezi otoriteye dayalı bir yönetim anlayışıyla değil; yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle etkileşim içinde işleyen çok aktörlü bir yönetişim modeli çerçevesinde faaliyet göstermektedir.

Bu bağlamda günümüz devleti, güvenlik ve düzeni sağlamanın yanı sıra bireylerin temel haklarını korumayı, adaleti tesis etmeyi, ekonomik ve sosyal refahı düzenlemeyi ve kamusal hizmetleri etkin biçimde sunmayı amaçlayan aktif bir sosyal ve yönetsel aktör olarak modern toplumların vazgeçilmez bir unsuru olma özelliğini sürdürmektedir. Tarihsel süreç içerisinde değişen koşullara uyum sağlayarak dönüşüm geçiren devlet, günümüzde de istikrar ve süreklilik sağlayan en temel siyasal kurumlardan biri olarak varlığını korumaktadır.

2.1.2. Sosyal Devlet Anlayışı ve İlkeleri

Klasik liberal devlet anlayışının bireysel özgürlük ve kendi kaderini tayin ilkesine yaptığı vurguya karşılık olarak gelişen sosyal devlet yaklaşımı, toplumsal refahın sağlanabilmesi için devletin daha etkin ve düzenleyici bir rol üstlenmesini gerekli görmektedir. Bu yaklaşım, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini korumanın ötesinde, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin azaltılmasını, fırsatlara erişimde eşitliğin sağlanmasını ve toplumsal adaletin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu hedeflerin hayata geçirilmesi ise sosyal devlet ilkesinin kurumsal ve sistematik bir yapıya kavuşturulmasını gerekli kılmakta; bu noktada refah devleti (welfare state), sosyal devlet anlayışının somut ve kurumsallaşmış biçimi olarak ortaya çıkmaktadır.

Orta Çağ'da yoksullara yardım etme anlayışı büyük ölçüde dini temellere dayanmıştır. Bununla birlikte, 16. yüzyılda İspanyol düşünür Juan de Robles'in bağış ve yoksulluk sorununu dünyevi ve laik bir perspektiften ele alması, modern sosyal devlet düşüncesinin Batı'daki erken öncülerinden biri olarak değerlendirilmesine yol açmıştır (Bali, 1997: 175). Sosyalizm düşüncesi de sosyal devlet anlayışının tarihsel arka planında yer almaktadır. 19. yüzyılda üretim araçlarının kolektif mülkiyetini savunan sosyalist hareketler, toplumdaki sınıf farklarını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. "Sosyalist" terimi ilk kez 1827'de Robert Owen'ın çevresi tarafından kullanılmış, ardından Fransa'da Saint-Simon ve Leroux'nun takipçileri tarafından yaygınlaştırılmıştır (Hobsbawm, 2012: 126).

Tarihsel süreç incelendiğinde, gerek Orta Çağ'daki dini temelli yardım uygulamaları gerekse 19. yüzyılda sosyalist düşüncenin ortaya koyduğu eşitlik arayışları, sosyal devletin temellerini oluşturan birikimin parçaları olarak değerlendirilmektedir. Bu farklı dönemlere ait yaklaşımlar, devletin toplumsal sorunlara nasıl müdahale etmesi gerektiğine ilişkin anlayışın zamanla dönüşerek daha sistematik ve kurumsal bir niteliğe bürünmesini sağlamıştır. Böylece yoksulluğun yalnızca bireysel bir sorun değil, toplumsal yapıyı doğrudan etkileyen bir olgu olduğunun kabulüyle modern sosyal devlet fikri tarihsel ve düşünsel bir temele oturmuş, bu çerçevede sosyal devletin amaçları da önem kazanmıştır. Bu düşünsel dönüşüm, devletin pasif bir gözlemci olmasının yeterli görülmediği; aksine toplumsal eşitsizliklerle mücadelede aktif sorumluluk üstlenmesi gerektiği yönündeki yaklaşımı güçlendirmiştir.

Refah devleti (welfare state) ise sosyal devletin kurumsal biçimidir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında yaygınlık kazanan bu anlayışta devlet, yurttaşların temel ihtiyaçlarını —barınma, sağlık, eğitim ve gelir güvencesi gibi— karşılamakla yükümlü bir aktör hâline gelmiştir (Marshall, 1999: 28–31). Böylece ekonomik kalkınmanın yanı sıra, bireylerin sosyal refah düzeyinin artırılması da devletin sorumluluk alanına dâhil edilmiştir. Devletin tarihsel gelişimi her toplumda aynı biçimde yaşanmamıştır. Batı'da modern devletin oluşum süreci, feodal yapıların çözülmesiyle birlikte ortaya çıkarken; Doğu toplumlarında, özellikle Osmanlı örneğinde, devlet daha çok toplumsal refahı ve adaleti sağlayan paternalist bir otorite olarak var olmuştur (Beki, 2008: 46). Türkiye'de ise

sosyal devlet kavramı, Cumhuriyet dönemiyle birlikte Batı kaynaklı anlamı çerçevesinde benimsenmiştir.

Azrak'ın (1961: 210) ve Gören'in (1997: 118) çalışmalarında ortaya koyduğu üzere, sosyal devlet anlayışı; bireylerin toplumsal, ekonomik ve kültürel şartlardan doğan eşitsizliklerle karşılaşmasını yalnızca tespit etmekle sınırlı görmeyen, aksine bu eşitsizlikleri azaltmak için kamu otoritesinin aktif biçimde müdahil olmasını gerekli kılan bir yönetim yaklaşımına dayanmaktadır. Bu çerçevede sosyal devletin temel misyonu, toplumda yaşam standartlarını yükselterek bireylerin insan onuruna uygun koşullara erişimini güvence altına almaktır (Azrak, 1961: 210; Gören, 1997: 118). Bu yaklaşım, gelir dağılımındaki dengesizliklerin azaltılmasını, düşük gelirli kesimlerin yaşam standartlarının yükseltilmesini ve toplumsal yaşamda ortaya çıkabilecek risklere karşı koruyucu politikaların geliştirilmesini zorunlu kılar.

Devlet, sosyal yardım ve hizmetlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için gerekli kurumsal altyapıyı oluştururken, yurttaşların temel ihtiyaçlara erişimini de kamusal bir sorumluluk olarak üstlenir. Eğitim, sağlık, konut, çevre, altyapı, istihdam ve yoksullukla mücadele gibi alanlarda kamu kaynaklarının toplumsal yararı önceleyecek şekilde kullanılması bu anlayışın tamamlayıcı unsurudur (Seyyar, 2011: 163–164). Bu çerçevede sosyal devlet; yoksulluğun azaltılması, gelir dağılımının adil hâle getirilmesi, sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması, istihdamın artırılması ve toplumsal barışın korunması gibi hedefleri bir arada gözeterek ekonomik kalkınma ile toplumsal gelişmeyi eş zamanlı biçimde desteklemeyi amaçlar. Bu amaçlar doğrultusunda sosyal devlet anlayışı, toplumsal refahı kalıcı hâle getirebilmek için belirli ilkelere dayanır. Bu ilkeler, sosyal politikanın uygulama alanlarını somutlaştırarak devletin vatandaşlara yönelik sorumluluklarını sistematik bir çerçeveye oturtur. Sosyal devlet kavramının ilkelerine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

*Adil Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele***:** Toplumdaki gelir paylaşımının dengeli bir biçimde gerçekleşmesi, milli gelirin sosyal sınıflar arasında derin uçurumlar yaratmayacak şekilde dağıtılmasını gerektirir. Sosyal devlet yaklaşımı, gelir eşitsizliğinin

yol açtığı olumsuzlukları giderebilmek adına kamu bütçesi ve mali politikalar aracılığıyla alt gelir gruplarına kaynak aktarımını hedefleyen düzenlemeleri benimser (Keleş, 2009: 46). Bu politikaların uygulanması, ekonomik farklılıkların hafiflemesine katkı sunarken yoksulluğun azaltılmasına da somut olarak etki eder (Erdoğan, 2013: 340).

Yoksulluk, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek maddi kaynaklardan mahrum kalması ve insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdüremeyecek düzeyde gelir elde etmesi olarak tanımlanır. Bu durum kişiyi yalnızca ekonomik dezavantaj içine sokmaz, aynı zamanda toplumun kabul ettiği yaşam standartlarının da gerisine iter (Seyyar, 2011: 261). Bu nedenle sosyal devlet, sosyal transferler, gelir destekleri ve kamusal hizmetler aracılığıyla yoksulluğun etkilerini azaltmayı görev edinir (Mütevellioğlu, 2006: 35).

Gelir adaletsizliklerinin giderilmesi, yalnızca hayırseverlik temelli desteklerle sağlanamayacağından devletin refah devleti ilkelerini etkin biçimde hayata geçirmesi zorunludur. Eğitime erişimin artırılması, istihdamın desteklenmesi ve sosyal katılımı güçlendiren faaliyetlerin geliştirilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanmasına ve insan kaynağının niteliğinin artmasına katkıda bulunur (Koray, 2024: 233–234). Buna ek olarak devlet, vergi politikalarını yeniden düzenleyerek ve düşük gelir gruplarına yönelik temel hizmetleri daha düşük maliyetle sunarak da gelir farklılıklarını azaltabilir (Pehlivan, 2016: 55). Sonuç olarak, adil gelir dağılımı ve yoksullukla mücadele sosyal devletin temel hedeflerinden biri olup toplumsal refahın güçlenmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Fırsat Eşitliği: Sosyal devlet anlayışı, bireylere hukuken tanınan eşitlik ilkesinin yalnızca yasal düzenlemelerle sınırlı kalmaması gerektiğini; bu eşitliğin sosyal ve ekonomik haklarla desteklenerek uygulanabilir hâle getirilmesini amaçlar (Yay, 2014: 149). Liberal yaklaşım ise sosyal köken, aile yapısı veya ekonomik koşulların yarattığı eşitsizlikleri doğal kabul ederek devlet müdahalesini gereksiz görmekte ve yalnızca hukuki eşitliğin yeterli olduğunu savunmaktadır. Ancak derin sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin bulunduğu toplumlarda piyasanın kendiliğinden adil sonuçlar yaratması mümkün değildir (Koray, 2024: 63). Sosyal devlet, bu noktada liberal modelden ayrılarak sosyal yapının doğurduğu eşitsizliklere karşı aktif rol üstlenir. Negatif eşitlik anlayışını tamamen

dışlamamakla birlikte, dezavantajlı grupların desteklenmesi için pozitif önlemler alır ve toplumsal yaşamda fırsat eşitliğini tesis etmeye çalışır. Sanayileşmeyle artan sınıfsal farklılıklar karşısında kültürel ve sosyal imkânların geniş kitlelere ulaştırılması bu yaklaşımın önemli bir unsurudur (Doğan, 2015: 659). Bu doğrultuda sosyal devlet, pozitif ayrımcılık gibi uygulamalarla ekonomik ve sosyal eşitsizliklerden etkilenen grupların toplumsal yaşama katılımını destekler. Böylece hem sosyal adalet güçlendirilir hem de ekonomik kaynakların daha dengeli dağılması sağlanır (Göze, 2013: 428; Seyyar, 2011: 38).

*Sosyal Güvenlik***:** Sosyal güvenlik, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan ekonomik ve sosyal koşulların güvence altına alınmasını hedefleyen devlet temelli bir koruma mekanizmasıdır (Sallan Gül, 2013: 65). Kavram, 1935 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'de yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Yasası ile güncel anlamını kazanmış; Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise sosyal güvenliği, hastalık, analık, iş kazası, yaşlılık, ölüm ve işsizlik gibi durumlarda bireylerin gelir kayıplarını telafi eden geniş kapsamlı bir sosyal hak olarak tanımlamıştır (Koray, 2024: 212). Sosyal güvenlik sistemi; gelir kaybı yaşayan bireyleri destekleyen sosyal ödemeler, hukuki düzenlemeler ve kurumsal yapılar aracılığıyla işleyen bütüncül bir yapıdır (Seyyar, 2011: 57–58). Bu sistem doğrultusunda gelir yeniden dağıtılarak çalışan ve emekli, zengin ve fakir arasındaki farkların azaltılması, düşük gelir gruplarının korunması ve yoksulluğun önlenmesi amaçlanır (Yüksel, 2014: 75–76; Güven, 2013: 144). Sosyal devlet, bireylerin karşılaşabileceği ekonomik ve sosyal riskler karşısında kapsayıcı politikalar geliştirerek toplumun bütün kesimlerine güvence sunar. Böylece sosyal güvenlik, toplumsal refahın sürdürülebilirliğini sağlayan temel bir mekanizmaya dönüşür.

Tam İstihdam ve İşsizliğin Önlenmesi: İşsizlik, çalışabilir durumda olduğu hâlde iş bulamayan bireylerin karşılaştığı bir sorun olup yalnızca kişisel düzeyde değil toplumsal yapıda da önemli sonuçlar doğurur (Yüksel, 2014: 247). Sosyal devlet, işsizliği azaltmayı ve çalışma hayatına katılımın artırılmasını hedefleyen politikalarla tam istihdam ilkesini benimser (Yay, 2014: 149). Keynes, piyasanın kendi dinamikleriyle sürekli istihdam yaratamayacağını, bu nedenle devlet müdahalesinin ekonomik istikrar için zorunlu olduğunu savunmuş ve tam istihdamın devlet politikalarıyla sağlanabileceğini

vurgulamıştır (Öztürk, 2006: 22). Bu bağlamda sosyal devlet, bireylerin insana yakışır bir yaşam sürmelerini sağlayacak iş olanaklarının yaratılmasını temel sorumluluk olarak görür (Atar, 2013: 102). 1982 Anayasası da devlete işsizliği önlemek ve işsizleri koruyacak ekonomik ortamı hazırlamak yönünde açık bir görev yüklemektedir (T.C. Anayasası, 1982: md. 49).

Sosyal Denge ve Sosyal Barışın Sağlanması: Sosyal devlet, toplumsal farklılıkların ayrıştırıcı etkilerini azaltarak sosyal dengeyi tesis etmeyi amaçlar (Gören, 1997: 140). Sosyal denge, toplumun farklı gruplarının karşılıklı uyum içinde yaşayabilmesi anlamına gelir. Bu doğrultuda devlet; bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, geri kalmış bölgelerin kalkındırılması ve kamu hizmetlerinin dengeli biçimde sunulması yönünde politikalar geliştirir (Güven, 2013: 29). Sosyal barış ise toplumsal çatışmaların uzlaşma yoluyla çözüldüğü ve sosyal ilişkilerin istikrarlı biçimde sürdüğü ortamı ifade eder. Sosyal barışın sağlandığı toplumlarda ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma daha istikrarlı ilerler (Seyyar, 2011: 55).

Ekonomik Büyüme ve Kalkınma: Ekonomik büyüme, bir ülkenin belirli bir dönemde ürettiği mal ve hizmetlerin toplam değerindeki artışı ifade eder (Pehlivan, 2016: 53). Ancak büyümenin toplumsal refaha dönüşebilmesi için sosyal politikalarla desteklenmesi gereklidir. Ekonomik faaliyetlerin olgunlaştığı aşamalarda sosyal eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen politikalar önem kazanır ve bu süreç refah devleti yaklaşımına yakınlaşmayı sağlar (Güven, 2013: 89). Sosyal devlet, Keynesyen iktisat doğrultusunda yatırımları teşvik ederek büyümeyi destekler; tam istihdamı hedefleyen uygulamalarla ekonomik süreçlere yön verir. Ayrıca eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında yaptığı yatırımlarla beşeri sermayeyi güçlendirir (Keleş, 2009: 51–52). Bu kapsamda sosyal devlet, üretim kapasitesini artırmayı ve ekonomik gelişmeyi toplumsal kalkınmayla uyumlu hâle getirmeyi hedefler. Ekonomik büyümeden doğan refahın toplum geneline yayılması ise sosyal refah düzeyini yükseltir.

2.1.3. Sosyal Devletin Tarihsel Gelişimi

Modern anlamda ilk sosyal güvenlik sistemi 19. yüzyılın sonlarında Almanya'da Bismarck tarafından kurulmuştur (Güvercin, 2004: 89–95). Bu sistem, işçilere emeklilik güvencesi sağlayarak sosyalist akımların etkisini azaltmayı hedeflemiştir (Güvercin, 2004: 89–95). 20. yüzyılın başlarında Avrupa ülkelerinde başlayan sosyal güvenlik düzenlemeleri, zamanla Anglo-Sakson ülkelerine de yayılmıştır. Örneğin, İngiltere'de 1908 yılında ilk sosyal sigorta uygulamaları yürürlüğe girmiş, Amerika Birleşik Devletleri'nde ise 1935'te Başkan Roosevelt öncülüğünde başlatılan "Sosyal Güvenlik Yasası" ile işçi hareketlerinin toplumsal etkisinin azaltılması hedeflenmiştir (Esping-Andersen, 1990: 23–25). Bu süreç, Avrupa'da refah devletinin temellerinin atıldığı ve sosyal risklerin devlet eliyle güvence altına alınmaya başlandığı bir dönem olarak değerlendirilmektedir (Flora ve Heidenheimer, 1981: 17–30).

Sosyal devletin kurumsallaşmasında en önemli dönüm noktalarından biri 1942'de İngiltere'de hazırlanan Beveridge Raporu olmuştur. Beveridge (1942), sosyal devletin bireyleri yoksulluk, hastalık, cehalet, pislik ve işsizlik gibi beş temel sosyal riskten koruması gerektiğini vurgulamaktadır (Beveridge Report, 1942: 7-9). II. Dünya Savaşı sonrası dönemde sosyal devlet, savaşın yarattığı ekonomik yıkımı gidermede ve toplumda yeniden güven duygusu oluşturmakta temel bir araç hâline gelmiştir. Bu dönem, "refah devletlerinin altın çağı" olarak adlandırılmış ve sosyal hakların kurumsal güvenceye kavuştuğu bir evreyi temsil etmiştir (Esping-Andersen, 1990: 23–25).

Ancak 1980'li yıllardan itibaren sosyal devletin ekonomik maliyetleri tartışılmaya başlanmış, özellikle neoliberal politikaların etkisiyle devletin sosyal harcamaları azaltılmıştır. Kamu açıklarının büyümesi, bireylerin devlete aşırı bağımlı hâle gelmesi ve üretkenliğin azalması, sosyal devlet modeline yönelik eleştirileri artırmıştır. Bu bağlamda, refah devletinin yeniden yapılandırılması süreci "refah devletinin dönüşümü" olarak tanımlanmış ve sosyal politikalar piyasa mekanizmalarıyla daha uyumlu hâle getirilmeye çalışılmıştır (Pierson, 1994: 143–146).

Bu bağlamda Türkiye'de sosyal devlet fikrinin kökeni Osmanlı'nın son dönemlerine kadar uzansa da modern anlamda sosyal devlet politikaları Cumhuriyet döneminde kurumsallaşmıştır. İzmir'de 1923 yılında toplanan İktisat Kongresi, kalkınma politikalarının temel çerçevesini çizmiş ve devletin ekonomik faaliyetlerde etkin rol almasını savunan bir yaklaşımı benimsemiştir. 1936 tarihli İş Kanunu, işçi haklarının yasal güvence altına alınması açısından dönemin en önemli adımlarındandır. Türkiye'nin bu dönemdeki politikaları, Batı'daki refah devleti modelinden etkilenmiş ve sosyal politika anlayışı devlet merkezli bir yapıda gelişmiştir (Mishra, 1990: 25–30). Sosyal devlet ilkesinin anayasal düzeyde kabulü ise 1961 Anayasası ile gerçekleşmiştir. Söz konusu anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'ni "sosyal hukuk devleti" ilkesiyle tanımlamış; bireylerin çalışma, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik haklarını koruma altına almıştır. 1982 Anayasası da aynı ilkeyi sürdürmüş, devlete "refah, huzur ve mutluluğu sağlama", "sosyal engelleri kaldırma" ve "insanın gelişmesi için gerekli koşulları oluşturma" yükümlülükleri getirmiştir (Aktay, 2006: 96). Bu yaklaşım, bireyin yalnızca hak öznesi değil aynı zamanda sosyal dayanışmanın aktif bir unsuru olduğunu kabul eden modern vatandaşlık anlayışıyla da örtüşmektedir (Marshall, 2006: 19–32).

Sosyal devlet, bireylere insan onuruna uygun yaşam koşulları sunmayı hedefler. Bu hedef, Anayasa'da yer alan çeşitli sosyal haklarla desteklenmiştir. Bunlar arasında çalışma hakkı (m.49), adil ücret (m.55), sosyal güvenlik (m.60), konut (m.57), sağlık (m.56) ve eğitim hakkı (m.42) bulunmaktadır (Özbudun, 2023: 106). Ayrıca gelir dağılımında adaleti sağlamak amacıyla vergi adaleti (m.73), kamulaştırma (m.46), toprak reformu (m.44) ve devletleştirme (m.47) gibi araçlar da anayasal çerçevede düzenlenmiştir (Özbudun, 2023: 107). Bu haklar, bireyin ekonomik ve sosyal yaşamda eşit fırsatlara erişebilmesini güvence altına alan temel sosyal vatandaşlık ilkeleriyle uyumludur (Titmuss, 1974: 30–34).

Anayasal haklar genel olarak koruyucu, siyasal ve sosyal haklar olmak üzere üç grupta ele alınır. Sosyal haklar, devletten aktif hizmet ve destek talep etme yetkisini içerir. Bu yönüyle sosyal haklar, bireyin özgürlüklerini kullanabilmesini kolaylaştıran ve devletin pozitif sorumluluk üstlendiği haklardır (Tanör, 2022: 149–152). Bu durum, devletin pasif bir düzenleyici değil, toplumsal refahın aktif bir aktörü olmasını gerektirir (Esping-Andersen, 1990: 33–38). Her ne kadar 20. yüzyılın son çeyreğinde refah devleti anlayışı

çeşitli nedenlerle gerilemiş olsa da devletin temel görevi olan "toplumun huzuru, güvenliği ve refahını sağlama" işlevi günümüzde de sosyal devlet anlayışının özünü oluşturmaktadır. Bu bakımdan sosyal devlet, yalnızca ekonomik destek sağlayan bir yapı değil; aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendiren, sosyal adaleti tesis eden bir sistemdir.

2.2. Sosyal Politika Kavramı

Toplumsal refahın artırılmasını ve bireylerin yaşam standartlarının yükseltilmesini hedefleyen sosyal politika kavramına ilişkin tanımlamalar, kavramın amaçları, temel araçları ve tarihsel gelişim sürecine ilişkin açıklamalar bu başlık altında yer almaktadır.

2.2.1. Sosyal Politikanın Tanımı, Amaçları ve Kapsamı

Sosyal politika, modern devletlerin toplumsal yaşamda ortaya çıkan sosyal ve ekonomik dengesizlikleri gidermek amacıyla yürüttükleri kurumsallaşmış müdahalelerin bütününü ifade eder. Devlet tarafından planlanan bu uygulamalar; bireylerin sağlık, eğitim, kültür, barınma, istihdam ve sosyal güvenlik gibi temel alanlarda eşit fırsatlara ulaşmasını güvence altına alan bütüncül bir mekanizma niteliğindedir (Bakır, 2019: 34). Bu yönüyle sosyal politika, yalnızca belirli gruplara yardım sunan dar kapsamlı bir yaklaşım değil; toplumun genel refahını ve yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen geniş ölçekli bir kamu yönetimi fonksiyonudur.

Dar anlamda sosyal politika, tarihsel olarak sanayileşme süreciyle birlikte çalışma hayatında ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmek amacıyla işçi sınıfına yönelik düzenlemeler olarak gelişmiştir (Ünlü, 2016: 67). Bu çerçevede devlet; işçi ücretlerinin korunması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, iş güvenliği, sendikal haklar ve sosyal sigorta sistemlerinin oluşturulması gibi alanlarda düzenleyici rol üstlenmiştir. Geniş anlamda ise sosyal politika, toplumdaki tüm bireylerin sosyal refahını geliştirmeyi amaçlayan; gelir dağılımı, istihdam, sosyal hizmetler, vergilendirme, barınma, sağlık,

demokratik katılım ve sosyal güvenlik gibi çok çeşitli alanlarda yürütülen uygulamaları kapsayan bir toplumsal kalkınma sistemidir (Pektaş, 2010: 11).

Sosyal politikanın kapsamının giderek genişlemesi, toplumsal sorunların çeşitlenmesi ve modern refah devletinin yükselişiyle doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda sosyal politika; toplumda ortaya çıkan sosyal riskleri azaltmayı, bireylerin yaşam standartlarını yükseltmeyi ve sosyal adaleti güçlendirmeyi hedefleyen temel bir kamu politikası alanı hâline gelmiştir. Literatürde sosyal politikanın amaçları genel olarak şu başlıklar altında toplanmaktadır (Şahin, 2020: 12–13):

- Yoksulluk sınırının altındaki bireylere maddi ve manevi destek sağlamak,
- Sosyal güvence sistemini güçlendirmek,
- Toplumun sosyoekonomik yapısını iyileştirmek,
- Adalet, barış ve fırsat eşitliğini tesis etmek,
- Sosyal dayanışmayı güçlendirmek ve refah toplumunu inşa etmek.

Bu amaçlar çerçevesinde sosyal politika, devletin ekonomik ve sosyal yapıyı düzenleme kapasitesiyle doğrudan ilişkilidir. Devlet, istihdamın artırılması, işgücünün niteliklerinin geliştirilmesi, çalışma standartlarının denetlenmesi, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimin yaygınlaştırılması gibi politikaları hayata geçirerek sosyal refahın yükseltilmesinde belirleyici bir aktör olarak konumlanır (Koray, 2024: 158–160). Sosyal politika uygulamalarında kullanılan araçlar ise iki ana grupta ele alınabilir.

Dar anlamdaki araçlar, sosyal sigorta, sosyal yardım, sosyal hizmet ve sosyal tazmin gibi doğrudan bireye yönelik mekanizmalardır. Sosyal sigorta, bireylerin çeşitli sosyal risklere karşı korunmasını sağlayan primli bir sistemdir. Sosyal yardım ise ekonomik yetersizlik içindeki bireylere devlet tarafından ayni veya nakdi destek sunulmasını kapsar. Sosyal hizmetler, dezavantajlı birey ve grupların topluma uyumunu güçlendirmeye yönelik profesyonel destek süreçlerinden oluşur. Sosyal tazmin ise devletin toplumsal zarar gören kesimlere yönelik telafi edici müdahalelerini ifade eder (Maden, 2012: 23–26).

Geniş anlamdaki araçlar ise sosyal politika yapım sürecine kurumsal düzeyde katkı sunan devlet dışı aktörleri kapsamaktadır. Devlet politikaları, düzenleyici ve yönlendirici işlevleri sayesinde sosyal politikanın temel belirleyicisi durumundadır. Sendikalar, işçi haklarının korunması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için yürüttükleri toplu pazarlık süreçleriyle sosyal politikanın önemli bir bileşenidir. Kooperatifler, ekonomik dayanışmayı teşvik ederek hem üreticiyi hem tüketiciyi koruyan yapılardır. Uluslararası örgütler ise çalışma hayatına ve sosyal haklara ilişkin küresel standartlar geliştirerek devletlerin politika üretme süreçlerini yönlendirmektedir (Çelik, 2013: 29–35).

Sonuç olarak sosyal politika, günümüz refah devletlerinde yalnızca sosyal sorunlara müdahale eden bir mekanizma değil; toplumsal kalkınmayı, sosyal adaleti ve eşitliği geniş bir perspektiften ele alan temel bir yönetim anlayışı hâline gelmiştir. Devletin sosyal politika araçlarını etkin biçimde kullanması hem toplumsal istikrarı hem de bireysel refah seviyesini doğrudan etkileyen stratejik bir önem taşımaktadır.

2.2.2. Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi

Sosyal politikanın tarihsel gelişimi, toplumların ekonomik, siyasal ve kültürel dönüşümlerinin bir yansıması olarak incelendiğinde uzun soluklu ve çok katmanlı bir süreç ortaya çıkmaktadır. Tarih boyunca bireylerin sosyal güvenlik arayışları, çalışma ilişkileri ve refah beklentileri farklı dönemlerde farklı biçimler almış, bu durum sosyal politika anlayışının da sürekli olarak değişmesine yol açmıştır.

Feodal toplum yapısının hâkim olduğu Orta Çağ Avrupa'sında sosyal hakların neredeyse yok denecek kadar sınırlı olduğu bilinmektedir. Toplumun büyük bölümünü oluşturan köylüler, feodal beylerin himayesi altında yaşamakta olup siyasal katılım hakları bulunmamaktadır (Polanyi, 2017: 56). Bu dönemde sosyal nitelikli yardımlar, daha çok dinsel kurumlar ve cemaat örgütlenmeleri aracılığıyla yürütülmüş; dolayısıyla herhangi bir kurumsal sosyal politika anlayışından söz etmek mümkün olmamıştır. Feodal düzenin çözülmesiyle birlikte ticaretin gelişmesi, üretim ilişkilerinin çeşitlenmesi ve bireyin

toplumsal yaşamda daha görünür hale gelmesi, modern sosyal politikanın düşünsel temellerini hazırlayan önemli gelişmelerdir (Himmelfarb, 2007: 23).

Feodal yapının çözülmesine paralel olarak ticaretin genişlemesi, yeni bir ekonomik sınıf olan tüccar sınıfının (burjuvazinin) ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Hobsbawm, 2012: 29). Kentleşmenin hız kazanmasıyla beraber bireylerin karşı karşıya kaldığı sosyal riskler çoğalmış; bu durum, sivil toplum örgütlerinin ve lonca benzeri dayanışma yapıların gelişmesine katkı sağlamıştır. Sivil toplumun güçlenmesi, bireylerin kendi aralarında sosyal koruma mekanizmaları oluşturmasına imkân tanımış ve sosyal politikanın toplumsal ihtiyaçlara dayalı bir olgu haline gelmesini hızlandırmıştır (Giddens, 2004: 147).

18.yüzyılda İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi, sosyal politikanın dönüşümünde dönüm noktası niteliğindedir (Polanyi, 2017: 82). Sanayileşme ile makineli üretim yaygınlaşmış, kırsaldan kentlere hızlı ve düzensiz göç hareketleri başlamıştır. Bu süreç hem üretim ilişkilerinde hem de gelir dağılımında köklü eşitsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuş; bir tarafta sermaye sahibi burjuvazi büyürken diğer tarafta ağır koşullarda çalışan geniş bir işçi sınıfı oluşmuştur (Hobsbawm, 2012: 62). İşçilerin maruz kaldığı uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, iş kazaları ve sağlıksız çalışma ortamları toplumsal refahı tehdit eder hale gelmiştir.

Artan toplumsal gerilimler sonucunda işçi hareketleri güçlenmiş, hak arama mücadeleleri örgütlü bir nitelik kazanmıştır (Hobsbawm, 2012: 87). John Locke ve Rousseau'nun özgürlük, eşitlik ve toplumsal sözleşme düşünceleri bu dönemin ideolojik arka planını oluşturmuş; Karl Marx'ın kapitalizm eleştirisi ve sınıf mücadelesi yaklaşımı işçi sınıfının bilinçlenmesinde belirleyici olmuştur (Marshall ve Bottomore, 2006: 60). Bu baskılar, devletleri çalışma hayatını düzenlemek, işçi sağlığını korumak ve temel sosyal riskleri azaltmak amaçlı yeni politikalar geliştirmeye zorlamıştır (Koray, 2024: 35–50). II. Dünya Savaşı'nın ardından ortaya çıkan yeniden yapılanma süreci, sosyal devlet anlayışının güçlenmesine zemin hazırlamıştır (Esping-Andersen, 1990: 23). 1940–1970 yılları arasında pek çok ülkede sosyal politikalar daha kapsamlı, planlı ve kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve istihdam politikaları

genişletilmiş; devletin sosyal refahı artırma görevi açık biçimde kabul görmüştür. Bu dönem sosyal devletin "altın çağı" olarak literatürde yer almaktadır (Kesgin, 2012: 83).

1970'li yılların ekonomik durgunluk döneminde sosyal refah devleti uygulamalarının mali yükü tartışma konusu olmuş; 1980'lerle birlikte küreselleşme, özelleştirme ve neoliberal politikaların etkisiyle devletin sosyal politika alanındaki sorumluluğu yeniden tanımlanmıştır (Pierson, 1994: 18). Merkezi devletin rolü görece azalırken yerelleşme süreçleri hız kazanmış ve yerel yönetimler sosyal politika uygulamalarında daha aktif hale gelmiştir (Ostrom, 2024: 48). Sosyal yardımların doğrudan ve hedef odaklı olması, toplumsal katılımın artırılması ve yerel ölçekte sosyal hizmetlerin çeşitlendirilmesi bu dönemin belirgin özelliklerindendir (Kesgin, 2012: 83).

Yukarıda ifade edilen özellikler, Türkiye'de de sosyal politikanın zaman içinde geçirdiği dönüşümün belirli evrelere ayrılarak incelenmesini gerekli kılmaktadır. Türkiye'de sosyal politikanın tarihsel seyrinin iki ana dönemde incelendiği kabul edilmektedir: Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönem (Çelik, 2013: 37–38): Osmanlı döneminde, sosyal nitelikli hizmetlerin büyük bölümü vakıflar, dini kurumlar ve esnaf loncaları aracılığıyla yürütülmüş olup modern anlamda bir sosyal güvenlik sisteminin varlığından söz edilemez. Bu dönemde yapılan düzenlemeler daha çok çalışma hayatına ilişkin belirli yasaklar ve kısıtlamalar şeklinde olup koruyucu sosyal politika mekanizmaları sınırlı kalmaktadır (Çelik, 2013: 37–38).

Cumhuriyet döneminde, modernleşme politikaları kapsamında sosyal politika alanında önemli adımlar atılmıştır. 1936'da kabul edilen 3008 sayılı İş Kanunu, çalışma ilişkilerini hukuki zemine oturtarak devletin müdahale kapasitesini artırmıştır (3008 sayılı İş Kanunu, 1936). 1945–1950 yılları arasında işçi sağlığı, iş güvenliği, tazminatlar ve emeklilik sistemine ilişkin önemli düzenlemeler yapılmış, 1949'da Emekli Sandığı kurulmuştur (5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, 1949). 1961 Anayasası, sosyal devlet ilkesini açıkça benimseyerek işçilere toplu sözleşme, sendikalaşma ve grev hakkı tanımıştır. 1982 Anayasası ise sosyal ve ekonomik hakları tanımaya devam etmekle birlikte bu hakların devlet tarafından mali imkânlar ölçüsünde

sağlanacağını hükme bağlamıştır. 1980 sonrası süreçte ise doğrudan sosyal yardımların yaygınlaştığı; yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü kuruluşların sosyal politika alanında daha etkin roller üstlendiği görülmektedir (Çelik, 2013: 38–42).

2.3. Yerel Yönetim Kavramı

Çalışmanın yerel yönetim kavramı adını taşıyan bölümünde öncelikle yerel yönetim kavramı açıklanmış daha sonra ise kavramın tarihsel gelişim süreci hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak ise günümüz belediyelerinin yapısal ve işlevsel özellikleri, yetki ve sorumluluk alanları incelenerek mevcut durum incelenmiştir.

2.3.1. Yerel Yönetim Kavramı, Nitelikleri ve Gelişimi

Ülkelerin yönetim biçimleri çerçevesinde farklı düzeylerde görev ve yetki dağılımları bulunmaktadır; bu dağılım temel olarak merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilkeleriyle belirlenir (Varol ve Demirkaya, 2020: 254). Merkezden yönetim anlayışında karar alma, planlama ve uygulama yetkileri merkezi otoritenin elinde toplanmakta, kamu hizmetleri hem merkezde hem de taşra birimlerinde merkezi idareye bağlı görevliler tarafından yürütülmektedir (Gözübüyük, 1994: 36–37). Bu model, hizmetlerin ülke genelinde koordineli yürütülmesini sağlasa da yerel ihtiyaçlara yeterince duyarlı olmaması, bürokratik gecikmeler ve halkın yönetime katılımının sınırlı olması gibi olumsuzluklara yol açmaktadır (Gözübüyük, 1994: 37).

Yerel yönetimler, modern kamu yönetimi anlayışında hem hizmet sunan hem de demokrasiye katılımı güçlendiren temel kurumsal yapılar olarak ön plana çıkmaktadır. Yerinden yönetim yaklaşımı, yerel birimlerin idari ve mali özerkliğe sahip olmasını, belirli kamu hizmetlerinin halkın yaşadığı bölgede örgütlenmesini öngörmektedir (Cheema ve Rondinelli, 2007). Yerel yönetimler, kendi bütçelerini yönetebilmekte, seçilmiş organlar aracılığıyla karar alabilmekte ve yerel ihtiyaçlara uygun çözümler geliştirebilmektedir (Gözübüyük, 1994: 38–39). Yerinden yönetimin temel nitelikleri arasında yerel demokrasi,

halkın yönetime katılımı, hizmetlerin etkinliği, şeffaflık ve hesap verebilirlik bulunmaktadır (Keleş, 2020: 46). Ancak bu sistemin uygulamada karşılaştığı sorunlar arasında mali kaynak yetersizliği, teknik personel eksikliği ve merkezi yönetimin vesayet denetimi sayılabilir; bu durum yerel yönetimlerin etkinliğini sınırlamaktadır (Keleş, 2020: 46).

Gelişmiş ülkelerde yerel yönetimler, hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından sunulması yoluyla etkinliği artıran ve yurttaşların yönetime katılımını güçlendiren temel demokratik mekanizmalar arasında yer almaktadır (Keleş, 2016: 34). Türkiye'de ise yerel yönetimlerin bu yönleri tarihsel süreç içinde istikrarlı bir çizgi izlememiş, özellikle 2000'li yıllarda Avrupa Birliği (AB) süreci ve küreselleşmenin etkisiyle önemi yeniden artmıştır (Balcılar, 2017: 319-338). Yerel yönetim, belirli bir mekânsal sınır içinde yaşayan toplulukların ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla kendi kendini yönlendirme esasına dayalı olarak oluşturduğu idari örgütlerdir (Keleş, 2020: 46). Bu yapı, toplumsal ihtiyaçların yerel düzeyde karşılanmasını, halkın yönetime doğrudan katılımını ve demokratik değerlerin güçlenmesini sağlar (Arap, 2004: 334–335). Ancak bir ülkede demokratik kurumların tam işlevsel olmadığı durumlarda yerel yönetimlerin demokratikliği tartışmalı hale gelebilmektedir (Ortaylı, 1999: 106–107).

Bharti ve Sharma (2025:17)' ya göre; yerel yönetimler, yalnızca hizmet sunan kurumlar değil, aynı zamanda katılımcı demokrasinin uygulanabilirliği açısından kritik alanlardır. Halkın yönetim süreçlerine doğrudan katılımı, yerel düzeyde alınan kararların meşruiyetini artırmakta ve kamu yönetiminde hesap verebilirliği güçlendirmektedir. Sahip oldukları mali ve idari özerklik, hizmetlerin planlanması, kaynakların yönetimi ve yerel kalkınma projelerinin yürütülmesinde yerel yönetimlere stratejik bir rol kazandırmaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 239). Ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde yerel yönetimler, klasik kamu hizmetlerinin yanı sıra sosyal yardım, çevre düzenlemesi, kültür ve eğitim gibi geniş bir faaliyet alanına sahiptir (Kalaycı ve Akın, 2021: 189-210). 1985 tarihli Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Birleşmiş Milletler'in Habitat II Konferansı, yerel yönetimlerin demokrasi, katılım, saydamlık ve sürdürülebilirlik esaslarını benimsemelerini modern yönetişimin zorunlu bir parçası olarak vurgulamaktadır (Çitçi, 1996: 13).

Yerel yönetimlerin olumlu yönleri, çağdaş kamu yönetimi perspektifinde oldukça çeşitlidir. Öncelikle, halkın ihtiyaçlarına yakınlık sağlama kapasitesi öne çıkmaktadır; yerel yönetimler, vatandaşların yaşadığı bölgelerde hizmet sunarak halkın sorunlarına hızlı ve etkin çözüm üretmektedir (Keleş, 2020: 48). Bu yaklaşım, yalnızca hizmetlerin etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal katılım ve demokratik bilinç açısından da önemli katkılar sağlar. Veyis (2024: 112), yerel yönetimlerin, halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımını teşvik ederek yerel demokrasinin güçlenmesini sağladığını belirtmektedir. Yerel yönetimler ayrıca yerel kalkınmayı destekleme işlevine sahiptir. Kendi bölgelerindeki ekonomik, sosyal ve kültürel potansiyeli kullanarak projeler geliştirebilir ve kaynakları etkin bir şekilde yönetebilirler (Balcılar, 2017: 57). Bu durum, sadece hizmet sunumunu iyileştirmekle kalmaz; aynı zamanda yerel ekonominin ve sosyal refahın artırılmasına doğrudan katkı sağlar (Arap, 2004: 339).

Öte yandan, yerel yönetimlerin olumsuz yönleri de mevcuttur. Mali kaynak yetersizlikleri, hizmetlerin yeterli kalitede ve süreklilikte sunulmasını engelleyen temel bir faktördür (Gözübüyük, 1994: 39). Teknik ve insan kaynağı eksiklikleri, planlama ve uygulama süreçlerinde aksamalara yol açabilmektedir (Keleş, 2020: 51). Merkezi yönetimin vesayet denetimi ve politik müdahaleler, yerel yönetimlerin bağımsız karar alma kapasitesini sınırlayabilir; bu durum hem demokratik işleyişi hem de yerel hizmetlerin etkinliğini olumsuz etkileyebilir (Çitçi, 1996: 14). Ayrıca, yerel düzeyde planlama ve stratejik yönetim kapasitelerinin sınırlı olması, bazı bölgelerde kalkınma ve hizmet kalitesinde eşitsizlikler doğurabilmektedir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 241). Sonuç olarak, yerel yönetimler demokrasinin yerelde köklenmesi, hizmetlerin halka yakın sunulması ve yönetime katılımın güçlendirilmesi açısından vazgeçilmez unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Hem olumlu hem olumsuz yönleriyle, sürekli bir gelişim ve iyileştirme süreci içindedirler; bu süreçte merkezi ve yerel yönetim arasındaki dengeler, mali kaynakların etkin kullanımı ve teknik kapasitenin artırılması kritik öneme sahiptir (Keleş, 2020: 52-53).

2.3.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Yerel yönetimler, tarihsel süreç içerisinde merkezi idareden daha eski köklere sahip kurumsal yapılar olarak kabul edilmektedir. Özellikle Batı demokrasilerinde, halkın yönetime katılımının ilk biçimsel örnekleri yerel yönetimler aracılığıyla ortaya çıkmıştır (Keleş, 2020: 45). Bu kurumlar hem demokratik kültürün yerleşmesi hem de kamu hizmetlerinin halka yakın bir düzeyde sunulması açısından büyük önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerin tarihsel evrimi, kamu yönetiminde ortaya çıkan paradigma değişimleriyle paralellik göstermektedir.

Yerel yönetim düşüncesinin tarihsel arka planı oldukça eski dönemlere uzanmakta olup, bu kavramın temelleri Antik Roma'daki idari yapılanmalar içinde somutlaşmıştır. Roma İmparatorluğu'nda belirli bir coğrafi topluluk etrafında örgütlenen ve "municipe" olarak adlandırılan yerel birimler, yerel halkın kendi yöneticilerini seçebildiği, sınırlı özerkliğe sahip kurumsal yapılar olarak ortaya çıkmıştır (Toprak, 2021: 13). Bu birimler, vergi toplama, küçük ölçekli kamu işlerini yürütme, yerel düzeni sağlama gibi görevler üstlenmiş; ancak yetkileri hiçbir zaman merkezi otoriteden bağımsız bir demokratik özerklik düzeyine kavuşmamıştır. Merkezi yönetim tarafından uygulanan idari vesayet, yerel kararların imparatorluk otoritesi çerçevesinde şekillenmesine neden olmuş, böylece yerel yönetim sadece kontrol edilen bir yerel idari düzen olarak işlev görmüştür (Toprak, 2021: 11–24).

Orta Çağ boyunca Avrupa'da yerel yönetim anlayışı hem sosyo-ekonomik dönüşümler hem de siyasi güç mücadeleleri sonucunda farklı biçimler almıştır. Feodal yapının belirleyici olduğu bu dönemde yerel güç odakları, soylular ve kilise kurumları etrafında örgütlenmiş; buna karşılık şehirlerde gelişen ticaret sayesinde komün hareketi ortaya çıkarak kentlere yeni türden bir özerklik alanı sağlamıştır (Bloch, 2005: 101-113). Avrupa'nın birçok kentinde ticaretle uğraşan kesimlerin ekonomik ve siyasal ağırlık kazanması, belediye konseyleri, lonca örgütlenmeleri ve kent meclislerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış; bu yerel yönetim yapıları zaman zaman merkezî krallık otoriteleriyle gerilim yaşamış, zaman zaman da karşılıklı menfaatler doğrultusunda uzlaşı

temelinde varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları ülkelere ve dönemlere göre büyük farklılıklar göstermiş olsa da özellikle gelişen şehirlerde kendi kendini yönetme düşüncesi giderek kurumsallaşmıştır.

18. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan siyasal modernleşme dalgası ve Aydınlanma düşüncesi, yerel yönetim kavrayışını daha rasyonel ve hukuki temellere oturtmuş; bireylerin yönetime katılımı, yerel ihtiyaçların yerinde çözülmesi ve kamu hizmetlerinin etkinliği gibi ilkeler önem kazanmaya başlamıştır (Hobsbawm, 2012: 54). Bu dönüşüm süreci, Hobsbawm'ın da vurguladığı üzere, 19. yüzyılda Endüstri Devrimi'nin toplumsal ve mekânsal etkilerinin belirginleşmesiyle daha görünür hâle gelmiştir. Sanayileşmenin hızlandırdığı kentleşme, nüfus artışıyla birlikte altyapı sorunlarını derinleştirmiş; işçi sınıfının ortaya çıkışı, yeni sosyal riskler ve refah eşitsizlikleri yerel düzeyde kamusal müdahaleleri zorunlu kılmıştır. Bu koşullar, yerel yönetimlerin modern anlamda yeniden örgütlenmesini kaçınılmaz hâle getirmiştir (Hobsbawm, 2012: 55-57). Büyük şehirlerde kanalizasyon, ulaşım, konut, içme suyu, sağlık ve çevre düzeni gibi temel hizmetlerin merkezi yönetimler tarafından tek başına karşılanamaması, belediyeciliğin fonksiyonlarının genişlemesine yol açmıştır (Fraser, 1979: 64). Böylece yerel yönetimler, yalnızca klasik kamu hizmetlerinin yürütücüsü olmaktan çıkarak, kentleşmenin yarattığı sosyal ve fiziksel sorunlara çözüm üreten modern kurumsal yapılar haline gelmiştir (Özer, 1999: 105–120).

Sonuç olarak Antik Roma'daki yarı özerk yerel birimlerden Orta Çağ kent komünlerine, oradan da sanayileşmenin getirdiği modern belediye örgütlenmesine uzanan süreç, yerel yönetim düşüncesinin tarihsel gelişimini çok katmanlı bir biçimde şekillendirmiştir. Bu tarihsel birikim, günümüzde yerel yönetimlerin demokratik katılım, etkin hizmet sunumu ve yönetsel özerklik ilkeleri etrafında değerlendirilmesine zemin hazırlamaktadır. Modern döneme yaklaşırken yerel yönetim kurumlarının geçirdiği dönüşüm, yalnızca kentsel hizmetlerin örgütlenmesiyle sınırlı kalmamış; temsil, katılım ve yönetsel özerklik gibi kavramlar etrafında yeniden şekillenmiştir. Tocqueville bu dönüşümün tarihsel temelini şu sözlerle ifade eder: *"Local institutions are to liberty what primary schools are to science; they put it within the people's reach, they teach them to exercise it." (Yerel kurumlar özgürlük için ne ise, ilkokullar bilim için odur; özgürlüğü*

halkın erişimine sunar ve onu kullanmayı öğretirler.) (Tocqueville, 1994: 42). Tocqueville'in bu değerlendirmesi, modern yerel yönetimlerin yurttaşlık bilincinin oluştuğu ve demokratik davranışların deneyimlendiği bir alan olarak tarih boyunca taşıdığı önemi gösterir. 20. yüzyılda sanayileşme, kentleşme ve sosyal devlet anlayışının yükselmesi sonucunda yerel yönetimler; sosyal hizmet, çevre yönetimi, altyapı, eğitim ve kentsel planlama gibi çok boyutlu görevlerle donatılarak modern kamu yönetiminin ana unsurlarından biri hâline gelmiştir (Goldsmith ve Page, 2010: 44).

21.yüzyıla gelindiğinde ise yerel yönetimler küreselleşme, kent ekonomilerinin çeşitlenmesi, dijitalleşme ve katılımcı yönetişim gibi faktörlerin etkisiyle daha karmaşık bir yapıya kavuşmuştur. John Stuart Mill'in yerel kurumların demokratik pratikteki önemine ilişkin şu sözü günümüz için hâlâ belirleyicidir: *"It is in the local administrative bodies that the practical part of the political education of a free people finds its chief sphere." (Özgür bir halkın siyasal eğitiminin uygulamalı kısmının asıl alanı, yerel yönetim birimleridir.)* (Mill, 2009: 154–155). Bu teorik yaklaşım, günümüzde yerel yönetimlerin yalnızca hizmet üreten birimler değil, aynı zamanda katılımcı demokrasi, yönetsel özerklik, şeffaflık ve yerel kalkınma ilkelerinin hayata geçtiği modern yönetişim merkezleri olduğunu göstermektedir.

Güncel çalışmalarda da bu eğilim doğrulanmaktadır; örneğin Pierre ve Peters modern yerel yönetim yapısını ağ temelli, çok aktörlü ve çok düzeyli yönetişim sistemleri (*"network-based, multi-actor and multi-level governance systems")* olarak tanımlayarak günümüz belediyelerinin çok aktörlü ve çok katmanlı yapısına vurgu yapar (Pierre ve Peters, 2000: 78). Böylece Antik Roma'dan Orta Çağ komünlerine, sanayi dönemi belediyeciliğinden dijital çağın yönetişim modellerine kadar uzanan süreç, yerel yönetimlerin çağdaş demokrasinin vazgeçilmez aktörleri hâline gelmesini sağlayan uzun soluklu tarihsel birikimi oluşturmuştur.

2.3.3. Türkiye'de Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin halka en yakın düzeyde, etkin ve katılımcı bir anlayışla sunulmasını hedefleyen idari birimlerdir. 1982 Anayasası'nın 127. maddesine göre Türkiye'de yerel yönetim birimleri il özel idaresi, belediye ve köy olarak belirtilmiştir. Çalışmanın temel kavramı sosyal belediyecilik olduğu için il özel idaresi ve köy kavramlarına yönelik bilgilendirmeler sınırlı tutulmuş, bu yönetim birimleri ve organlarının sadece sosyal yardımlara ilişkin görevlerine yer verilmiştir.

İl Özel İdaresi

Kamu yönetimi, devlet ve toplum düzenini sürekli biçimde sağlamayı ve toplumsal ihtiyaçları etkin, hızlı ve verimli bir şekilde karşılamayı hedefler. Bu amaçla hizmetler iki ana düzeyde sunulmaktadır: Merkezî yönetim yapısı, esas olarak bakanlıklar ile bunlara bağlı kamu kurum ve kuruluşlarından oluşurken; yerel yönetim sistemi ise belediyeler, il özel idareleri ve köy idarelerinden meydana gelen örgütlenmelerden oluşmaktadır (Urhan, 2008: 85).

Cumhuriyet öncesinde Türkiye'de il özel idarelerinin idari yapılanmadaki konumunun kökeni, 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'ne dayanmaktadır; bu yasa ile vilâyetlerin yönetim yapısı kurumsallaştırılmış, taşra idaresi açısından vilayet özel idaresi biçiminde bir düzen kurulmuştur (Erbay ve Akgün, 2013: 72). Bu düzenleme, il özel idarelerinin idari yapı içindeki konumu ile görev ve sorumluluklarının ilk kez hukuki bir çerçevede tanımlanmasına olanak sağlamıştır. İl özel idarelerine ilişkin hükümler, 1870'te yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen, taşra yönetimindeki temel ilkeler uygulamada varlığını sürdürmüş ve sonraki düzenlemelere zemin teşkil etmiştir. Akgün'e göre, bu ilk çerçeve Osmanlı taşra teşkilatında süreklilik gösteren bir yerel yönetim anlayışının oluşmasına katkıda bulunmuştur (Erbay ve Akgün, 2013: 73).

1913 yılında yürürlüğe giren *İdâre-i Umûmîye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkatı* ile vilayet özel idaresi tüzel kişilik kazanmış ve yönetim organları olan il meclisi, encümen ve vali açıkça düzenlenmiştir (Kaştan, 2016: 78-98). Zaman içinde çeşitli yasal değişikliklere uğrayan bu kurum, nihayet 22 Şubat 2005 tarihinde kabul edilip yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile günümüzdeki yapısal çerçevesine kavuşmuştur (Erbay ve Akgün, 2013: 76). 2012'de kabul edilen 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ise il özel idarelerine yönelik en kapsamlı değişiklerden biridir. Bu kanuna göre Türkiye'deki büyükşehir belediyesi sayısı 30'a çıkarılmış ve bu illerde il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır (6360, 2012, m.1). Güncel düzenlemeye göre Türkiye'de 51 il özel idaresi bulunmaktadır. İl özel idarelerinin organları İl Genel Meclisi, İl Encümeni ve Valiliktir (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 2005).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6. maddesinde, il özel idarelerinin görev alanı tanımlanmıştır. Buna göre, büyükşehir belediyesi olmayan illerde çevre düzeni planlarının hazırlanması, inşaat ve yerleşim izinlerinin verilmesi, toprağın korunması ve erozyonla mücadele edilmesi gibi çevresel düzenlemelere ilişkin yetkiler il özel idaresine aittir. Ayrıca çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının bakım-onarımı, kültür, sanat ve turizm faaliyetlerine yönelik hizmetlerin yürütülmesi, sosyal hizmet ve yardımların sağlanması da bu kurumun görevleri arasındadır (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 2005: md 6).

Belediye sınırları dışında kalan alanlarda ise orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma faaliyetleri ile park ve bahçe düzenlemeleri il özel idarelerinin sorumluluğundadır. Bunun yanında elektrikli araç yolları, bisiklet yolları ve yaya yollarına ilişkin projelerin hazırlanması gibi ulaşım odaklı görevler de kanunla bu idarelere verilmiştir. İl genelinde mabetler, kültür ve tabiat varlıkları, tarihî ve kültürel öneme sahip mekânlar ile cemevlerinin yapımı, bakımı ve onarımı yine il özel idarelerinin görev alanı içinde sayılmaktadır. Ayrıca bakanlıklar ve diğer kamu kurumları tarafından kendilerine devredilen işlerin yürütülmesi ile il çevre düzeni planının hazırlanmasında - büyükşehirlerde büyükşehir belediyesiyle, diğer illerde ise il belediyesi ve valilikle

koordinasyon içinde- görev üstlenmektedirler (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 2005: md. 6).

Belediye

1982 Anayasası'nın 127. maddesine göre, mahallî idareler; iller, belediyeler ve köylerde yaşayan halkın ortak gereksinimlerini karşılamak üzere oluşturulan, kuruluş esasları kanunla belirlenen ve karar organları doğrudan seçmenler tarafından belirlenen kamu yönetimi birimleri olarak ifade edilmektedir (1982 Anayasası, m. 127). "Belediye" sözcüğü Arapça kökenli olup, kentlerde tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim birimlerini ifade eder; ancak her yerleşim birimi belediye statüsüne sahip değildir (Keleş, 2012: 254).

Antik Roma, Orta Çağ ve Endüstri Devrimi dönemlerinde Avrupa'da gelişen belediye kurumları, Osmanlı'daki erken belediyecilik çabalarını anlamak açısından önemli bir referans noktasıdır (Keleş, 2009: 29). Antik Roma'da "municipe" adı verilen yerel birimler, sınırlı özerkliğe sahip yerel kamusal yapılar oluşturmuş ve şehir düzeni, altyapı, su yolları ve imar gibi hizmetleri üstlenmiştir (Toprak, 2021: 11–24). Orta Çağ kentlerinde ticaretin canlanmasıyla birlikte komün yapıları ortaya çıkmış, kent güvenliği, pazar denetimi, temizlik ve vergileme gibi işlevler yerel yönetimlerin temel görev alanları hâline gelmiştir (Bloch, 2005: 109). Endüstri Devrimi sonrasında nüfus artışı, altyapı sorunları, sağlık hizmetleri ve işçi sınıfının ortaya çıkışı nedeniyle belediyeler modern anlamda sosyal sorumluluk üstlenmeye başlamıştır. Hobsbawm'nın belirttiği gibi, belediyeler büyüyen kentlerin su, kanalizasyon, sağlık ve ulaşım gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeniden örgütlenmek zorunda kalmıştır.

Türk kamu yönetimi tarihinde yerel yönetim anlayışının kurumsal temelleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun Tanzimat Dönemi'nde atılmıştır (Keleş, 2009: 29). Tanzimat reformları yalnızca devletin merkez yapısını değil, şehir yaşamını doğrudan ilgilendiren idari kurumları da dönüştürmeyi hedeflemiştir (Ortaylı, 1999: 151). Bu dönüşüm süreci, Batı'daki modern belediyecilik uygulamalarının incelenmesiyle başlamış ve özellikle Fransız idari modelinin etkisiyle şekillenmiştir (Şengül, 2018: 20–26). Ancak bu dönemin

belediyeciliğinin niteliği, günümüz sosyal belediyeciliği anlayışından oldukça farklıdır; sosyal haklar, toplumsal refah ve yoksullukla mücadele gibi çağdaş sosyal politika araçları henüz kurumsal düzeyde gelişmiş değildi (Keleş, 2009: 32). Buna rağmen şehir düzeni, temel ihtiyaçların karşılanması ve halk sağlığına yönelik bazı uygulamalar, dönemin koşulları içerisinde erken sosyal belediyecilik pratikleri olarak değerlendirilebilecek nitelikler taşımaktadır. Bu tarihsel birikim, Osmanlı'daki erken dönem belediyecilik uygulamalarının hangi kurumsal ve düşünsel temeller üzerinde şekillendiğini anlamak açısından önemli bir karşılaştırmalı çerçeve sunmaktadır (Tekeli, 1990: 178).

Bu tarihsel gelişmeler, Tanzimat Dönemi Osmanlı reformlarında da önemli bir etkiye sahip olmuş; özellikle şehir sağlığı, altyapı, temizlik ve güvenlik gibi hizmetlerin belediyelerin asli görev alanı olarak görülmesini sağlamıştır (Çadırcı, 2007:221-222). Tarihsel birikim, Tanzimat Dönemi'ndeki Osmanlı reformlarına da yön vermiş; kent sağlığı, altyapı düzenlemeleri, temizlik ve güvenlik gibi temel hizmetlerin belediyeler tarafından yürütülmesi gerektiği fikrinin yerleşmesine katkı sağlamıştır (Çadırcı, 2007:221-222). Bu doğrultuda Tanzimat sonrası ortaya çıkan belediye teşkilatı ve onun üstlendiği sosyal işlevler, Osmanlı kent yönetiminin modern bir çerçeveye taşınmasında belirleyici bir aşama niteliği taşımıştır (Keleş, 2009: 31). Tanzimat reformlarının temel hedeflerinden biri, Osmanlı şehirlerini fiziki ve yönetsel açıdan modernleştirmekti. Bu kapsamda 1850'lerden itibaren belediye örgütleri oluşturulmaya başlanmış ve ilk modern belediye kurumu 1855'te İstanbul'da kurulmuştur (Keleş, 2009: 30–32).

Osmanlı belediyelerinin görevleri arasında temizlik ve çevre sağlığı hizmetleri, içme suyunun sağlanması ve altyapı tesislerinin bakımı, çarşı ve pazarlarda fiyat denetimi ile ölçü-tartı kontrolleri ve ayrıca kent dokusunun korunmasına yönelik imar düzenlemeleri önemli bir yer tutmaktaydı (Keleş, 2009: 31). Dönemin belediye örgütlenmesinin temel amacı demokratik katılım veya yerel özerklik değil, merkezi idarenin şehirlerdeki düzeni sağlama çabasıdır.

Tekeli ve Ortaylı (1978: 116–123), bu dönemde yapılan düzenlemelerin yerel demokrasiyi güçlendirmek yerine devlet otoritesini taşrada yeniden tesis etmeye dönük olduğunu belirtir. Osmanlı sisteminde kadılar hem yargı işlerinden sorumlu olmuş hem de belediye ve kent düzenine ilişkin denetim görevini yerine getirmiştir. Kadıya yardımcı olmak üzere kurulan İhtisap Teşkilatı ise çarşı, pazar, yol düzeni ve ticari faaliyetlerin denetlenmesi gibi konularda etkin rol üstlenmiştir (Demirkaya, 2011:307-308). Muhtesip, kadıya bağlı olarak çalışmış ve görevlerini kadıdan aldığı yetki ile yürütmüştür. Bu görevler arasında esnaf denetimi, işyeri ruhsatı, vergi toplama, şehrin giriş-çıkış kontrolleri, halkın giyim kuşam ve dini davranışlarını gözetme gibi işler yer almıştır (Demirkaya, 2011:307-308). Şehremaneti Teşkilatı, 1855 yılında İhtisap Nazırlığının yerine kurulmuş ve modern belediyeciliğin temellerini oluşturmuştur. Bu yapılanma ile kadıların belediyeye ilişkin yetkileri Şehremaneti'ne devredilmiştir (Kahraman, 2016:26).

Şehremaneti Modeli (1855) İstanbul'da kurulan, belediye meclisi üyelerinin atama yoluyla belirlenmesi nedeniyle halkın yönetsel süreçlere katılımını sınırlamıştır (Tekeli ve Ortaylı, 1978: 148). Buna rağmen, sağlık, temizlik, ulaşım ve düzenleme faaliyetleri açısından modern belediyeciliğin ilk örneklerini sunmuştur. Bu yapı, Avrupa'da 19. yüzyılda görülen erken sosyal politika uygulamalarının Osmanlı'daki karşılığı niteliğindedir (Ortaylı, 1999: 155). Altıncı Daire-i Belediye (1858) Galata–Beyoğlu bölgesinde kurulan bu teşkilat, modern belediyecilik ilkelerinin en kapsamlı şekilde uygulandığı ilk bölge olmuştur (Ortaylı, 1999:154–162). Burada yürütülen sosyal içerikli hizmetler şunlardır: Kanalizasyon ve yol düzenlemeleri, sokak aydınlatması, güvenlik ve zabıta faaliyetleri, bina denetimi, piyasa ve esnaf kontrolü (Nadaroğlu, 1998: 47).

Bu hizmetlerin çoğu, günümüzde sosyal belediyecilik kapsamında değerlendirilen kent yaşam kalitesini artırmaya yönelik kamusal hizmetlerdir. 1870 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile belediye örgütlenmesi taşra kentlerine doğru genişlemiş, böylece yerel hizmetlerde merkezden kontrol edilen fakat yerelde uygulanan bir sistem ortaya çıkmıştır (Kodaman, 1988: 214). Temizlik, çarşı-pazar düzeni, ulaşım ve yol bakımı, su yönetimi gibi işlevler vilayet belediyelerine verilmiştir (Kodaman, 1988: 214). Bu dönemde yürürlüğe giren 1912 yılında çıkan Dersaadet Belediye Kanunu ve

Vilayet Belediye Kanunları, belediyeciliğe hukuki temel getirerek şehir hizmetlerinin daha sistematik şekilde yürütülmesini sağlamıştır (Nadaroğlu, 1998: 45–53).

Çadırcı'ya göre; Tanzimat dönemindeki belediye teşkilatlanmasının şehirlerin sosyal gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan yeni bir yönetim anlayışı geliştirdiğini ifade etmektedir (Çadırcı, 2007: 225). Bu erken dönem belediyecilik uygulamaları, kentlerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve yerel yönetimlerin görev alanlarının sınırlarının netleşmesi bakımından Cumhuriyet yönetimine güçlü bir altyapı sunmuştur. Ortaylı'ya göre, özellikle Tanzimat'tan itibaren şekillenen belediye teşkilatı, yeni şehir yönetimi pratiklerinin gelişmesi sayesinde Cumhuriyet döneminin yerel yönetim modeline aktarılabilecek önemli bir kurumsal tecrübe oluşturmuştur (Ortaylı, 1999: 112).

Nitekim Cumhuriyet'in ilk yıllarında yerel yönetim alanında atılan kapsamlı adımların düşünsel ve yönetsel arka planında bu Tanzimat mirasının etkileri açıkça görülmektedir (Çadırcı, 2007: 226). Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında yerel yönetim alanında gerçekleştirilen en önemli yasal adımlardan biri, 1930'da kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu'dur (Ortaylı, 1999: 241). Bu düzenleme, modern belediyecilik ilkelerinin kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır. Bu kanun, nüfusu 2000'in üzerinde olan yerleşimlerde belediye teşkilatı kurulmasını zorunlu hale getirmiş ve merkeziyetçi bir yönetim anlayışı benimsemiştir (Oktay, 2008: 151).

Cumhuriyet'in tek partili döneminde belediyelerin, yerel karar alma kapasitesinden çok merkezi yönetimin taşradaki bir uzantısı gibi işlediği belirtilmektedir. Parlak'a göre, 1940'lı yıllarda çok partili hayata geçişe rağmen yerel yönetim yapılarında köklü bir değişim yaşanmamış ve belediyeler büyük ölçüde merkezden yönlendirilen bir idari çerçeve içinde varlığını sürdürmüştür (Parlak, 2014: 112). 1960 sonrasında planlı kalkınma dönemine girilmesiyle birlikte yerel yönetimlerin etkinliğini artırmaya yönelik çeşitli projeler geliştirilmiştir. Bunlar arasında en önemlisi Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) olup, kamu yönetiminde rasyonelleşme ve yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması hedeflenmiştir (Parlak, 2014: 196–203).

1960'lardan itibaren hız kazanan iç göç ve kentleşme, büyük şehirlerdeki belediye yapılarının kapasitesini zorlamış ve metropol ölçeğinde daha kapsamlı bir yönetsel düzenlemeye duyulan ihtiyacı açık biçimde ortaya çıkarmıştır (Keleş, 2016: 145). Mevcut belediye örgütlenmesi; ulaşım, altyapı, su ve kanalizasyon, konutlaşma ve çevre sorunlarının giderek karmaşıklaştığı bu dönemde, farklı ilçe sınırlarına yayılan hizmetlerin eşgüdüm içinde yürütülmesine olanak tanımamış, bu da merkezi bir üst kademe yönetimine ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir (Şahin, 2020: 58). Artan nüfus baskısı ve plansız büyümenin yarattığı sorunlar karşısında, metropol alanını bütüncül bir yaklaşımla yönetebilecek bir üst belediye yapılanması fikri giderek güçlenmiş; 1982 Anayasası'nın 127. maddesi ise yerel yönetimlerin kanunla düzenleneceğini hükme bağlayarak bu yeni model için anayasal bir dayanak oluşturmuştur (Tekeli, 1990: 172).

Bu doğrultuda 1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, İstanbul, Ankara ve İzmir'de iki basamaklı bir belediye sistemi kurmuş ve büyükşehir belediyelerine kentin genelini ilgilendiren stratejik planlama görevleri verilmiştir (Keleş, 2016: 144). Su ve kanalizasyon yönetimi, ana ulaşım planları, büyük ölçekli çevre düzenlemeleri ve metropol bütününe yönelik yatırımlar büyükşehir belediyelerinin sorumluluğu haline gelirken, ilçe belediyeleri daha çok yerel ve günlük hizmetlerle görevlendirilmiştir (Keleş, 2016: 145).

1990'lı yıllar, Türkiye'de yerel yönetimlerin yapısal dönüşüm ihtiyacının en fazla gündeme geldiği dönemlerden biri olmuştur. Artan kent nüfusu, hızlı göç hareketleri ve belediye hizmetlerine yönelik beklentilerin çeşitlenmesi, mevcut yerel yönetim sisteminin yetersizliklerini görünür hale getirmiştir (Keleş, 2016: 245–247). Özellikle büyükşehirlerde altyapı, ulaşım ve çevre sorunlarının büyümesi, yönetimsel ölçeklerin ve yetki paylaşımının yeniden tanımlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda 1990'lı yıllarda çeşitli reform projeleri başlatılmış; ancak siyasi istikrarsızlık ve merkeziyetçi yönetim anlayışı, bu reformların kalıcı sonuçlar doğurmasını engellemiştir (Keleş, 2009: 70–72). 1990'ların sonuna gelindiğinde kamu yönetiminde başlatılan reform girişimleri 2000'li yıllarda ivme kazanmıştır. Özellikle Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA) ile Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı gibi çalışmalar, merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki dağılımını yeniden

tanımlamayı amaçlamıştır. Bu projelerde, yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliklerinin güçlendirilmesi, yerel katılımın artırılması ve hesap verebilirliğin sağlanması temel ilkeler olarak belirlenmiştir (Eryılmaz, 2017: 209). Ancak KAYA Projesi, yasalaşma sürecinde yaşanan siyasal çekişmeler nedeniyle tam olarak uygulanamamıştır.

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de yerel yönetim reformları, AB uyum süreci ile paralel olarak şekillenmeye başlamıştır (Güler, 2013: 87). AB müktesebatı, özellikle yerel yönetimlerin yetki ve özerkliklerinin artırılması, mali kaynakların güçlendirilmesi, katılımcı yönetim mekanizmalarının oluşturulması ve şeffaflık ile hesap verebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesini öngörmektedir (Council of Europe, 1985: 3–9). Bu bağlamda Türkiye, AB'nin yerel yönetim standartlarına uyum sağlamak amacıyla mevzuatını yeniden düzenlemiş, belediyelerin planlama ve hizmet sunum kapasitesini güçlendirecek yasal ve idari reformlar gerçekleştirmiştir (Keleş, 2009: 73–75). 2004 ve 2005 yıllarında çıkarılan yasa ve düzenlemelerle ilçe ve büyükşehir belediyelerinin görev tanımları netleştirilmiş, yetki çakışmaları azaltılmış ve yerel hizmetlerde vatandaş katılımını artıracak mekanizmalar geliştirilmiştir (Eryılmaz, 2017: 112–118). Bu çerçevede yerelleşme, salt yönetsel bir düzenleme olmaktan çıkarak, demokratik katılımı güçlendiren ve kamu hizmetlerinin daha verimli sunulmasını amaçlayan kapsamlı bir dönüşüm süreci olarak belirginleşmiştir.

2000'li yıllarda belediyelerin sosyal hizmet sunumundaki rolleri artmış, özellikle sosyal yardım, kadın, gençlik ve engelli politikaları gibi alanlarda aktif hale gelmişlerdir (Eryılmaz, 2017: 112–118). 2004 yılından sonra yerel yönetimlere ilişkin yasal düzenlemelerde kapsamlı bir dönüşüm süreci başlamıştır. Bu dönemde çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004), 5393 sayılı Belediye Kanunu (2005) ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005) ile yerel yönetimlerin idari yapılanması, görev tanımları ve işleyiş esasları yeniden düzenlenerek sistem bütüncül bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu düzenlemelerle belediyelere, planlama, çevre yönetimi, kültürel hizmetler ve sosyal yardımlar alanında daha geniş görevler verilmiştir (Keleş, 2009: 30–32).

Özellikle 5393 sayılı Kanun, belediyelerin mali özerkliğini güçlendirmiş, stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme gibi modern yönetim araçlarını zorunlu hale getirmiştir (Oktay, 2008: 156–158). 12 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı Kanun, Türkiye'nin yerel yönetim yapısında köklü bir dönüşüm yaratmıştır. Bu düzenlemeyle büyükşehir belediyelerinin yetki alanı, il sınırlarının tamamını kapsayacak biçimde genişletilmiş ve böylece büyükşehir statüsüne sahip il sayısı otuz olmuştur (Yıldırım, 2014: 73). Yasa, kamu hizmetlerinin planlı, koordineli ve bütüncül biçimde yürütülmesini hedeflerken; kırsal bölgelerdeki yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması, temsil adaleti ve yerel kimliğin korunması konularında çeşitli tartışmaları gündeme taşımıştır.

Belediye Başkanı

Belediye yönetimi, temel olarak üç ana organdan meydana gelir: Belediye başkanı, Belediye Encümeni ve Belediye Meclisi. Bu üçlü yapı, yerel yönetim sisteminin karar alma, uygulama ve denetim işlevlerini birlikte yürütür (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: md. 3). Yürütme görevi, halk tarafından seçilen belediye başkanında toplanmıştır. 1963 yılından bu yana belediye başkanları, belediye sınırları içinde ikamet eden vatandaşların doğrudan oylarıyla seçilmektedir (Azaklı ve Özgür, 2005: 300). Belediye başkanı, kurumun en üst yöneticisi olarak belediye teşkilatını yönetir, stratejik hedefleri belirler ve belediyenin hem tüzel kimliğini hem de belde halkını temsil eder (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: m. 38). 5393 Sayılı Belediye Kanunu Madde 38'e göre Belediye Başkanının görev alanı:

- Kurumun yönetimini organize eder, birimler arasında iş birliğini sağlar ve belediye personelinin atanmasından sorumludur.
- Belediye bütçesinin hazırlanmasını ve uygulanmasını gözetir, stratejik planların hayata geçirilmesini sağlar.
- Belediyenin yıllık faaliyet ve performans raporlarını hazırlatarak meclisin onayına sunar.
- Kent sakinlerinin güvenliği, sağlığı ve refahı için gerekli önlemleri alır.

- Encümen kararına gerek duyulmayan konularda doğrudan karar alma yetkisine sahiptir.

2005 yılında yürürlüğe giren yeni belediye yasasıyla birlikte, yerel yönetimlerde hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri daha güçlü biçimde kurumsallaştırılmıştır. Bu düzenlemeyle belediye başkanları yalnızca yürütmeden değil, aynı zamanda belediye meclisine karşı da sorumlu hale getirilmiştir. Artık başkanlar, yıllık faaliyet raporlarını meclise sunmakta ve çalışmalarını bu planlarda belirtilen hedeflerle uyumlu biçimde yürütmekle yükümlü kılınmıştır (Azaklı ve Özgür, 2005: 301).

Belediye Meclisi

Belediye meclisi, yerel yönetim sisteminde karar alma yetkisine sahip en üst düzey organdır ve belediyenin genel politikasını belirleyen temel unsuru oluşturur. Belediye Meclisi tarafından alınan kararlar, çoğunlukla belediye bünyesinde uygulanmakta; yalnızca bazı özel durumlarda, örneğin imar planları, borçlanma veya taşınmaz işlemleri gibi konularda, ilgili üst makamların onayı gerekmektedir (Eryılmaz, 2017: 220). Meclis üyeleri, nispi temsil esasına göre halk tarafından seçilmekte ve bu durum yerel düzeyde demokratik katılımın ve çoğulculuğun önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: md. 17). Belediye meclisinin görev ve sorumlulukları, yerel yönetimin mali, idari ve planlama alanlarını kapsayacak biçimde geniş bir çerçevede düzenlenmiştir Eryılmaz, 2017: 215). 5393 Sayılı Belediye Kanunu 18. Maddesine göre belediye meclisi görevleri / yetkileri şunlardır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: md. 18):

- Meclis; belediyenin uzun vadeli stratejik planlarını, yatırım önceliklerini ve yıllık çalışma programlarını görüşüp onaylar. Belediyenin gelir ve giderlerini içeren bütçeyi değerlendirerek kabul eder, ayrıca dönem sonunda hazırlanan kesin hesap raporlarını inceleyerek mali denetimi sağlar.
- Kent dokusunu doğrudan etkileyen kararlar açısından belediye meclisi, imar planlarının hazırlanması ve onaylanmasında da belirleyici bir rol oynar.

Şehirlerin çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğini korumak amacıyla alınan bu kararlar, özellikle büyükşehir belediyelerinde ilin çevre düzeni planı ile uyum içinde hazırlanır.

- Meclis ayrıca belediyenin mali yükümlülükleri ve varlık yönetimiyle ilgili yetkilere de sahiptir. Bu çerçevede, belediyenin borçlanmasına karar verebilir, taşınmaz malların alım-satım işlemlerini onaylayabilir veya ihtiyaç durumuna göre kamu yararına tahsis edilmiş mülklerin kullanımına ilişkin düzenlemelerde bulunabilir.
- Belediyeye yapılan bağışların kabul edilmesi, belediye adına çıkarılacak yönetmeliklerin onaylanması ve belediyeye bağlı birimlerin işleyişine ilişkin usul kararlarının alınması da meclisin görev alanına dâhildir. Bunun yanında, mahallelerin kurulması, birleştirilmesi veya sınırlarının yeniden belirlenmesi gibi idari düzenlemeler hakkında karar verme yetkisi de belediye meclisine verilmiştir.
- Ayrıca kent kimliğiyle doğrudan ilişkili bir konu olan cadde, park, meydan ve sokak isimlerinin belirlenmesi, değiştirilmesi ya da yeniden düzenlenmesi de meclisin sorumluluk alanına girmektedir. Meclis, belediye encümeni ve başkanlık divanında görev alacak üyeleri de kendi içinden seçerek yerel yönetim içi temsilin demokratik biçimde oluşmasını sağlar.

Belediye Encümeni

Belediye encümeni, belediye teşkilatında hem yürütme hem de danışma fonksiyonuna sahip ikinci karar organı niteliğindedir (Keleş, 2016: 128). Bu organ, belediye meclisi tarafından alınan kararların uygulanması sürecinde aktif bir rol üstlenmekte ve belediye hizmetlerinin mevzuata uygun şekilde yürütülmesini sağlamaktadır (Eryılmaz, 2005: 144).

Encümenin oluşum biçimi, belediyenin büyüklüğü ve nüfusuna göre farklılık göstermektedir (Keleş, 2016: 128). Nüfusu yüz binin üzerinde olan ya da il statüsündeki belediyelerde encümen hem belediye meclisi üyeleri arasından hem de başkanlık birimlerinden seçilen temsilcilerden oluşur. Bu yapıda belediye başkanı, encümenin doğal başkanı olarak görev yaparken, mali hizmetler biriminin yöneticisi de kurulun zorunlu üyeleri arasındadır. Daha küçük ölçekli belediyelerde ise temsil sayısı buna paralel biçimde azaltılmıştır. Bu belediyelerde meclisten seçilen iki üye ile belediye başkanının belirlediği iki idari birim amiri encümeni oluşturur (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 33). Her iki durumda da mali hizmetler birimi yöneticisinin encümende yer alması, kararların mali sorumluluk ilkesi doğrultusunda alınmasını güvence altına alır (Azaklı ve Özgür, 2005: 306).

Encümen, yürütme organı olarak görev yapmakla birlikte, bağımsız karar alma yetkisine sahip değildir. Dolayısıyla, encümenin gündemini ve faaliyet alanlarını belirleyen temel unsur belediye başkanıdır. Encümen, başkanın kendisine ilettiği konularda görüş bildirmek, karar almak ve uygulama sürecine katkı sağlamakla yükümlüdür (Parlak, 2014: 145). Bu çerçevede encümen, belediye meclisine sunulacak stratejik plan, bütçe ve yıllık çalışma programı gibi temel belgeleri değerlendirip görüş oluşturur (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 34). Ayrıca belediye mülkiyetine ilişkin işlemler –örneğin taşınmazların satışı, kiralanması veya kamu yararına tahsisi– encümen tarafından incelenip karara bağlanır. Gerektiğinde, kamulaştırma süreçlerinin yürütülmesi ve ilgili kararların uygulanması da encümenin görev alanına girer (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 34).

Encümen, 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde belediye sınırları içinde kamu düzenini ilgilendiren çeşitli yetki ve sorumluluklara sahiptir. Bu kapsamda encümenin görevleri şu şekilde özetlenebilir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 34):

- Belirli faaliyet alanlarına ilişkin çalışma ve kapanış saatlerini düzenlemek,
- Kamuya açık alanların kullanımına yönelik idari kararlar almak,
- Mevzuatta öngörülen disiplin ve idari para cezalarını uygulamak,
- Belediye başkanına karşı sorumluluk ilkesi doğrultusunda karar alma ve uygulama süreçlerini yürütmek.

Bu yetki ve görevler aracılığıyla encümen, belediye hizmetlerinin idari bütünlük ve hukuka uygunluk esasları çerçevesinde, etkin, şeffaf ve hesap verebilir bir biçimde yürütülmesine katkı sağlamaktadır.

Belediyelerin Görevleri

Belediyelerin faaliyet alanı ve görev kapsamı, ilgili yasal düzenlemelerde açık biçimde tanımlanmıştır. Bu çerçevede belediyeler, yerel halkın ortak yaşamını ilgilendiren hizmetleri yürütürken hem mali imkânlarını hem de hizmetin öncelik derecesini dikkate almakla yükümlüdür. Belediyelerin hizmet sunumunda temel ilke, vatandaşlara en yakın noktadan ve en uygun yöntemlerle hizmet sağlamaktır. Bu anlayış, yerel yönetimlerin hem etkinlik hem de vatandaş memnuniyeti açısından sorumluluğunu artırmaktadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 14). 5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005), 14.m.'ye göre belediyenin görevleri:

- Belediyeler, hizmet sunum sürecinde toplumun sosyoekonomik farklılıklarını da gözetmekle yükümlüdür. Bu bağlamda yaşlı, engelli, yoksul veya bakıma muhtaç bireylerin durumları göz önünde bulundurularak, hizmetler bu grupların ihtiyaçlarına uygun biçimde planlanır. Böylece yerel yönetimlerin sosyal devlet ilkesiyle uyumlu bir şekilde faaliyet göstermesi amaçlanır.
- Belediyelerin temel görev alanları genel olarak kentsel altyapı, çevre düzeni, ulaşım, sağlık, sosyal hizmet, kültür ve spor gibi başlıklarda toplanabilir. Buna göre belediyeler; su, kanalizasyon, imar ve ulaşım sistemlerinin oluşturulması ve işletilmesinden sorumludur. Kentin temizlik ve çevre sağlığı hizmetlerinin yürütülmesi, katı atık yönetiminin sağlanması ve kent bilgi sistemlerinin kurulması da belediyelerin asli görevleri arasında yer alır.
- Acil durumlara müdahale kapsamında, itfaiye, kurtarma, zabıta ve şehir içi trafik düzenleme hizmetlerinin yürütülmesi belediyelerin sorumluluğundadır. Ayrıca belediyeler, sosyal yardım faaliyetleriyle dezavantajlı gruplara destek olmakta; meslek edindirme kursları, beceri kazandırma programları ve ekonomik gelişimi destekleyen projeler geliştirerek istihdamın artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

- Nikâh işlemleri, cenaze ve defin hizmetleri, park ve yeşil alan düzenlemeleri, kültürel, sanatsal ve turistik faaliyetlerin teşvik edilmesi de belediyelerin başlıca sorumluluk alanlarındandır.
- Belediyeler, mali olanakları elverdiği ölçüde eğitim, sağlık, ibadet ve spor alanlarında da destekleyici roller üstlenebilir. Örneğin, devlete ait okul binalarının bakımını yapmak, onarımlarını üstlenmek veya eğitim kurumlarının araç-gereç ihtiyaçlarını karşılamak belediyelerin yerine getirebileceği görevlerdendir. Aynı şekilde, sağlık tesislerinin kurulması ya da işletilmesi, ibadethanelerin inşa edilmesi veya restorasyonunun yapılması da bu kapsamda değerlendirilir.
- Kültürel mirasın korunması da belediyelerin önemli görevlerinden biridir. Tarihi veya kültürel değeri bulunan yapıların ve alanların korunmasını sağlamak, gerekirse özgün hâline uygun biçimde yeniden inşa etmek belediyelerin sorumluluk alanına girer. Bunun yanında belediyeler, sporun toplum genelinde yaygınlaştırılması ve özellikle amatör spor kulüplerinin desteklenmesi amacıyla çeşitli projeler yürütür. Bu doğrultuda, spor malzemesi temini, müsabaka organizasyonları düzenlenmesi ve başarı gösteren sporculara ödül verilmesi gibi faaliyetler de belediyelerin görevleri arasında yer alır.

Tüm bu görev alanları, belediyelerin yalnızca altyapı sağlayıcısı değil, aynı zamanda toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik refahına doğrudan katkı sunan bir kurum olduğunu göstermektedir. Böylelikle belediyeler, yerel düzeyde yaşam kalitesini artırmayı ve vatandaşın ihtiyaçlarına bütüncül bir yaklaşımla cevap vermeyi hedeflemektedir.

Büyükşehir Belediyeleri

1982 Anayasası'nın yerel yönetimlerle ilgili hükümleri doğrultusunda, büyük yerleşim alanlarında özel bir belediye modeli kurulmasının önü açılmıştır (Tekeli, 1990: 112). Bu hükme dayanarak 1984 yılında büyükşehir belediyeleri oluşturulmuş ve böylece Türkiye'de iki kademeli bir yerel yönetim yapısı ortaya çıkmıştır. Büyükşehir belediyeleri,

klasik belediye yapılanmasından farklı olarak, daha geniş hizmet alanına ve koordinasyon yetkisine sahip üst düzey idari birimlerdir (Öztürk, 2006: 89).

Bu sistem, ilk olarak İstanbul, Ankara ve İzmir'de uygulanmaya başlanmış, daha sonra büyük nüfuslu diğer kentlerde de yaygınlaşmıştır (Öztürk, 2006: 89). 1980'lerin ortalarından itibaren Konya, Adana, Bursa ve Gaziantep; 1990'ların başında ise Samsun, Mersin, Diyarbakır, Kocaeli, Eskişehir, Erzurum ve Antalya bu kapsama alınmıştır (Keleş, 2012: 97). 2000'li yıllarda Adapazarı'nın da büyükşehir statüsüne geçmesiyle sistem daha geniş bir çerçeveye oturmuştur.

Başlangıçta yalnızca büyük kentlerin belirli merkezlerini kapsayan bu model, zamanla tüm il sınırlarını içine alan bir yapıya dönüşmüştür. 2012 yılında yürürlüğe giren düzenlemeyle birlikte, büyükşehir belediyelerinin yetki alanı artık il mülki sınırlarıyla eşitlenmiştir. Bu değişiklikle birlikte, il sınırları içerisinde yer alan tüm ilçeler büyükşehir belediyesi sistemine dâhil edilmiş; belde belediyeleri ile köyler tüzel kişiliklerini kaybederek mahalle statüsüne dönüştürülmüştür. Ayrıca, büyükşehir olabilmek için daha önce aranan "belediye nüfusu" koşulu yerine "il nüfusunun 750.000'i aşması" kriteri getirilmiştir (6360 Sayılı Kanun, 2012: 1).

Bu düzenleme sonucunda 14 yeni ilin büyükşehir belediyesi statüsü kazanmasıyla Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin sayısı 30'a ulaşmıştır (Keleş, 2012: 97). Yeni sistemde büyükşehir belediyesi olan illerde il özel idareleri kaldırılmış, onların yerine valilik bünyesinde faaliyet gösteren Yatırım İzleme Ve Koordinasyon Birimleri kurulmuştur (Öztürk, 2006: 102). Bu birimler, daha önce il özel idarelerinin yürüttüğü altyapı ve yatırım faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu hale gelmiştir. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004), 7.m. göre:

- Büyükşehir belediyeleri, sahip oldukları yetkiler bakımından yalnızca kendi sınırları içindeki idari birimler arasında koordinasyonu sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kentin genel planlamasını, altyapısını ve ulaşımını da yönlendiren ana kurum konumundadır. Bu kapsamda, büyükşehir belediyeleri, kentin genel

yatırım ve stratejik planlarını hazırlamakta; yıllık bütçe ve performans hedeflerini belirlemekte ve ilçe belediyeleriyle uyum içinde hareket etmektedir.

- Kentsel planlama alanında, büyükşehir belediyeleri 1/5.000 ile 1/25.000 ölçekli nazım imar planlarını hazırlamak, onaylamak ve uygulamakla yetkilidir. İlçe belediyeleri bu planlara uygun olarak uygulama imar planlarını düzenler. Ayrıca, büyükşehir yönetimi çevre düzeni planlarının yürütülmesinden, ana ulaşım ağlarının oluşturulmasından, toplu taşıma hizmetlerinin planlanmasından ve bu sistemlerin denetiminden sorumludur.
- Ulaşım alanında büyükşehir belediyeleri; toplu taşıma araçlarının güzergâhlarını belirler, tarifeleri düzenler, araç sayısını ve çalışma koşullarını saptar. Yine kent içinde yer alan park alanlarının işletilmesi, açık ve kapalı otoparkların kurulması veya işletilmesi gibi görevler de bu belediyelere aittir. Altyapı ve çevre yönetimi konularında büyükşehir belediyeleri; su, kanalizasyon, atık su arıtma, çevre koruma, mezarlık hizmetleri ve toptancı hâlleri gibi geniş kapsamlı görevleri yürütür. Ayrıca, yolların, ana caddelerin ve meydanların yapımı, bakımı ve onarımı büyükşehir belediyesinin sorumluluğundadır.
- Kentsel bilgi yönetimi açısından, büyükşehir belediyeleri kent bilgi sistemleri ve coğrafi bilgi sistemlerini kurarak hem planlama hem de karar süreçlerinde veri temelli bir yönetim anlayışı benimsemektedir. Bunun yanında, büyükşehir yönetimi, kentteki toplumsal yaşamın düzenlenmesi amacıyla sosyal donatı alanları oluşturmakta, kültürel ve ekonomik gelişimi destekleyen yatırımlar gerçekleştirmektedir.

Keleş'in (2012: 97) belirttiği üzere, büyükşehir belediyeleri yalnızca altyapı yatırımlarıyla değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yaşamı destekleyen faaliyetlerle de yerel kalkınmaya katkı sunmaktadır. Yani bu belediyeler; kent planlaması, ulaşım, çevre koruma, park ve yeşil alan oluşturma, sosyal yardım hizmetleri gibi pek çok alanda toplumun yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen kurumlardır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004: md. 7). Sonuç olarak, büyükşehir belediyeleri Türkiye'de yerel yönetim sisteminin en kapsamlı ve koordinasyon gücü en yüksek basamağını

oluşturmaktadır. Geniş yetki alanları ve stratejik görevleri sayesinde, kentlerin sürdürülebilir gelişimini yönlendiren ana aktör konumuna gelmişlerdir.

Köy

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de yerleşim ağı büyük ölçüde köylerde yoğunlaşmıştır. Ancak 1950'li yıllardan itibaren sanayileşmenin hız kazanmasıyla birlikte kırsal bölgelerden kentlere doğru önemli bir göç dalgası yaşanmıştır. Bu süreç, kır nüfusunun giderek azalmasına ve şehirlerde nüfusun yoğunlaşmasına yol açmıştır (Bakır, 2019:43). Köy yönetimi, tarihsel olarak II. Mahmut döneminde ortaya çıkan muhtarlık sistemiyle birlikte kurumsal bir niteliğe kavuşmuştur. Günümüzde ise köylerin yönetim esasları, 1924 yılında yürürlüğe giren ve hâlen geçerliliğini koruyan 442 sayılı Köy Kanunu ile düzenlenmiştir (Keleş, 2016: 114). Bu yasa, köyleri nüfusu iki binden az olan yerleşim birimleri olarak tanımlamakta ve bu yerleşimlerin sosyal, ekonomik ve fiziksel sınırlarını belirlemektedir (442 Köy Kanunu, md. 1).

Söz konusu kanuna göre köyler, yalnızca nüfus büyüklüğüyle değil, aynı zamanda toplumsal ve coğrafi yapılarıyla da tanımlanır. Buna göre köy; cami, okul, yaylak, otlak ve baltalık gibi ortak kullanım alanlarına sahip, bir arada ya da dağınık biçimde yaşayan toplulukların oluşturduğu, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yoğun olduğu yerleşimlerdir (442 Köy Kanunu, m. 1). Köylerin kendilerine ait taşınır ve taşınmaz malları bulunur ve bu mallar köy tüzel kişiliğine aittir (442 sayılı Köy Kanunu, m. 7). Bu mülkiyet, devletin koruması altındadır. Ortak kullanım alanlarına veya köyün mal varlığına zarar veren kişiler hakkında hukuki yaptırımlar uygulanmaktadır. Böylece köylerin mal güvenliği, kamusal nitelikli bir koruma mekanizmasıyla güvence altına alınmıştır. Köy yönetiminin başında muhtar bulunur. Muhtar, köyde yürütülecek işlerin düzenlenmesinden ve kamu hizmetlerinin köy düzeyinde uygulanmasından sorumludur. Devleti temsil eden bir yönetici olarak, idari kararların uygulanmasında yetkilidir ve kamu görevlisi statüsüne sahiptir. Muhtar, hem köy halkının ihtiyaçlarını yerel ölçekte düzenler hem de devletin köydeki temsilcisi olarak kamu yönetimiyle iletişim sağlar (442 sayılı Köy Kanunu, m. 10).

Köylerin yapacağı işler, yasal çerçevede "zorunlu" ve "isteğe bağlı" görevler olarak ikiye ayrılır (442 Köy Kanunu, md. 12-13). Zorunlu görevler; altyapı, sağlık, eğitim ve çevre düzeni gibi temel yaşam koşullarını sağlamak amacıyla yapılması gereken faaliyetleri içerir. İsteğe bağlı görevler ise köyün ihtiyaçları doğrultusunda, yerel imkanlarla gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik girişimleri kapsar (Çetinkaya, 2017: 245–251). Köylerin idari ve mali işleyişi, üst düzeyde denetime tabidir. Bu denetim, köyün bağlı olduğu ilçede kaymakam, il düzeyinde ise vali tarafından yürütülür. Böylece köy yönetiminde yerel özerklik sağlanmakla birlikte, kamu yönetimiyle koordinasyon da sürdürülmektedir (Çetinkaya, 2017: 245–251).

Köylerin sosyal ve fiziksel altyapısının geliştirilmesi, devlet politikalarının önemli bir parçası olmuştur. Bu doğrultuda, 2005 yılında İçişleri Bakanlığı öncülüğünde İl Özel İdareleri ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin ortak katkısıyla Köy Altyapısını Destekleme Projesi (KÖYDES) hayata geçirilmiştir. Bu proje, köylerde içme suyu, yol, kanalizasyon ve diğer temel altyapı eksikliklerinin giderilmesini hedeflemiştir (Keleş, 2016: 244).

6360 sayılı kanunla büyükşehir belediyelerinin sınırlarının mülki idare sınırlarına genişletilmesi bu yönetim birimlerinin kırsal alanlara hizmet sunumunu gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Bu nedenle kırsal kalkınma politikaları, son yıllarda ulusal kalkınma planları içinde daha kapsamlı bir hale gelmiştir. On Birinci Kalkınma Planı (2019–2023) çerçevesinde, büyükşehir statüsünde olmayan illerde köylerin altyapı ihtiyaçlarının KÖYDES programı aracılığıyla desteklenmesi öngörülmüştür. Büyükşehir belediyeleri sınırları içerisinde mahalleye dönüştürülen eski köyler için ise Kırsal Altyapı Destek Programı (KIRDES) devreye alınmıştır (On Birinci Kalkınma Planı, 2019: 166). Bu plan doğrultusunda, kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlamak amacıyla bir izleme ve değerlendirme sistemi kurulmuştur. Ayrıca, kırsal alanlarda kadınların ve gençlerin tarımsal üretime katılımını teşvik eden destek mekanizmaları güçlendirilmiştir. Sosyal politika boyutunda ise engelli, yaşlı ve düşük gelirli bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik hizmetlerin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Böylece, kırsal bölgelerde sosyal refahı artırmaya ve yoksulluğu azaltmaya odaklanan bir kalkınma yaklaşımı benimsenmiştir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019: 125-130).

12. Kalkınma Planı çerçevesinde, orman köyleri ve kırsal alanlarda yaşayan nüfusun yerinde kalmasını teşvik etmek amacıyla toplumsal refahın artırılması ve göçün önlenmesine yönelik kapsamlı tedbirler öngörülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2019: 897–900). Bu kapsamda, orman köylülerinin yerinde istihdam edilmesi ve ekonomik olarak kalkındırılması hedeflenmiş; afet konutlarının sosyal standartlara uygun ve köy ile kent yerleşimlerinin ihtiyaçlarına göre tasarlanması planlanmıştır (On İkinci Kalkınma Planı, 2024: 103). Ayrıca, kır ve kent arasındaki etkileşimi güçlendirmek için ulaşım, iletişim ve enerji altyapıları geliştirilmekte; KÖYDES kapsamında köylerde içme suyu, kanalizasyon, atık su ve yol altyapısının iyileştirilmesi ile suyun etkin kullanımını sağlayacak projeler hayata geçirilmektedir (On İkinci Kalkınma Planı, 2024: 105).

Aynı zamanda kırsal mahalle, köy ve orman köylerinde aile işletmelerine yönelik desteklerle sürdürülebilir geçim kaynakları oluşturulması; köy envanterine ait sayısal bilgiler üretilerek coğrafi bilgi sistemine aktarılması planlanmaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, 12. Kalkınma Planı'nın (2024-2028), kırsal kalkınmayı hem altyapı hem ekonomik kalkınma hem de demografik denge açısından destekleyen çok boyutlu stratejisinin bir göstergesidir (On İkinci Kalkınma Planı, 2024: 219).

2.4. Sosyal Belediyecilik

Sosyal belediyecilik, görece yeni bir kavram olmasına rağmen son yıllarda hem literatürde hem de uygulamada giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Belediyelerin doğası gereği zaten sosyal bir yapıya sahip olduğu yönündeki eleştirilere rağmen, sosyal belediyecilik kavramı temelde sosyal politikalarla ve özellikle sosyal hizmet uygulamalarıyla ilişkilendirilmektedir (Ersöz, 2007: 32).

2.4.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı

Türkiye'de yerel yönetim sistemi, belediyeler, il özel idareleri ve köy idarelerinden oluşan üçlü bir yapılanmaya sahiptir. Günümüzde literatürde sıklıkla "sosyal belediyecilik" kavramı öne çıksa da yerel yönetimlerin tümü sosyal politikaların uygulanmasında rol oynamaktadır. Bu nedenle sosyal belediyecilik ifadesi çoğu zaman toplumcu belediyecilik, yerel sosyal hizmet veya yerel sosyal politika kavramlarıyla eş anlamlı biçimde kullanılmaktadır. Ancak özellikle dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler söz konusu olduğunda, en yaygın kullanılan terim sosyal belediyecilik olmaktadır.

Belediyecilik kavramının bu denli öne çıkmasının nedeni, Türkiye'de yerel yönetim denildiğinde ilk akla gelen kurumun belediyeler olmasıdır. II. Dünya Savaşı sonrasında hızla artan nüfus ve kırsaldan kentlere yönelen göç, belediyeleri hem hizmet kapsamı hem de bütçe büyüklüğü bakımından daha güçlü bir konuma taşımıştır. Bu dönemde belediyeler, yalnızca altyapı hizmetleri yürüten teknik kurumlar olmaktan çıkmış, sosyal refahın sağlanması sürecinde de etkin bir rol üstlenmeye başlamıştır. Böylece belediyeler, klasik kamu hizmetlerinin ötesine geçerek bireylerin yaşam kalitesini artıran sosyal politikalara yönelmiştir (Aydın, 2008:17–18).

Türkiye'de belediyelerin hukuki tanımı 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yapılmaktadır. Bu kanunda belediye, yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve mali-idari özerkliğe sahip bir kamu kurumu olarak açıklanır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005: md. 3). Aynı doğrultuda, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu da il özel idarelerini, il düzeyinde yaşayan halkın yerel nitelikli ihtiyaçlarını karşılamakla görevli özerk bir tüzel kişilik olarak tanımlamaktadır. Kanunlarda geçen "mahalli müşterek ihtiyaç" kavramı, yalnızca fiziki altyapı hizmetlerini değil; kültürel, ekonomik ve sosyal gereksinimleri de kapsayan geniş bir çerçeveyi ifade eder. Dolayısıyla belediyeler, sadece yol, su, kanalizasyon gibi teknik hizmetlerle değil; toplumun refahına katkı sunan sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerle de yükümlüdür (Can, 2006:18).

Akademik alanda sosyal belediyecilik üzerine en kapsamlı tanımlardan biri Akdoğan (2002: 35) tarafından yapılmıştır. Ona göre sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sosyal yaşamı düzenleme, sosyal adaleti sağlama ve dezavantajlı grupları koruma sorumluluğunu üstlendiği bir yönetim anlayışıdır. Bu anlayışta belediyelerin mali kaynakları, eğitim, sağlık, çevre, konut ve kültür gibi alanlarda toplumsal faydayı artıracak biçimde kullanılmaktadır. Sosyal belediyeciliğin temel amacı, bireyler arasında dayanışma ve güven duygusunu güçlendirmektir.

Benzer biçimde Can (2006: 18), sosyal belediyeciliği toplumun kırılgan kesimlerine yönelik destekleri kurumsallaştıran, yerel düzeyde fırsat eşitliğini ve sosyal adaleti hedefleyen bir model olarak tanımlar. Can'a göre sosyal belediyecilik yalnızca yardıma dayalı bir anlayış değildir; asıl hedef bireyleri güçlendirerek onların kendi yaşamlarını sürdürebilecek yetkinliğe ulaşmalarını sağlamaktır.

Şen (2007: 42) ise sosyal belediyeciliğin uygulamada sıkça yanlış anlaşıldığını, çoğu zaman sadece "yardım faaliyetleri" ile özdeşleştirildiğini belirtir. Oysa bu yaklaşımın temelinde toplumun sosyal dokusunu güçlendirmek, bireylerin yardıma ihtiyaç duymadan yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak ve katılımcı bir yerel yönetim yapısı oluşturmak vardır.

Keleş (2009: 30) sosyal veya "toplumcu" belediyeciliği, refah devleti anlayışının yerel ölçekteki bir yansıması olarak değerlendirir. Bu yaklaşımda bireysel çıkarlardan ziyade toplumsal yarar önceliklidir. Üretim araçları özel mülkiyette kalmakla birlikte, belediyelerin temel görevi sosyal dengenin sağlanmasına katkıda bulunmaktır. Sosyal belediyecilik, sosyal devletin yerel düzeydeki temsilcisidir; merkezi yönetimin yetersiz kaldığı durumlarda, belediyeler sosyal politikaları yerelde hayata geçirerek toplumsal refahın artırılmasını sağlar.

Sosyal belediyecilik anlayışı, belediyeciliğin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlarıyla da bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunur. Şen'e (2007: 42) göre fiziki belediyecilik, sosyal belediyecilik ve kültürel belediyecilik

birbirini tamamlayan aşamalardır. Bu nedenle yerel yönetim politikaları, kentsel altyapıdan kültürel yaşama kadar tüm hizmet alanlarını bütüncül biçimde kapsamalıdır. Akdoğan (2002: 45), sosyal belediyeciliğin uygulama alanlarını oldukça geniş bir perspektifle ele alır. Bu anlayışa göre belediyeler:

- Evsizler, kimsesiz çocuklar ve yoksul kadınlar için barınma hizmetleri sunmalı,
- Yaşlılara yönelik huzurevleri ve bakım merkezleri kurmalı,
- Sağlık merkezleri, gezici klinikler ve hasta yakınları için konukevleri oluşturmalı,
- Kültür, sanat ve spor faaliyetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla mahalle düzeyinde sosyal alanlar açmalı,
- Engelliler için erişilebilirlik düzenlemeleri yapmalı,
- Gençlere ve kadınlara mesleki beceri kazandıracak kurslar düzenlemeli,
- Doğayla uyumlu yeşil alanlar ve parklar oluşturmalı,
- Uygun fiyatlı konut projeleri ve tanzim satış noktaları aracılığıyla temel ihtiyaçlara erişimi kolaylaştırmalı,
- Sivil toplum kuruluşlarıyla dayanışma içinde çalışarak sosyal katılımı güçlendirmelidir.

Bu kapsamlı hizmetler, sosyal belediyeciliğin yalnızca yardım odaklı değil; bireylerin yaşam kalitesini yükseltmeyi, sosyal adaleti güçlendirmeyi ve toplumsal bütünlüğü sağlamayı amaçlayan çok yönlü bir yönetim felsefesi olduğunu göstermektedir.

2.4.2. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi

Sosyal belediyecilik kavramı, yerel yönetimlerin toplumsal refah üretimindeki rolünü açıklamak açısından tarihsel bir süreç içinde üç ana dönemde ele alınabilir: Refah Devleti Öncesi Dönem, Refah Devleti Dönemi ve Refah Devleti Sonrası Dönem. Refah devleti anlayışının gelişmesiyle birlikte, yerel yönetimlerin sosyal alandaki işlevleri önceki dönemlere kıyasla belirgin biçimde genişlemiştir. Bu dönemde belediyeler, sosyal refah hizmetlerinin sunumunda merkezi yönetimle ortak veya onu tamamlayıcı bir rol üstlenmiş; sosyal hizmetlerin halka daha doğrudan ulaşmasını sağlamıştır (Ersöz, 2006: 772).

Refah devletinin zamanla geçirdiği dönüşüm, yetki ve sorumlulukların yeniden dağıtılmasına yol açmıştır. Merkezî idare, sosyal yardım ve hizmet üretimi gibi alanlarda etkinliğini azaltarak, bu görevleri kademeli biçimde yerel yönetimlere devretmiştir. Böylece merkezi yönetim daha çok genel politika çerçevesini belirleyen, finansman sağlayan ve denetim yapan bir konuma gelirken; hizmetlerin doğrudan sunumu belediyeler gibi yerel kurumların sorumluluğu haline gelmiştir (Kalaycı ve Akın, 2021: 189–210).

*Refah Devleti Öncesi Dönem***:** Refah devleti kavramının ortaya çıkmasından önce, özellikle Orta Çağ Avrupa'sında yerel yönetimler büyük ölçüde bağımsız şehir yapılanmaları biçiminde örgütlenmişti. Bu yerel otoriteler yalnızca altyapı ve düzen hizmetleriyle sınırlı kalmayıp, günümüzün sosyal politikalarına benzer pek çok faaliyeti de yürütmekteydi. Su ve atık yönetimi, yol bakımı, hijyen düzenlemeleri gibi temel hizmetlerin yanında; kadın ve çocuk emeğinin denetimi, hastalıkların önlenmesi, yoksul ve yaşlı bireylere yardım, eğitim olanaklarının geliştirilmesi gibi toplumsal içerikli uygulamalar da bu yerel yönetimlerin görev alanına girmiştir (Ersöz, 2006: 764).

Sellers ve Lidström (2007: 623) bu dönemi, modern refah politikalarının temellerinin atıldığı bir evre olarak değerlendirmiştir. Onlara göre, merkezi devletlerin güçlü olmadığı bu süreçte, yerel yönetimler yoksulların korunması, yaşlıların bakımı ve muhtaç bireylere destek sağlanması gibi sosyal amaçlı uygulamaları geliştirerek günümüz refah devletinin öncüllerini oluşturmuştur.

Yerel yönetimler, sosyal politikanın kurumsallaşma sürecinde önemli bir dönüm noktasını temsil eden "Yoksulluk Yasaları" döneminde aktif bir rol üstlenmiştir. 16. yüzyıldan itibaren Avrupa'da yoksulların korunması artık bireysel yardımın ötesine geçerek kamusal bir görev olarak görülmeye başlanmış; bu sorumluluk merkezi idareden çok yerel birimlere bırakılmıştır. 1601 yılında yürürlüğe giren I. Elizabeth Yoksulluk Yasası, yoksullara yönelik desteğin ilk kez hukuki çerçeveye oturtulmasını sağlamıştır (Sallan Gül, 2013: 55). 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, özellikle 1860–1870 yılları arasında, yerel yönetimlerin bu düzenlemelerin uygulanmasında daha fazla yetki kazandığı

dikkat çekmektedir. Almanya'da çıkarılan 1870 Yardım Bölgeleri Yasası ile sosyal yardımların organizasyonu tamamen yerel idarelerin yetki alanına bırakılmıştır (Akyüz, 2008: 68).

Sanayi Devrimi'nin başlamasıyla ekonomik yapı köklü bir değişime uğramış; zanaatkârlığa dayalı üretim yerini fabrikalaşmaya bırakmıştır. Bu dönüşüm, kırsal nüfusun kentlere göçünü hızlandırmış ve üretim ilişkilerinde ciddi toplumsal farklılıklar ortaya çıkarmıştır (Ekin, 1994: 2–3). Sermaye sahipleriyle işçiler arasındaki çıkar çatışmaları giderek derinleşmiş, bu süreç modern anlamda işçi sınıfının doğuşuna zemin hazırlamıştır (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 107). Uzun çalışma saatleri, düşük ücretler ve kadın-çocuk emeğinin sömürülmesi gibi olumsuz koşullar yaygın hale gelmiş; bu durumun yalnızca yerel yönetimlerin müdahalesiyle çözülemeyeceği anlaşılmıştır. Artan işçi hareketleri ve toplumsal tepkiler sonucunda, devletler sosyal koruma mekanizmaları kurma gereği duymuş; böylece modern sosyal devlet anlayışının temelleri atılmıştır. Sanayi Devrimi'nden II. Dünya Savaşı'na uzanan dönemde yerel yönetimlerin sosyal politikalardaki rolü ağırlıklı olarak yoksullara yardım düzeyinde kalmıştır. Ancak savaşların yarattığı yıkım ve ekonomik zorluklar, 20. yüzyılın başlarından itibaren belediyeleri daha geniş sosyal sorumluluklar üstlenmeye yöneltmiştir (Ersöz, 2006: 768).

Refah Devleti Dönemi: II. Dünya Savaşı sonrasında, devletlerin önceliği savaşın neden olduğu toplumsal ve ekonomik tahribatı onarmak olmuştur. Bu dönemde kamusal müdahale anlayışı güçlenmiş, devletin temel amacı sosyal refahın artırılması ve ekonomik kalkınmanın hızlandırılması olmuştur (Göze, 2005: 182). 1945–1975 yılları arası, akademik literatürde sıklıkla "Refah Devletinin Altın Çağı" olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde Keynesyen iktisat politikaları temel alınmış, tam istihdamın sağlanması, üretimin artırılması ve sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir (Pierson, 2006: 129). Yerel yönetimler, ulusal düzeyde planlanan sosyal politikaların uygulama aşamasında merkezi yönetimlerle iş birliği yapan ana aktörler haline gelmiştir. Özellikle İngiltere'de, 1945–1975 yılları arasında belediyelerin sosyal hizmetlerdeki etkinliği nedeniyle bazı araştırmacılar bu dönemi "yerel refah devleti" dönemi olarak nitelendirmiştir (Ersöz, 2006: 770). Bu dönemde belediyeler yalnızca altyapıdan sorumlu kurumlar olmaktan çıkarak,

konut, sağlık, eğitim ve sosyal yardım alanlarında aktif politika uygulayıcılarına dönüşmüştür.

*Refah Devleti Sonrası Dönem***:** 1973–1974 Petrol Krizi, refah devletlerinin mali sürdürülebilirliğini ciddi biçimde sarsmıştır. Artan kamu harcamaları, yüksek bütçe açıkları ve vergi yükleri nedeniyle devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi eleştirilmeye başlanmıştır. Bu ortamda "devletin küçülmesi" ve "piyasaların serbestleştirilmesi" fikri giderek güç kazanmıştır. 1980'li yıllardan itibaren neo-liberal politikalar dünya genelinde yayılmış, devletin ekonomik ve sosyal alanlarda doğrudan faaliyet göstermemesi gerektiği savunulmuştur. Bu yaklaşım doğrultusunda, birçok ülke sosyal yardım ve hizmet alanındaki yetkilerini yerel yönetimlere, özel sektöre veya sivil toplum kuruluşlarına devretmiştir. Sosyal hizmetlerin planlanması, finansmanı ve uygulanması giderek belediyelere devredilmiş; böylece merkezi refah anlayışı yerini sosyal belediyecilik yaklaşımına bırakmıştır (Keleş, 2016: 142).

Refah devleti döneminde sosyal hizmetleri bizzat üreten yerel yönetimler, 1980 sonrasında bu hizmetleri genellikle piyasadan satın alan veya özel kurumlara devreden bir yapıya dönüşmüştür (Ersöz, 2006: 772). Günümüzde sosyal belediyecilik faaliyetlerinin önemli bir kısmı, ihale yoluyla özel sektöre devredilen hizmetler biçiminde yürütülmektedir. Ancak bu durum, sosyal belediyeciliğin toplumsal dayanışma ve katılım ilkeleriyle birleştiğinde, yerel düzeyde daha esnek, erişilebilir ve vatandaş odaklı bir sosyal politika modeli oluşturmasını sağlamaktadır.

2.4.3. Sosyal Belediyeciliğin Uygulama Alanları

Sosyal belediyecilik, Anayasanın öngördüğü sosyal devlet anlayışının yerel düzeydeki uygulama biçimidir. Geçmişte bu uygulamaların etkinliği yeterince fark edilmemiş olsa da Avrupa Birliği uyum süreci ve uluslararası standartlar ile önem kazanmıştır. Sosyal devlet ilkesi, Avrupa Sosyal Şartı çerçevesinde vatandaşların ekonomik ve sosyal haklarının eksiksiz yerine getirilmesini içerir (Akdoğan, 2002: 35).

Akdoğan'a (2002: 35) göre sosyal belediyeciliğin temel işlevleri şunlardır:

- Sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon,
- Mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme,
- Yardım etme ve gözetme,
- Yatırım.

*Sosyalleştirme / Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon***:** Toplumsallaştırma süreci, bireylerin sosyal kurallar ve kültürel normlar doğrultusunda davranmayı öğrenmesini kapsar. Belediyeler, belirledikleri kurallar ve uyguladıkları yaptırımlarla bireyler üzerinde toplumsal denetim işlevi görür (Pektaş, 2010: 14). Toprak ve Şata (2009: 15) belediyelerin kıraathane toplantıları, halk meclisleri, mahalle kütüphaneleri ve afiş çalışmaları aracılığıyla vatandaşlarla iletişimi güçlendirdiğini belirtmektedir. Bu sayede belediyeler, bireylerin toplumsal normlara uygun davranış geliştirmesine yardımcı olur ve yerel düzeyde sosyal düzeni destekler (Akdoğan, 2002: 35).

Mobilize Etme / Yönlendirme, Kılavuzluk ve Rehberlik Etme: Belediyeler, halkın çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak kurumlara erişimini kolaylaştırmak için danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunar. Örneğin Tüketici Danışma Merkezleri, bireylerin haklarını öğrenmesi ve sorunlarını çözmesi açısından önemli bir rehberlik aracıdır (Akdoğan, 2002: 36). Ayrıca, kültürel etkinlikler ve milli bayramların düzenlenmesi, vatandaşların toplumsal kimliğini korumasına ve kültürel bilinç geliştirmesine katkıda bulunur.

Yardım Etme / Gözetme: Yerel yönetimler, sosyal hizmet birimleri aracılığıyla ihtiyaç sahibi bireyleri tespit eder ve gıda, yakacak, ilaç, eğitim malzemeleri veya nakdi destek sağlar. Arslan (2013: 42), belediyelerin bölgelerindeki vatandaşların ekonomik durumunu tespit ederek asgari yaşam standartlarının sağlanmasına yardımcı olduğunu ifade etmektedir.

Yatırım: Belediyeler, doğrudan geçim sorunlarını çözmeseler de toplumsal ihtiyaçları destekleyen altyapı ve yatırım projeleri yürütür. Bunlar arasında tanzim satış

mağazaları, ekmek fabrikaları, aşevleri, sığınma evleri, sağlık ocakları ve mahalle kütüphaneleri yer alır (Beki, 2008: 60). Bu yatırımlar, yerel yönetimlerin sosyal sorumluluk anlayışı kapsamında değerlendirilir.

Belediyeler, toplumun farklı kesimlerine yönelik sosyal hizmetler sunarak, yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu hizmetler kapsamında özellikle çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar, engelliler, risk grupları, kriz dönemi hizmetleri ve yaygın eğitim organizasyonları ön plana çıkmaktadır (Pekküçükşen, 2004: 465). Yerel yönetimler, toplumun farklı kesimlerine hizmet sunarak yaşam kalitesini artırmayı hedefler. Pekküçükşen (2004: 465) belediyelerin öncelikli hizmet alanlarını şöyle özetlemektedir:

- *Çocuklar:* Kreşler, çocuk yuvaları, kimsesiz çocuklara yönelik yurtlar, çocuk kulüpleri ve güvenli oyun alanları.
- *Gençler:* Meslek edindirme kursları, gençlik merkezleri, spor tesisleri, psikolojik destek ve ayrıca gençlerin demokratik hayata katılımı için gençlik konseyleri.
- *Kadınlar:* Ana-çocuk sağlığı merkezleri, kadın sığınma evleri ve meslek edindirme kursları ile toplumsal katılımı destekleme.
- *Yaşlılar*: Huzurevleri, güçsüzler yurdu, hobi ve iletişim merkezleri ile yaşam kalitesini artırma.
- *Engelliler:* Eğitim ve beceri geliştirme programları, meslek edindirme kursları, spor ve iletişim olanakları, koruma vakıfları ile destek.
- *Risk Grupları*: Yoksul, işsiz, sokakta yaşayan veya istismara uğramış çocuklara hukuki ve psikolojik destek sağlama, sosyalleşme programları düzenleme.
- *Kriz Dönemi Hizmetleri*: Afet, savaş veya terör gibi durumlarda barınma, beslenme ve hijyen hizmetleri sunma, ilgili kurumların müdahalesini sağlama.
- *Yaygın Eğitim*: Okuma-yazma kursları, çocuk bakımı ve eğitimi, çıraklık ve beceri kazandırma programları.

2.4.4. Sosyal Belediyeciliğin Türkiye'deki Gelişimi ve Örnekleri

Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi, ülkenin siyasal, ekonomik ve toplumsal dönüşüm süreçleriyle paralel bir seyir izlemiştir. Özellikle 1950'li yıllarda hız kazanan kentleşme hareketi, belediyelerin hizmet önceliklerinde önemli değişiklikler yaratmıştır. Bu dönemde hızlı nüfus artışı ve kırsaldan kente göç sonucu, belediyelerin temel amacı altyapı, ulaşım ve temizlik gibi fiziksel hizmetleri karşılamak olmuştur. Sosyal içerikli hizmetler ise çoğu zaman geri planda kalmış, sosyal belediyecilik uygulamaları kurumsallaşamamıştır (Tekeli, 1990: 43).

1980'li yıllar, Türkiye'de kamu yönetimi ve yerel yönetim anlayışının değişmeye başladığı bir dönemdir. Bu dönemde uygulanan neo-liberal politikalar, devletin ekonomik ve sosyal alanlardaki etkinliğini sınırlandırmış; sosyal hizmetlerin sunumunda yerel yönetimlerin daha aktif rol üstlenmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda belediyeler, sosyal yardım, istihdam, sağlık ve eğitim alanlarında çeşitli projeler geliştirerek sosyal belediyecilik anlayışının temellerini atmıştır (Ersöz, 2005: 87). 1990'lı yıllardan itibaren, Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı giderek kurumsallaşmıştır. Bu dönemde belediyeler yalnızca teknik altyapı ve fiziksel hizmetlerle sınırlı kalmayıp, sosyal politika üreten yerel aktörlere dönüşmüştür. Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere birçok belediye, sosyal yardım faaliyetlerinin yanı sıra kültürel etkinlikler, eğitim destek programları, engelli hizmetleri ve dezavantajlı gruplara yönelik projeler yürütmüştür (Keleş, 2009: 112).

2000'li yıllarda yapılan yerel yönetim reformları, belediyelerin sosyal hizmetler alanındaki yetki ve sorumluluklarını hukuki açıdan sağlamlaştırmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu (2005) ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004) ile belediyelere, toplumun farklı kesimlerine yönelik hizmetler sunma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu kapsamda, belediyelerin çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler gibi dezavantajlı gruplara hizmet sunması, yoksul ve ihtiyaç sahiplerine destek sağlaması ve sosyal tesisler kurarak toplumsal refahı artırıcı faaliyetlerde bulunması açık bir yasal çerçeveye oturtulmuştur (DPT, 2001: 126).

Bu dönemde ayrıca, Avrupa Birliği'ne uyum süreci kapsamında demokratikleşme, katılım ve yerinden yönetim ilkeleri doğrultusunda belediyelerin sosyal refah politikalarındaki etkinliği artırılmıştır. Belediyeler, yalnızca hizmet sağlayıcı değil; aynı zamanda toplumsal katılımı teşvik eden, sosyal adaleti gözeten ve dayanışmayı güçlendiren kurumlara dönüşmüştür (Güler, 2013: 64). 1990'lı yılların sonlarına doğru kamu yönetimi alanında yapılan reformlarla, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki yetki ve sorumluluk dağılımı yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda, KAYA ve Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı, yerel yönetimlerin halkla doğrudan temas kurmasını sağlayacak mekanizmaları güçlendirmeyi ve hizmetlerin vatandaşlara daha hızlı ve erişilebilir biçimde ulaştırılmasını hedeflemiştir (DPT, 2001: 7–12). Bu adımlar, yerel yönetimlerde daha etkin, hesap verebilir ve katılımcı bir yönetim anlayışının yerleşmesine olanak tanımıştır.

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı kanun, Türkiye'de yerel yönetimler alanında kritik bir dönüm noktası oluşturmuştur. Bu düzenleme ile büyükşehir belediyelerinin sayısı 16'dan 30'a yükseltilmiş ve büyükşehir sınırları, il sınırlarıyla bütünleştirilmiştir (6360 Sayılı Kanun, 2012: 1-3). Böylece daha önce ilçe ve köy sınırları dışında kalan kırsal bölgeler de belediye hizmetleri kapsamına alınmış, sosyal hizmetlerin sunum alanı ve erişim kapasitesi önemli ölçüde genişletilmiştir (6360 Sayılı Kanun, 2012: 1-3).

Söz konusu yasal düzenleme, belediyelerin yalnızca kent merkezlerinde değil, kırsal bölgelerde de sosyal belediyecilik uygulamalarını yaygınlaştırmasına olanak tanımıştır. Kırsal yoksulluğun azaltılması, dezavantajlı grupların sosyal destek mekanizmalarına erişimi ve hizmette eşitlik sağlanması açısından 6360 sayılı Kanun önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım, 2014: 97). Bununla birlikte, bazı araştırmacılar bu değişikliğin hizmetlerin merkezileşmesine yol açabileceğini ve küçük yerel birimlerin karar süreçlerinde etkisinin zayıflayabileceğini belirtmektedir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde, 6360 sayılı Kanun belediyelere daha kapsamlı ve bütüncül bir sosyal hizmet sunma kapasitesi kazandırmıştır.

Bu süreçlerin sonucunda Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı yalnızca sosyal yardım faaliyetleriyle sınırlı kalmayarak, katılımcı, eşitlikçi ve kapsayıcı bir hizmet anlayışına dönüşmüştür. Belediyeler, ekonomik kalkınmanın toplumsal boyutunu yerel düzeyde hayata geçiren, sosyal dayanışmayı güçlendiren ve vatandaşların yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bir yapıya kavuşmuştur. Modern sosyal belediyecilik yaklaşımı ekonomik kalkınmanın sosyal refahla birlikte değerlendirilmesini ve yerel düzeyde kurumsallaştırılmasını öngörmektedir.

Türkiye'de Sosyal Belediyeciliğin Hukuki Çerçevesi

Türkiye'de sosyal belediyeciliğin hukuki çerçevesi, Anayasa hükümleri ile belediyelere görev ve yetki tanıyan temel kanunlar doğrultusunda şekillenmektedir. Sosyal belediyeciliğin dayandığı yasal düzenlemeler ele alınarak, bu düzenlemelerin belediyelerin sosyal politika alanındaki rolünü nasıl tanımladığı ve sınırlandırdığı ayrıntılı biçimde değerlendirilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu, belediyelere, belde halkının ortak ve yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere çeşitli görev ve yetkiler vermektedir. Kanun kapsamında belediyeler, mahalle sakinlerinin refahını ve yaşam standartlarını artırmak amacıyla gerekli tüm faaliyetleri yürütme hakkına sahiptir. Örneğin, belediye başkanına, halkın huzur ve güvenliğini sağlama, ihtiyaç sahibi vatandaşlara destek sunma ve dar gelirli bireylere yardım etme sorumluluğu verilmiştir (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005 md. 38). Aynı şekilde, belediye sınırları içindeki vatandaşlar, belediye hizmetlerinden yararlanma, bilgi edinme ve karar alma süreçlerine katılma hakkına sahiptir; bu yardımların insan onuruna saygılı bir biçimde sağlanması zorunludur (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005, md. 13). 5393 sayılı Belediye Kanunu 14. maddeye göre sosyal belediyecilik görevleri:

- Kanun, belediyelere kültür, sanat, sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yürütme, nikâh işlemlerini gerçekleştirme, mesleki beceri kazandırma ve eğitim faaliyetleri düzenleme yetkisi tanır.
- Büyükşehirler ve nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyeler, kadın ve çocuklar için sığınma evleri açabilmektedir.

- Belediyeler ayrıca okul öncesi eğitim kurumları kurabilir, devlet okullarının yapım, bakım ve onarım çalışmalarını destekleyebilir, sağlık tesisleri açıp işletebilir, kültürel ve tarihi varlıkların korunmasına katkıda bulunabilir, sporculara ödüller verebilir ve gıda bankacılığı gibi sosyal hizmetleri yürütebilirler.
- Belediye hizmetlerinde öncelik, mali kapasite ve hizmetin aciliyeti göz önünde bulundurularak belirlenir; özellikle yaşlı, engelli ve dar gelirli vatandaşların ihtiyaçları dikkate alınır.

Ayrıca belediyelerin sosyal hizmet alanındaki sorumlulukları yalnızca 5393 sayılı Kanun ile sınırlı değildir; Anayasa, uluslararası anlaşmalar, diğer yasa ve yönetmelikler ile özel kanunlar da belediyeleri bağlamaktadır. Bunlar arasında, Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun (4109) ve Belediye Gelirleri Kanunu (2464) öne çıkmaktadır.

5216 sayılı Kanun (2004) **ve** ***6360 sayılı Kanun (2012)***; 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, büyükşehir belediyelerinin sosyal politika alanındaki yetki ve sorumluluklarını açık biçimde tanımlamıştır. Kanunun 7. maddesinin (n) bendinde, ihtiyaç duyulması hâlinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetlerine yönelik bina ve tesislerin yapılabileceği; bu hizmetlere ilişkin olarak kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapıların bakım ve onarımlarının gerçekleştirilebileceği ve gerekli malzeme desteğinin sağlanabileceği hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin (v) bendinde ise sağlık merkezleri, hastaneler ve gezici sağlık ünitelerinin kurulmasının yanı sıra; yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetin yürütülmesi ve geliştirilmesi büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md. 7).

Bu kapsamda belediyelere sosyal tesisler kurma, meslek ve beceri kazandırmaya yönelik kurslar açma, bu kursları işletme ya da işlettirme yetkisi verilmiş; ayrıca üniversiteler, yükseköğretim kurumları, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapma imkânı tanınmıştır. Böylelikle büyükşehir belediyeleri,

toplumdaki dezavantajlı gruplara yönelik kapsamlı sosyal ve kültürel faaliyetler yürütmekle yükümlü kılınmıştır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md. 7).

Bu çerçevede, çalışma hayatına katılamayan ya da bir meslek edinmek isteyen kesimlerin (ev hanımları, eğitim imkânı bulamamış genç kadınlar, işsiz gençler ve engelliler gibi grupların) belediyeler tarafından düzenlenen kurs ve etkinliklere katılımı mümkün hâle gelmiştir. Söz konusu faaliyetler, bireylerin meslek ve beceri kazanarak gelir elde etmelerine olanak sağlarken, aynı zamanda toplumsal hayata katılımlarını ve sosyalleşmelerini destekleyici bir işlev de üstlenmektedir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md. 7).

Öte yandan, büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 18. maddenin (m) bendi, bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneklerin kullanılmasını ve engellilere yönelik faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla engelli merkezlerinin oluşturulmasını belediye başkanının görevleri arasında saymaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md: 18). Kanunun 24. maddesinin (j) bendine göre ise ekonomik açıdan dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesiz bireyler ile engellilere yönelik gerçekleştirilecek sosyal hizmet ve yardımlar, büyükşehir belediyesinin gider kalemleri içerisinde yer alabilmektedir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md. 24).

Ayrıca Ek 1. madde, büyükşehir belediyelerinde engellilere yönelik bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık ile sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetlerinin sunulması amacıyla engelli hizmet birimlerinin kurulmasını zorunlu kılmaktadır (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, ek. md. 1). Aynı maddede, bu birimlerin faaliyetlerini engellilere hizmet sunan vakıf ve dernekler ile bunların üst kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde yürüteceği ifade edilmektedir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, ek. md. 1).

Sonuç olarak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, sosyal politikaların yerel düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması sorumluluğunu büyükşehir belediyelerine yüklemiştir. Belediyeler, vatandaşların sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumsal sorunların çözümüne katkı sunmakla görevlendirilmiş; bu görevler kanunda kent bilgi sistemlerinin kurulmasından sosyal donatı alanlarının oluşturulmasına, park ve hayvanat bahçeleri yapımından eğlence alanlarının işletilmesine kadar geniş bir yelpazede düzenlenmiştir (5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md. 7). Bu doğrultuda büyükşehir belediyeleri; sağlık merkezleri, hastaneler ve gezici sağlık üniteleri kurma, kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar ve engelliler başta olmak üzere toplumun farklı kesimlerine yönelik sosyal ve kültürel hizmetleri yürütme ve geliştirme yetkisine sahip olmuştur (Toprak ve Şata, 2009: 19).

Engellilere Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Engelliler, fiziksel veya zihinsel kapasite farklılıkları nedeniyle günlük yaşam aktivitelerini diğer bireyler kadar bağımsız gerçekleştiremeyen bireylerdir (Hekimoğlu, 2019: 46). Bu durum, engelli bireylerin toplumla bütünleşmesini ve sosyal hayata katılımını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin, engellilerin yaşam kalitesini artıracak hizmetler sunması gerekmektedir. Belediyeler, engellilere yönelik hizmetleri planlarken sağlık, eğitim, ulaşım ve kültürel etkinlikler gibi alanları kapsamlı biçimde ele almaktadır. Örneğin, evde bakım, rehabilitasyon, akülü veya manuel tekerlekli sandalye temini, gıda ve yakacak yardımı gibi uygulamalar engellilerin sosyal hayata katılımını desteklemektedir (Gülbeyen, 2020: 28). Ayrıca, yerel yönetimler tarafından yapılan düzenlemelerle engellilerin mimari ve ulaşım altyapısına erişimi kolaylaştırılmış, kamu alanlarında sosyal bütünleşme için önlemler alınmıştır. Engellilere yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları, yalnızca ihtiyaç karşılamaya değil, bireylerin toplumsal hayata aktif katılımını sağlamaya da odaklanmaktadır. Bu hizmetlerin kanun ve yönetmeliklerle desteklenmesi, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını güçlendirmiştir (Sanuk, 2019: 57). Böylece engelliler, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan toplumla bütünleşme imkânı bulmaktadır.

Yaşlılara Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Yaşlı nüfusun giderek artması, belediyelerin bu kesime yönelik sosyal hizmetlerini planlamasında önemli bir etken olmuştur. 65 yaş ve üzeri bireyler, sağlık, bakım ve sosyal destek açısından daha fazla ihtiyaç göstermektedir (Şimşek, 2023: 31). Bu kapsamda belediyeler, yaşlılara yönelik evde bakım hizmetleri, ulaşımdan indirimli veya ücretsiz faydalanma imkânları, sağlık hizmetleri ve sosyal etkinlikler sunmaktadır (Doğan, 2020: 43-44). Evde bakım hizmetleri, yaşlıların kendi yaşam alanlarında teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerini alabilmesini sağlayarak yalnız yaşayan bireylerin sosyal izolasyonunu önlemektedir. Ayrıca, huzurevleri, aşevleri, sağlık poliklinikleri ve sosyal etkinlikler ile yaşlı bireylerin toplumsal katılımı desteklenmektedir (Şahin, 2020: 29).

Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Çocuklar ve gençler, belediyelerin sosyal hizmet politikalarının öncelikli hedef kitlesini oluşturmaktadır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (md. 7) ve 5393 sayılı Belediye Kanunu (md. 17), belediyelere çocuk ve gençlere yönelik sosyal, kültürel ve eğitim hizmetleri yürütme sorumluluğu vermektedir (5393 sayılı Belediye Kanunu, md.17). Bu kapsamda çocuk kulüpleri, çocuk bakımevleri, gezici sağlık birimleri ve eğitim destek programları gibi uygulamalar hayata geçirilmektedir (Ezer, 2018: 36). Ayrıca çocukların ruhsal ve bedensel gelişimlerini destekleyecek etkinlikler, sportif ve kültürel faaliyetler de belediyelerce sunulmaktadır. Gençler için ise meslek kursları, iş edindirme programları, madde bağımlılığı ile mücadele ve gençlik merkezleri aracılığıyla sosyal ve kültürel hizmetler sağlanmaktadır (Akarsu, 2014: 56).

Yoksullara Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Yoksullar, asgari yaşam standardının altında yaşayan ve sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan dezavantajlı durumda bulunan bireylerdir (Şimşek, 2023: 35). Belediyeler, bu gruba yönelik aşevleri, gıda ve yakacak yardımı, barınma tesisleri, eğitim ve sağlık

destekleri sunmaktadır. Ayrıca meslek edindirme kursları ve nakdi yardımlar yoluyla yoksulların yaşam kalitesi artırılmaktadır (Kırımlı, 2023: 81). 5393 sayılı Belediye Kanunu, yoksullara yönelik sosyal hizmetlerin sunulmasını belediyelere yükümlülük olarak tanımlamaktadır. Bu hizmetler, toplumun dezavantajlı kesimlerini destekleyerek sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

İşsizlere Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

İşsizlik, özellikle büyükşehirlerde toplumsal risk gruplarının karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir (Şimşek, 2023: 36). Bu nedenle belediyeler, işsiz bireylerin istihdam edilebilirliğini artırmak ve ekonomik bağımsızlıklarını desteklemek amacıyla çeşitli meslek edindirme ve beceri geliştirme programları düzenlemektedir. Kurslar ve atölye çalışmaları, işsiz bireylerin iş bulma olasılıklarını yükseltmekle kalmayıp, aynı zamanda yerel ekonomik kalkınmaya ve istihdamın çeşitlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (Akarsu, 2014: 57). Belediyeler ayrıca, iş arama süreçlerinde danışmanlık hizmetleri sunmakta, girişimcilik destekleri ve küçük işletme kurma programları aracılığıyla işsizleri aktif ekonomik hayata dahil etmektedir. Bu bütüncül yaklaşım, hem sosyal güvenlik açığı yaşayan bireylerin yaşam standartlarını yükseltmekte hem de toplumda ekonomik ve sosyal dengenin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Kadınlara Yönelik Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Kadınlar, toplumsal ve ekonomik açıdan dezavantajlı gruplar arasında yer almakta ve sosyal belediyecilik uygulamaları kapsamında özel hizmetlerden yararlanmaktadır (Doğan, 2020: 40). 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere, dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler sunma ve sosyal projeler geliştirme yükümlülüğü verilmiş; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ise sosyal belediyecilik alanındaki uygulamaların kapsamını ve bütçe olanaklarını belirlemiştir (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004, md. 7; 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005, md. 14.).

Bu çerçevede belediyeler, kreş hizmetleri, sığınma evleri, mesleki kurslar, okuma-yazma programları ve çeşitli sosyal etkinlikler aracılığıyla kadınların toplumsal hayata aktif katılımını artırmakta, ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirmekte ve kişisel gelişimlerini desteklemektedir. Mesleki kurslar kadınların istihdam piyasasında rekabet edebilmelerini veya kendi işlerini kurabilmelerini sağlarken, kreş ve çocuk bakım hizmetleri iş hayatına dönüşlerini kolaylaştırmaktadır. Sığınma evleri ve danışmanlık hizmetleri ise aile içi şiddet ve sosyal dışlanma riski taşıyan kadınların korunmasını ve desteklenmesini güvence altına almaktadır. Ayrıca, sosyal etkinlikler ve eğitim programları sayesinde kadınlar hem bilgi ve beceri kazanmakta hem de toplumla güçlü bağlar kurarak sosyal sermayelerini artırmaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, yerel yönetimlerin kadınların yaşam kalitesini yükseltme, toplumsal eşitliği sağlama ve sosyal kapsayıcılığı güçlendirme hedefleriyle uyumludur.

Diğer Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri

Sosyal belediyecilik uygulamaları yalnızca dezavantajlı gruplara hizmet sunmakla sınırlı kalmamaktadır. Belediyeler, toplumun farklı kesimlerinin kültürel, sanatsal, eğitimsel, sağlık ve sportif gereksinimlerini karşılamak üzere çeşitli sosyal hizmetler yürütmektedir. Bu kapsamda kütüphaneler, tiyatro salonları ve sergi alanları gibi kültürel tesislerin açılması, halkın kültürel etkinliklere erişimini kolaylaştırmakta ve bireylerin kişisel gelişimlerine katkı sağlamaktadır (Şataf ve Mermer, 2017: 16). Aynı zamanda müzik, tiyatro ve edebiyat gibi etkinliklerin ücretsiz veya düşük maliyetle sunulması, toplumsal kültürel farkındalığı artırmaktadır. Eğitim alanında belediyeler, lise ve üniversiteye hazırlık kursları, okullara malzeme desteği, öğrencilere burs ve kırtasiye yardımı sağlayarak fırsat eşitliğini güçlendirmektedir. Spor hizmetlerinde ise açılan spor tesisleri, amatör spor kulüplerine sağlanan destekler ve düzenlenen sportif etkinlikler, toplum sağlığını artırmanın yanı sıra gençlerin sosyal gelişimini de desteklemektedir (Şataf ve Mermer, 2017: 29).

Dünya genelinde sosyal belediyecilik uygulamaları incelendiğinde, yerel yönetimlerin vatandaşlarının yaşam kalitesini artırmak için yenilikçi ve sürdürülebilir projeler geliştirdiği görülmektedir. Sosyal Demokrat Kamu İşverenleri Sendikası'na göre (2024):

- İspanya'nın Lorca kentinde artan sıcaklık karşısında sokaklarda ve binalarda kullanılan tenteler, enerji tasarrufu sağlamakta ve sokakları daha yaşanabilir hale getirmektedir.
- Vietnam'ın Hanoi kentinde ise ekolojik açık hava kütüphanesi, geleneksel kültür ile doğayı birleştirerek yenilikçi öğrenme ortamları sunmaktadır.
- Almanya'nın Hamburg kentinde sürdürülen yeşil müzik festivali, yerinde enerji üretimi, organik gıda kullanımı ve yeniden kullanılabilir malzemelerle kültürel ve çevresel faydayı birleştirmektedir.
- Hollanda'nın Amsterdam kentinde geliştirilen güneş enerjili bisiklet yolu, vatandaşların sürdürülebilir ulaşım yapmasını ve enerji üretmesini teşvik etmektedir.
- Fransa'nın Le Mans kentinde kentsel ışıklandırmanın optimize edilmesiyle enerji tasarrufu sağlanmış ve ışık kirliliği azaltılmıştır.
- İngiltere'nin Londra kentinde yerel işletmelerle yürütülen gıda atığı azaltma programları, sosyal belediyeciliğin çevresel boyutunu ortaya koymaktadır.
- Danimarka'nın Billund kentinde atık su arıtma tesisleri, enerji üretimi ve organik gübre elde etmek için kullanılmaktadır.
- İtalya'nın Milano kentinde entegre atık toplama sistemi ve Hollanda'nın Utrecht kentinde çatılara bitki, yosun ve güneş panelleri yerleştirilerek gerçekleştirilen yeşil çatı uygulamaları, şehirlerin çevresel sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.
- İspanya'nın Madrid kentinde engelliler için geliştirilen mobil uygulama, toplu taşıma araçlarının konum ve saat bilgilerini sesli olarak sunarak sosyal hayatta kolaylık sağlamaktadır.
- İspanya'nın Burgos kentinde ise çocuklar için meydanlarda kurulan oyun alanları, onların sosyal ve bedensel gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, sosyal belediyecilik yalnızca yerel hizmet sunmakla sınırlı kalmayıp, toplumsal yaşamın her alanında refahı artırmayı, çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmeyi ve teknoloji odaklı çözümler geliştirmeyi hedeflemektedir. Dünya genelindeki örnek uygulamalar, belediyelerin vatandaşların yaşam kalitesini yükseltme ve sosyal bütünleşmeyi sağlama konusundaki yaratıcı ve kapsamlı yaklaşımlarını göstermektedir (Sosyal Demokrat Kamu İşverenleri Sendikası, 2024).

2.4.5. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Hizmet Örnekleri

Türkiye'de sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin yalnızca fiziksel altyapı ve hizmet sunumunun ötesine geçerek, özellikle 2000'li yıllardan itibaren dezavantajlı grupların yaşam kalitesini artırmayı, sosyal, kültürel ve ekonomik kapasitelerini güçlendirmeyi hedefleyen kurumsal ve bütüncül bir politika anlayışı olarak yapılandırılmıştır.

Bu kapsamda, büyükşehir belediyeleri öncülüğünde yürütülen uygulamalar dikkat çekicidir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, sosyal yardımlar, gıda ve yakacak destekleri, öğrencilere eğitim bursları ve evde bakım hizmetleri gibi çok yönlü sosyal destek programları yürütmektedir. Ayrıca "Anne-Bebek Destek Paketi", "Askıda Fatura" ve "İstanbul Gönüllüleri" projeleriyle toplumsal dayanışma kültürünü güçlendirmeyi hedeflemektedir (İBB Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, 2023: 264). Ankara Büyükşehir Belediyesi ise sosyal belediyecilik uygulamaları kapsamında "Başkent Kart" sistemiyle ihtiyaç sahibi ailelere düzenli yardım sağlamakta, "Halk Ekmek" ve "Sosyal Market" projeleriyle ekonomik destek sunmaktadır. Bunun yanında kadın istihdamına yönelik kooperatifleşme çalışmaları ve çocuklara yönelik ücretsiz etüt merkezleri de sosyal politika boyutunu güçlendiren örneklerdir (ABB Strateji Geliştirme Raporu, 2022: 13).

İzmir Büyükşehir Belediyesi de sosyal belediyecilikte katılımcı ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelli yaklaşımıyla öne çıkmaktadır. "Biz Varız Dayanışma Noktaları", "Kadın Danışma Merkezleri" ve "Engelsizmir" projeleriyle dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler yaygınlaştırılmıştır. Ayrıca yaşlı bireylerin sosyal hayata katılımını artırmaya

yönelik "Aktif Yaşlanma Merkezleri" modeli, sosyal belediyecilikte yenilikçi bir uygulama olarak değerlendirilmektedir (İzmir Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2024: 43-53). Ayrıca bazı orta ölçekli belediyelerde de benzer uygulamalar dikkat çekmektedir. Örneğin, Eskişehir ve Gaziantep Büyükşehir Belediyeleri, kadın girişimciliğini destekleyen merkezler ve çocuk dostu kent projeleriyle sosyal kalkınma odaklı yaklaşımlar sergilemiştir. Bu uygulamalar, yerel düzeyde refah devleti anlayışının tamamlayıcı bir unsuru olarak görülmektedir.

Tablo:1

Sosyal Belediyecilik Hizmet Örnekleri

BELEDİYE	**ÖNE ÇIKAN SOSYAL UYGULAMA**	**BELEDİYEDEN KISA ALINTI**	**KAYNAK**
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	SEDEP / e-başvuru ile sosyal yardım programları	"SEDEP Başvuruları" İBB e-başvuru uygulamaları.	(İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2025).
İstanbul Üsküdar Belediyesi	"Hoş Geldin Bebek" destek paketi	"Anne doğum yaptıktan sonra en geç 6 ay içerisinde başvuru yapılacaktır."	(İstanbul Üsküdar Belediyesi, 2025).
Sultangazi Belediyesi	Aile-destek/ danışmanlık projeleri ("Canım Ailem")	"Canım Ailem" projesiyle ailelere destek programları.	(İstanbul Sultangazi Belediyesi, 2025).
Karşıyaka Belediyesi	Burs desteği: "Karşıyaka'nın Filizleri"	"Karşıyaka'nın Filizleri bursu… üniversite öğrencilerine destek."	(İzmir Karşıyaka Belediyesi, 2025).
Bornova Belediyesi	Kent Market / Kent Lokantası (sosyal market, yemek)	"Kent Market projesiyle hiçbir Bornovalının yatağa aç girmemesini hedefliyoruz."	(İzmir Bornova Belediyesi, 2025).

Tablo:1'in devamı

İzmir Büyükşehir Belediyesi	"Biz Varız" sosyal yardım başvuruları (çeşitli destekler)	"İhtiyaç sahibi vatandaşlar için destek programlarına başvurabilirsiniz."	(İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Keçiören Belediyesi	"Hoş Geldin Bebek" uygulamaları	"Hoş Geldin Bebek kampanyası desteği."	(Ankara Keçiören Belediyesi 2025).
Ankara Büyükşehir Belediyesi	Evde bakım, yaşlı ve engelli hizmetleri; sosyal yardımlar	"Sosyal Hizmetler: Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri, Sosyal Yardımlar"	(Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Konya Büyükşehir Belediyesi	Sosyal hizmetler eğitim/engelli/yaşlı destekleri	"Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı görevleri: Aileye yönelik çalışmalar."	(Konya Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Bursa Büyükşehir Belediyesi	Halk Kart / Kart16 sosyal destek kartı uygulaması	"Halk Kart/ Sosyal Destek Kartı hizmeti verilmektedir."	(Antalya Muratpaşa Belediyesi, 2025).
Muratpaşa Belediyesi	Aşevi, yaşlı evi, özel sosyal projeler	"Aşevi; Falez Yaşlı Evi; sosyal yardım birimleri"	(Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Nakdi yardım, Aile Kart, Aile Akademisi programları	"Nakdi Destek Ön Başvuru Gaziantep Ailem."	(Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Hatay Büyükşehir Belediyesi	Psikolojik destek, sosyal yardımlar, evde bakım	"Hatay BŞB: Sosyal Yardımlar; ücretsiz psikolojik destek hizmeti."	(Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi	Bereket Kart / sosyal yardım yönetmeliği ve Aile destekleri	"Bereket Kart başvurusu, sosyal yardım yönetmeliği yayımlandı."	(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2025).
Trabzon Büyükşehir Belediyesi	Kahvaltı/akşam yemeği hizmeti, Kart61 sosyal destek	"Kahvaltı ve akşam yemeği hizmeti; Kart 61."	(Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2025).

Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı, son yıllarda yerel yönetimlerin sosyal refahın sağlanmasında etkin bir rol üstlenmesiyle belirgin biçimde kurumsallaşmıştır. Ülke genelinde farklı belediyelerin uygulamaları incelendiğinde, sosyal belediyecilik faaliyetlerinin hem çeşit hem de hedef kitle açısından genişlediği görülmektedir. Belediyeler artık yalnızca klasik altyapı ve imar hizmetleriyle değil; dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım, psikolojik destek, eğitim, sağlık, gıda ve barınma alanlarında da önemli çalışmalar yürütmektedir.

Büyükşehirlerden ilçelere kadar pek çok belediye, yerel ihtiyaçlara uygun, yenilikçi projeler geliştirmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin SEDEP (Sosyal Destek ve Danışmanlık Projesi) e-başvuru sistemleri, dijitalleşme yoluyla sosyal yardımlara erişimi kolaylaştıran örnek bir uygulamadır. Aynı şehirde Üsküdar Belediyesi'nin "Hoş Geldin Bebek" desteği, aile merkezli sosyal hizmet anlayışının güçlü bir göstergesidir. Sultangazi Belediyesi'nin "Canım Ailem" projesi ise, toplumsal dayanışmayı aile içi ilişkiler üzerinden güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Ege Bölgesi belediyeleri arasında Karşıyaka Belediyesi'nin "Karşıyaka'nın Filizleri" burs programı ile Bornova Belediyesi'nin Kent Market ve Kent Lokantası gibi projeleri, ekonomik eşitsizliklerle mücadeleye yönelik kalıcı sosyal politikalar üretme çabasını ortaya koymaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "BizVarız" platformu ise kentte sosyal yardımları bütüncül bir sistem içinde toplamakta, böylece hem şeffaflık hem de erişilebilirlik sağlamaktadır.

Ankara ve çevresindeki belediyelerde ise yaşlı, engelli ve bakıma muhtaç bireylere yönelik hizmetler ön plandadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin evde bakım ve Şefkat Evleri uygulamaları, sosyal belediyeciliğin kapsayıcı niteliğini göstermektedir. Keçiören Belediyesi'nin "Hoş Geldin Bebek" projesi de bu anlayışın mikro ölçekte bir yansımasıdır. Konya Büyükşehir Belediyesi ise aile, eğitim ve engelli bireylere yönelik çok yönlü destek mekanizmalarıyla dikkat çekmektedir.

Diğer illerde de özgün ve yerel ihtiyaçlara uygun uygulamalar öne çıkmaktadır. Bursa'nın HalkKart / Kart16, Gaziantep'in Aile Kart ve Aile Akademisi, Hatay'ın psikolojik destek ve evde bakım programları, Şanlıurfa'nın Bereket Kart uygulaması ve Trabzon'un Kart61 hizmetleri, sosyal yardımların kent kimliğine uygun biçimde çeşitlendiğini göstermektedir. Bu projeler, hem gelir adaletsizliğini azaltmayı hem de sosyal bütünleşmeyi güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye'deki belediyeler sosyal belediyecilik anlayışını giderek daha stratejik, sürdürülebilir ve dijital temelli hale getirmektedir. Bu uygulamalar, vatandaşların yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmamakta, aynı zamanda onların kent yaşamına aktif biçimde katılımını da teşvik etmektedir. Sosyal destek kartları, dijital başvuru sistemleri, aile ve gençlik odaklı projeler, yerel yönetimlerin refah devletinin yerel ayağını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Böylece sosyal belediyecilik, Türkiye'de sadece bir yardım politikası değil, toplumsal dayanışmanın çağdaş bir aracı haline gelmiştir. Belediyeler, sosyal devlet ilkelerinin yerel düzeyde uygulanmasında merkezi bir rol üstlenerek, toplumun yaşam standartlarının yükseltilmesine yönelik önemli sorumluluklar üstlenmiştir.

2.4.6. Literatür İncelemesi

Demirli'nin (2025: 67) "Sosyal Politika ve Kalkınma Paradigmasının Dönüşümü Odağında Türkiye'de Sosyal Belediyecilik" isimli çalışmasında, Türkiye'de küresel dinamiklerin etkisiyle özellikle kentlerde artan yoksulluk döneminde ortaya çıkan sosyal belediyecilik modelini, sosyal politikanın neoliberal dönüşümü bağlamında analiz etmektir. Araştırma sonucunda, sosyal belediyeciliğin iddia edildiği gibi katılımcı ve ihtiyaç odaklı bir sosyal politika alanı oluşturmadığı; aksine mevcut bölüşüm ilişkilerini yeniden üreten ve kent yoksulluğunu kontrol etmeye odaklanan bir yapıya dönüştüğü görülmüştür. Ayrıca belediyelerin merkezden farklılaştığı durumlarda hızlı biçimde sınırlandırılması, yerel sosyal politikanın özerkliğinin oldukça zayıf olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak çalışma, Türkiye'de sosyal belediyeciliğin neoliberal kentsel

pratiklerle uyumlu, eşitsizlikleri derinleştiren ve yerel demokrasiyi güçlendirmeyen bir modele dönüştüğünü sonucuna varmaktadır.

Alan'nın (2024: 134-144) "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı çalışmanın temel amacı, Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışını incelemek ve bu çerçevede İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarını değerlendirmektir. Araştırmada hem literatür taraması hem de İstanbul'da yaşayan vatandaşlara uygulanan anket verileri kullanılarak sosyal belediyecilik uygulamalarının kapsamı ve işleyişi analiz edilmiştir. Belediyelerin toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılamada daha aktif ve etkin bir rol üstlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca güncel sosyal sorunlara yönelik hizmetlerin büyük ölçüde vatandaşlar tarafından olumlu karşılandığı, ancak sosyal belediyecilik kapasitesinin güçlendirilmesinin yerel refahı artırmada kritik öneme sahip olduğu belirlenmiştir.

Kırımlı'nın (2023: 158-166) "Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Belediyelerde Kurumsal İmaja Etkisi: Çankırı Belediyesi Örneği" çalışması, sosyal belediyecilik hizmetlerinin belediyelerin kurumsal imajı üzerindeki etkisini incelemek ve özellikle Covid-19 sürecinde Çankırı Belediyesi'nin uygulamalarını belediye çalışanlarının bakış açısıyla değerlendirmektir. SPSS analizleri sonucunda, sosyal belediyecilik faaliyetlerinin vatandaşların belediyeye yönelik algısını güçlendirdiği görülmüştür. Sonuç olarak çalışma, sosyal belediyecilik uygulamalarının kurumsal imajı olumlu yönde etkilediğini ve özellikle kriz dönemlerinde bu etkilerin daha görünür hâle geldiğini göstermektedir.

Öner ve Çam'ın (2021: 137-163) "Covid-19 Sürecinde Yükselen Sosyal Belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği" başlıklı çalışmasında, pandemiyle birlikte öne çıkan sosyal politika uygulamaları incelenmiştir. Araştırmada hem Covid-19'a ilişkin genel bilgiler hem de sosyal devlet anlayışının teorik temelleri açıklanmıştır. Türkiye'de sosyal belediyeciliğin dayandığı ilkeler ele alınmış; çalışmanın odağını ise Ankara Büyükşehir Belediyesinin salgın sürecinde yürüttüğü sosyal belediyecilik faaliyetleri oluşturmuştur. Bulgular, belediyenin pandemi boyunca öğrencilere yönelik

destekler, yardım kampanyaları, ulaşım kolaylıkları ve gıda desteği gibi uygulamalarla fırsat eşitliğini gözeten başarılı bir yönetim sergilediğini göstermektedir.

Çimen'in (2021:15-38) "Dünyayı Sarsan Pandemi (Covid-19) Sürecinde Türkiye'de Sosyal Yardımların Önemini Yeniden Düşünmek" başlıklı çalışmasında, Osmanlı döneminden başlayarak günümüze kadar salgınlar sırasında yürütülen sosyal yardımların kamusal yönü ele alınmaktadır. Makalede sosyal politikanın klasik ve modern boyutları tartışılmış, özellikle merkezi yönetimin sosyal politika uygulamaları üzerinde durulmuştur. Çalışmada sosyal yardımların süreklilik taşıması gerektiği vurgulanırken, etkin bir sosyal destek sistemi için merkezi ve yerel yönetimlerin uyumlu ve bütüncül politikalar geliştirmesi gerektiği önerilmiştir.

Kalkışım'ın (2015: 250-258) "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Algısı: İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır Büyükşehir Belediyeleri Örneği" çalışmasında, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin sosyal belediyecilik kapsamında yürüttükleri sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel faaliyetleri ortaya koymayı ve bu hizmetleri sunanlar ile yararlananların algı ve tutumlarını, ilgili literatür çerçevesinde değerlendirerek analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma sosyal belediyecilik hizmetlerinin kapsamı büyükşehirler arasında farklılık gösterse de benzer sorunlarla karşılaşıldığı, hizmetlere yönelik algı ve tutumların belediyelere göre değiştiği ve sosyal belediyeciliğin kentlerde önemli bir politika aracı olarak vatandaş algısını doğrudan etkilediği belirlenmiştir.

Kesgin'in (2008: 161-170) "Yoksulluğa Yerel Müdahale 'Sosyal Belediyecilik' Karşılaştırmasında Eminönü Ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri" isimli çalışması, Türkiye'de artan kentsel yoksulluk karşısında yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik uygulamalarını incelemek ve özellikle Eminönü ile Beşiktaş belediyelerini karşılaştırarak farklı sosyo-ekonomik yapılara sahip ilçelerde bu politikaların nasıl şekillendiğini ortaya koymaktır. Araştırmada sosyal demokrat ve muhafazakâr belediyecilik anlayışlarının yoksulluk algıları ile sosyal politika pratikleri değerlendirilmiş, yerel sosyal yardım ve hizmetlerin kapsamı karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularından, iki ilçenin ekonomik ve sosyal yapıları farklı olsa da sosyal belediyecilik uygulamalarında

hem benzerlikler hem de belirgin ayrışmalar bulunduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, sosyal belediyeciliğin yerel düzeyde yoksullukla mücadelede önemli bir araç olduğu, ancak mevcut uygulamaların yerelin ihtiyaçlarına göre farklılaştığı ve bu farklılıkların daha derinlemesine incelenmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Beki'nin (2008: 117-121) "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği)" isimli çalışması, belediyelerde sosyal belediyecilik hizmetlerinin uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek ve bu hizmetler aracılığıyla hangi fonksiyonların ya da disfonksiyonların ortaya çıktığını belirlemektir. Çalışmada Ümraniye Belediyesi'nin 1989–2007 yılları arasındaki sosyal belediyecilik faaliyetleri birincil ve ikincil kaynaklar üzerinden incelenmiştir. Sonuç olarak, Ümraniye Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda birçok hizmeti yıllar içinde artan bir ivmeyle gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Bu hizmetlerin, belediyenin sosyal devlet ilkesine katkı sunduğu ve önemli fonksiyonlar icra ettiği görülmüştür. Ayrıca sosyal belediyecilik uygulamalarında bazı eksikliklerin bulunduğu belirlenmiş ve bunların giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın yöntem başlığını taşıyan üçüncü bölümünde, araştırmanın amacı, önemi, yöntemi, evreni ve örneklemi, veri analiz yöntemi, sınırlılıkları, önermesi ve soruları alt başlıkları yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Sosyal belediyecilik anlayışı, belediyelerin geleneksel altyapı hizmetlerinin ötesine geçerek dezavantajlı toplumsal kesimlere yönelik sosyal ve ekonomik destek mekanizmaları geliştirmesini ve bu yolla toplumsal refahın artırılmasını hedeflemektedir (Balcılar, 2017: 124). Bu anlayış, sosyal devlet ilkesinin yerel ölçekteki en somut yansımalarından biridir. Kesgin'e (2012: 100–101) göre, sosyal belediyecilik yerel düzeyde yoksullukla mücadelede, sosyal dışlanmanın önlenmesinde ve vatandaşların temel haklara erişiminde etkin bir araçtır. Ayrıca yerel yönetimler, demokratik katılımın ve yönetişim ilkesinin güçlendirilmesi açısından da büyük öneme sahiptir. Özer'e (2015: 87–88) göre, sosyal belediyecilik yalnızca bir sosyal yardım aracı değil; aynı zamanda vatandaşların karar alma süreçlerine dâhil edildiği, yerel demokrasiyi pekiştiren bir yönetişim modelidir. Benzer biçimde Sellers ve Lidström (2007: 611–613), yerel yönetimlerin refah devletinin dönüşüm sürecinde merkezi hükümetin tamamlayıcısı konumuna geldiğini ve sosyal politikaların uygulanmasında artan bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda çalışmanın temel amacı, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyeciliğe ilişkin faaliyetlerindeki etkinliği incelemektir. Bu doğrultuda, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik faaliyetleri tür, toplumsal grup ve karar alma süreçleri özelinde analiz edilerek söz konusu uygulamaların etkinlik düzeyi ortaya konulmuştur.

3.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye, demografik yapısı hızla değişen ve kentleşme oranı sürekli artan bir ülke olarak, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sosyal devlet anlayışının giderek önem kazandığı bir sürece girmiştir. Kentleşme süreciyle birlikte toplumun sosyal ihtiyaçları çeşitlenmiş, gelir dağılımındaki eşitsizlikler belirginleşmiş ve dezavantajlı grupların sosyal koruma gereksinimi artmıştır. Eryılmaz'a (2017: 212–213) göre sosyal devlet, bireylerin refahını güvence altına alan, sosyal risklere karşı koruma sağlayan ve toplumsal adaletin tesisini amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Bu çerçevede, devletin ülkenin her bölgesine eşit ve etkin biçimde hizmet sunabilmesi, yalnızca merkezi idarenin değil, aynı zamanda yerel yönetimlerin işlevselliğine de bağlıdır.

Türkiye, tarihsel olarak merkeziyetçi bir yönetim geleneğine sahip olmakla birlikte, yerel yönetimler hem merkezi otoritenin taşradaki temsilcisi hem de halka en yakın hizmet birimi olarak sosyal politikaların yereldeki uygulayıcısı konumundadır (Keleş, 2016: 37–38). Yerel yönetimler, devletin vatandaşla doğrudan temas kurduğu, hizmetlerin katılımcı ve demokratik biçimde yürütülmesine imkân tanıyan kurumlardır. Tekeli'ye (1990: 32–33) göre bu kurumlar, yalnızca idari birimler değil, aynı zamanda yurttaş katılımını güçlendiren demokratik mekanizmalardır. Bu bağlamda, sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sosyal devlet ilkesini yerel düzeyde hayata geçirmesinin en somut yansımalarından biridir.

Son yıllarda sosyal belediyecilik anlayışı, toplumsal refahın artırılması, sosyal dışlanmanın önlenmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önemli bir yönetsel yaklaşım olarak öne çıkmıştır. Koray'a (2024: 284–285) göre sosyal belediyecilik, sosyal devletin yerel ölçekteki tamamlayıcısıdır ve toplumun her kesimine adil hizmet sunmayı hedefler. Güler (2013: 156–157) ise bu kavramı, neoliberal politikaların yarattığı sosyal eşitsizliklere karşı yerelde dayanışmayı ve katılımcılığı önceleyen alternatif bir model olarak tanımlamaktadır. Beki (2021: 214–215) de Türkiye'de sosyal belediyeciliğin, yerel düzeyde sosyal adaleti güçlendiren bir politika aracı haline geldiğini ve özellikle dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin çeşitlenmesinde belirleyici bir rol oynadığını belirtmektedir.

Bu bağlamda çalışma, Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamalarının etkinliğini Çanakkale Belediyesi örneği üzerinden inceleyerek, yerel yönetimlerin vatandaşlara sunduğu sosyal hizmetlerin kapsam ve çeşitliliğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, mevcut uygulamalardaki güçlü ve zayıf yönleri ortaya koyarak, yerel yönetimlerin sosyal politika üretme kapasitesine ilişkin literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Ayrıca çalışma, sosyal belediyecilik uygulamalarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunarak hem yerel yönetim pratiğine hem de sosyal politika literatürüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

3.3. Araştırma Yöntemi

Araştırma, "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Etkinliği: Çanakkale Belediyesi Örneği" başlığını taşıyan nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Çalışmada, sosyal belediyecilik olgusunun yerel düzeydeki uygulanma biçimlerini, kapsamını ve etkinliğini derinlemesine anlamak amacıyla nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma, sosyal olguların doğal ortamında, anlamın ve bağlamın birlikte incelendiği bir süreçtir. Creswell'e (2020: 42–43) göre bu tür araştırmalarda temel amaç, bireylerin veya kurumların yaşantılarını ve deneyimlerini kendi perspektiflerinden anlamlandırmaktır. Benzer biçimde Yıldırım ve Şimşek (2022: 41–43), nitel yöntemin olguların bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasına, sürecin dinamiklerinin keşfedilmesine ve araştırmacının yorumlayıcı bir rol üstlenmesine olanak tanıdığını vurgulamaktadır.

Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesini ve belirli temalar çerçevesinde değerlendirilmesini içeren bir veri toplama ve analiz tekniğidir (Bowen, 2009: 27–28). Bu yöntem, özellikle geçmiş uygulamaların, politika belgelerinin, belediye faaliyet raporlarının ve stratejik planların incelenmesinde güçlü bir veri kaynağı olarak kabul edilmektedir. Merriam'a (2018: 120–149) göre doküman analizi, sosyal araştırmalarda hem tarihsel hem de kurumsal süreçlerin incelenmesinde etkili bir yöntemdir. Araştırmacıya mevcut veriler üzerinden yeni anlamlar üretme ve kavramsal çerçeveyi derinleştirme imkânı sunmaktadır.

Bu kapsamda, araştırmanın örneklemini oluşturan Çanakkale Belediyesi'nin son beş yıllık faaliyet raporları incelenmiştir. Elde edilen dokümanlar, önceden belirlenen kodlar ve temalar çerçevesinde MAXQDA Nitel Veri Analiz Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Patton'a (2018: 521–524) göre nitel veri analizi, verilerin sistematik biçimde kodlanarak düzenlenmesi, temaların ortaya çıkarılması ve bu temaların bağlamsal bir yaklaşımla yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle çalışmada elde edilen veriler yalnızca betimsel olarak değil, aynı zamanda anlamlı örüntüler ve ilişkiler üzerinden yorumlanarak analiz edilmiştir.

Sonuç olarak, bu araştırma yöntemi sosyal belediyecilik uygulamalarını incelemeyi, uygulamaların etkinlik düzeyini ortaya koymayı ve bu bulguları kuramsal çerçeveyle ilişkilendirerek değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitel yaklaşım ve doküman analizi birlikte kullanılarak, Çanakkale Belediyesi örneği üzerinden sosyal belediyeciliğin katılımcılık, yönetişim, eşitlik ve toplumsal kapsayıcılık ilkeleri bakımından mevcut durumu değerlendirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde hizmet sunan belediyeler oluşturmaktadır. Türkiye'deki yerel yönetimler, sosyal devlet ilkesinin yerel düzeyde hayata geçirilmesinde temel aktörlerdir. Bu nedenle çalışma, ülke genelindeki büyükşehir, il ve ilçe belediyelerinin sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik genel yapıyı dikkate almaktadır.

Araştırmanın örneklemi ise, sosyal belediyecilik uygulamalarıyla öne çıkan ve çalışmanın odak noktasını oluşturan Çanakkale Belediyesi olarak belirlenmiştir. Çanakkale Belediyesi'nin seçilmesinde; kentin sosyo-ekonomik özellikleri, yerel yönetim kapasitesi, belediye bütçesi, iş birliği imkânları ve sosyal projelerdeki çeşitlilik etkili olmuştur. Ayrıca, literatürde bu konuda daha önce kapsamlı bir çalışmanın bulunmaması, Çanakkale

Belediyesi örnekleminin seçilmesinde etkili bir diğer faktördür. Bu yönüyle araştırmanın, mevcut literatüre yeni ve özgün katkılar sağlaması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik alanında yürüttüğü faaliyetler, faaliyet raporları incelenerek kodların oluşturulmasında referans olarak kullanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında belediyenin sosyal hizmetlerdeki etkinliği değerlendirilmiş; uygulamaların güçlü ve zayıf yönleri tespit edilerek geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

3.5. Veri Analiz Yöntemleri

Araştırmada, "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Etkinliği: Çanakkale Belediyesi Örneği" başlıklı çalışma kapsamında nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma yöntemi, toplumsal olguların derinlemesine, anlam ve bağlam odaklı biçimde incelenmesini sağlayan esnek bir araştırma sürecini ifade etmektedir. Yıldırım ve Şimşek'e (2022: 41–43) göre nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin bütüncül bir biçimde uygulanmasına dayanmaktadır. Creswell (2020: 41–43) ise nitel yöntemi, "araştırmacının verilerden hareketle anlam inşa ettiği, yorumlamaya dayalı bir süreç" olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımla birlikte, araştırmada elde edilen veriler öncelikle betimsel bir biçimde çözümlenecek, ardından içerik analizi yöntemiyle temalaştırılarak yorumlanacaktır.

Araştırmanın veri kaynağını, örneklem olarak seçilen Çanakkale Belediyesi'nin 2020–2024 yıllarına ait faaliyet raporları oluşturmaktadır. Doküman analizi, araştırma konusu hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesi sürecidir (Bowen, 2009: 27–40). Bu yöntem, belgelerin yalnızca içeriğini değil, aynı zamanda üretildikleri bağlamı da dikkate alarak anlamlandırma yapmaya olanak tanır. Merriam (2018: 140–149), nitel doküman analizini, araştırmacının verileri kategorilere ayırarak olgunun yapısal özelliklerini ortaya koyduğu bir süreç olarak tanımlar. Benzer biçimde Corbin ve Strauss (2015: 111–113) da verilerin kodlanarak temalar oluşturulmasının, sosyal olguların altında yatan anlamları çözümlemede kritik öneme sahip olduğunu vurgular.

Bu doğrultuda, çalışma kapsamında elde edilen belgeler MAXQDA Nitel Veri Analiz Programı aracılığıyla sistematik biçimde kodlanacak ve temalar oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde, sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin ortak örüntüler belirlenerek, uygulamaların etkinliği, yönetişim ilkeleriyle uyumu ve dezavantajlı gruplara erişim düzeyi değerlendirilmiştir. Patton'a (2018: 521–524) göre nitel veri analizi, araştırmacının sistematik düşünmesini, verileri düzenlemesini ve anlamlı kategoriler altında ilişkilendirmesini gerektirir. Bu nedenle çalışma, sosyal belediyeciliğin Çanakkale örneğinde nasıl yapılandığını anlamayı, yönetsel ve toplumsal boyutlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, Çanakkale Belediyesi özelinde, 2020–2024 yılları arasındaki dönemde yürütülen sosyal belediyecilik faaliyetlerini incelemektedir. Araştırma kapsamının bu dönemle sınırlandırılmasının nedeni, belediyenin stratejik plan ve faaliyet raporlarının bu yıllar arasında düzenli olarak yayımlanması ve bu dönemin yerel yönetim anlayışında gözlemlenen dönüşümleri yansıtmasıdır. Ayrıca, 2019 yerel seçimlerinden sonra göreve gelen belediye yönetiminin politika ve uygulamalarının, sosyal belediyecilik yaklaşımı açısından değerlendirilmesine olanak sağlaması da bu dönemin seçilmesinde etkili olmuştur.

Sosyal belediyecilik kavramı, belediyelerin stratejik planlarında ve faaliyet raporlarında genellikle belirli bir başlık altında sınıflandırılmamakta; eğitim, sağlık, sosyal yardım, kültür ve kadın-çocuk hizmetleri gibi çeşitli alanlara dağılmış biçimde yer almaktadır. Bu durum, kavramın kapsamlı ve çok boyutlu yapısını ortaya koymakla birlikte, araştırma açısından kavramsal sınırların belirlenmesini güçleştirmektedir. Dolayısıyla, sosyal belediyeciliğin işlevselliğini anlamlandırma sürecinde bu durum araştırmanın önemli bir kısıtı olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada, sosyal yardım, eğitim, kültürel etkinlikler, kadın, yaşlı, engelli ve çocuklara yönelik hizmetler gibi dezavantajlı gruplara dönük faaliyetler analiz edilmiştir.

Ayrıca, çalışma Çanakkale ili sınırları içerisindeki merkez belediye ile sınırlandırılmıştır. İlçe belediyelerinin faaliyetleri, zaman, veri erişimi ve kısıtlar gibi nedenlerle araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Bu durum, elde edilen bulguların yalnızca Çanakkale Merkez Belediyesi özelinde geçerli olduğu anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, elde edilen sonuçların Türkiye'deki diğer yerel yönetimlerde yürütülen sosyal belediyecilik uygulamalarının anlaşılmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

3.7. Araştırmanın Önermesi ve Soruları

Bu çalışmanın önermesi "Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamaları çeşitlilik, kapsam ve etkinlik bakımından yeterli düzeydedir." olarak belirlenmiştir. Bu önermeyi anlamlandırmak için belirlenen araştırma soruları şu şekilde sıralanabilir:

1. Çanakkale Belediyesi'nde yürütülen sosyal belediyecilik uygulamaları, farklı dezavantajlı grupları kapsayacak şekilde midir?
2. Çanakkale Belediyesi'nin uygulamalarında sosyal belediyecilik ilkeleri etkin biçimde kullanılmakta mıdır?
3. Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarında paydaş katılımı ne düzeydedir?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARININ ETKİNLİĞİ: ÇANAKKALE BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın dördüncü bölümünde öncelikle Çanakkale iline ait tarihi, sosyo-ekonomik ve demografik bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra Çanakkale Belediyesi'nin kurumsal yapısına değinilmiş ve Çanakkale Belediyesi'nin faaliyetlerinde sosyal belediyecilik uygulamalarının etkinliği incelenmiştir.

4.1. Çanakkale İlinin Tarihi, Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı

Türkiye'nin kuzeybatısında yer alan Çanakkale hem Asya hem de Avrupa kıtalarına yayılan topraklarıyla stratejik bir coğrafi konuma sahiptir. Avrupa yakasında Gelibolu Yarımadası, Anadolu toprakları üzerinde ise Biga Yarımadası bulunmaktadır. Bu özelliğiyle Çanakkale, İstanbul'dan sonra iki kıta üzerinde yer alan ikinci şehir olma niteliğini taşımaktadır (Çanakkale Belediyesi, 2025).

Tarihi Gelişim ve Kültürel Yapı

Çanakkale, binlerce yıllık tarihi ile Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Bölgede yapılan arkeolojik kazılar, ilk yerleşimlerin M.Ö. 4000'li yıllarda Kumtepe ve Kumkale çevresinde başladığını ortaya koymuştur. Troya (Truva) antik kenti, M.Ö. 3500–3000 yılları arasında kurulmuş ve uzun süre boyunca Ege ile Anadolu medeniyetleri arasında köprü görevi görmüştür. Tarih boyunca bölge; Aiolialılar, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar ve Bergama Krallığı gibi birçok uygarlığın egemenliği altında kalmıştır. M.Ö. 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu sınırlarına dâhil olan Çanakkale, bu dönemde Aleksandreia Troas liman kentiyle ticari önem kazanmıştır. Roma İmparatorluğu'nun ardından çeşitli kavimlerin akınlarına sahne olan bölge, 14. yüzyılda Osmanlı topraklarına

katılarak Anadolu ile Avrupa arasındaki geçiş noktalarından biri hâline gelmiştir (Çanakkale Belediyesi, 2025).

Ekonomik Yapı

Çanakkale'nin ekonomisi tarihsel olarak tarıma dayalı bir yapı göstermektedir; ancak son yıllarda tarıma bağlı imalat, hizmet ve turizm sektörlerinde yaşanan gelişmeler, ilin ekonomik yapısının önemli ölçüde çeşitlenmesini sağlamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla Çanakkale'nin kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasılası 303.589 TL olarak gerçekleşmiş ve bu değer, ilin ülke ortalamasının üzerinde bir üretkenlik düzeyine sahip olduğunu göstermiştir (TÜİK, 2024).

Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nın (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2024) bölgesel kalkınma analizine göre, Çanakkale ekonomisinde tarım hâlâ önemli bir temel sektör olarak öne çıkmakta; zeytincilik, süt üretimi, tarımsal sanayi ve organik tarım gibi alanlar ilin rekabet avantajı yaratan başlıca unsurları arasında yer almaktadır. Buna ek olarak, tarıma dayalı sanayi ile turizm ve ticaret sektörlerindeki gelişmeler, ilin ekonomik kompozisyonunda çeşitliliği ve istihdam kapasitesini artırmıştır. Bu çerçevede, tarım Çanakkale ekonomisinde merkezi bir konumunu sürdürürken, sanayi ve hizmet sektörleri ilin ekonomik büyümesinde tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Özellikle tarıma dayalı üretim, turizm potansiyeli ve sürdürülebilir kalkınma politikaları sayesinde Çanakkale, Güney Marmara Bölgesi içinde katma değeri yüksek, dengeli ve çok sektörlü bir ekonomik yapıya yönelmektedir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı, 2024: 8-17; TÜİK, 2024).

Sanayi sektörü, büyük ölçüde tarıma dayalı üretimlere odaklanmaktadır. İl genelinde inşaat demiri, çimento, seramik, zeytinyağı, süt ürünleri, yem, un ve dondurulmuş gıda üretimi öne çıkmaktadır. Çanakkale ve Biga Organize Sanayi Bölgeleri, ilin sanayi altyapısının gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Çanakkale OSB'de 91 parselden 66'sı yatırımcılara tahsis edilmiş ve 10 tesis üretime başlamıştır. Biga OSB'de 53 parselin 51'i yatırımcılar tarafından alınmış, 5 tesis faaliyete geçmiştir. Ayrıca il genelinde 7 küçük sanayi sitesinde yaklaşık 1000 işyeri faaliyet göstermektedir (Çanakkale

Belediyesi, 2025). Dış ticarette ise inşaat demiri, çimento, seramik karo, dondurulmuş gıda ve yer-duvar kaplamaları ihracatta öne çıkan ürünlerdir. İthalatta ise hurda demir, seramik hammaddeleri, dondurulmuş balık ve taş kömürü ilk sıralarda yer almaktadır. Bu göstergeler, ilin üretim ve ticaret açısından güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca 51 banka şubesinin varlığı, finansal hizmetlerin geniş bir alana yayıldığını kanıtlamaktadır (Çanakkale Belediyesi, 2025).

Tablo:2

Çanakkale İli İlçeleri, Yüzölçümü, Nüfus Ve Ekonomik Faaliyet Alanları

İlçe adı	**Yüzölçümü(km²)**	**Nüfus(2024)**	**Ekonomik Ağırlık**
Merkez	1.016 km²	204.454	Hizmet, Eğitim, Turizm, Ticaret
Biga	1.318 km²	94.112	Sanayi, Tarım, Ticaret
Çan	907 km²	46.920	Sanayi, Enerji, Tarım
Gelibolu	846 km²	44.174	Turizm, Liman Ticareti, Hizmet
Ezine	649 km²	31.811	Gıda Sanayi, Süt Ürünleri, Zeytincilik
Ayvacık	874 km²	35.088	Tarım, Zeytin, Turizm
Bayramiç	1.203 km²	28.741	Tarım, Meyvecilik, Hayvancılık
Lapseki	821 km²	30.497	Tarım, Sanayi, Meyvecilik
Yenice	1.381 km²	29.833	Tarım, Orman Ürünleri, Hayvancılık
Eceabat	430 km²	8.828	Turizm, Tarih, Hizmet
Gökçeada	279 km²	11.145	Turizm, Tarım, Zeytincilik
Bozcaada	37 km²	3.363	Turizm, Bağcılık, Şarap Üretimi
TOPLAM	8.761 km²	568.966 kişi	

Kaynak: (Çanakkale Valiliği, 2025; TÜİK, 2024).

Demografik Yapı

Çanakkale ili 9.817 km²'lik yüzölçümüne sahiptir ve 12 ilçe, 23 belediye ile 575 köyden oluşmaktadır. TÜİK (2024) verilerine göre ilin toplam nüfusu 568.966 kişidir. Nüfusun %50,46'sını kadınlar, %49,54'ünü erkekler oluşturmaktadır. Türkiye genelinde nüfus büyüklüğü açısından 40. sırada yer alan ilde, 203.523 kişilik nüfusu ile merkez ilçe en kalabalık bölgedir. Onu 93.778 nüfuslu Biga ve 3.243 kişilik Bozcaada izlemektedir (TÜİK, 2024).

Kentlerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde nüfus yoğunluğu önemli bir göstergedir. Yaşam kalitesi, istihdam ve sosyal hizmet çeşitliliği yüksek olan kentler, bireyler için çekim merkezi haline gelir. Bu durum, göç artışını ve nüfus yoğunluğunun yükselmesini beraberinde getirir. Dolayısıyla nüfus yoğunluğundaki artış, kentin ekonomik potansiyelinin bir yansımasıdır. Çanakkale'de 2010 yılında 49,61 kişi/km² olan nüfus yoğunluğu, 2024 yılında 57,55 kişi/km²'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde nüfus artış oranı %26,2'den %58'e yükselmiştir (TÜİK, 2024). Bu veriler, ilin son on dört yılda istikrarlı bir demografik büyüme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Göç hareketleri, sosyo-ekonomik gelişmişliğin bir başka göstergesidir. 2010–2011 döneminde %3,4 olan net göç oranı, 2023–2024 döneminde %6,2'ye yükselmiştir (TÜİK, 2024). Bu artışta, Çanakkale'nin büyükşehirlere yakınlığı, tarihî ve kültürel zenginlikleri, doğal güzellikleri ile öğrenci kenti kimliği etkili olmuştur.

Tarihsel mirası, stratejik konumu, gelişen sanayisi ve güçlü tarımsal üretimiyle Çanakkale, Türkiye'nin sosyo-ekonomik açıdan gelişme potansiyeli yüksek illerinden biridir. Tarım, sanayi ve ticaretin birbirini tamamlayan yapısı, ilin ekonomik dengesini güçlendirmektedir. Düşük işsizlik oranı, yüksek dış ticaret hacmi ve eğitimli iş gücü, Çanakkale'nin kalkınma sürecine ivme kazandıran temel unsurlardır. Ayrıca sahip olduğu kültürel değerler ve turistik potansiyel, kenti yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve turistik açıdan da cazip bir merkez haline getirmektedir (Çanakkale Belediyesi, 2025).

4.2. Çanakkale Belediyesinin Kurumsal Yapısı

Çanakkale Belediyesi, kaynaklarını etkin ve verimli biçimde kullanarak yerel ve ortak hizmet gereksinimlerini "yenilikçi, katılımcı, toplumcu, çevreye duyarlı ve insan odaklı bir anlayışla karşılamayı" misyon edinmiştir. Bu doğrultuda belediye, "eğitim, kültür, turizm, tarım ve kent yönetimi alanlarında sürekli gelişmeyi hedefleyen; yerelde barış, dayanışma ve sürdürülebilirliği esas alan bir vizyonla" faaliyet göstermektedir. Belediyenin geleceğe dönük stratejik yaklaşımı, "katılımcılık, saydamlık, hesap verebilirlik ve nitelikli hizmet üretimi" ilkeleri üzerine inşa edilmiştir (Çanakkale Belediyesi, 2025).

Belediye, hizmet sunumunda "samimiyet, tarafsızlık ve adaleti ön planda tutmakta; kent kaynaklarının adil biçimde paylaşımına önem vermektedir." Ayrıca, "israf ve savurganlıktan uzak, planlı ve çözüm odaklı bir çalışma anlayışıyla hareket etmekte; bilgiye, bilime ve teknolojik yeniliklere açık bir yönetim anlayışı" sürdürmektedir. Vatandaş memnuniyetini temel öncelik olarak benimseyen Çanakkale Belediyesi, "tarihi ve kültürel değerleri korumayı, çevre bilincini güçlendirmeyi ve kent estetiğini geliştirmeyi" asli sorumluluklarından biri olarak kabul etmektedir (Çanakkale Belediyesi, 2025).

Çanakkale Belediyesi'nin kurumsal yapısı içinde sosyal belediyecilik faaliyetlerinin yürütülmesinden sorumlu temel birimler Kültür, Sanat ve Sosyal İşler Müdürlüğü ile Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü'dür. Kültür, Sanat ve Sosyal İşler Müdürlüğü yönergesinde bu birimin görev alanı "kültür-sanat birimi, gençlik ve spor birimi, sosyal hizmetler birimi, sosyal yardım programları, gönüllü ofisi gibi alt birimlerle topluma yönelik sosyal, kültürel ve eğitimsel etkinlikleri yürütmek" olarak tanımlanmıştır (Çanakkale Belediyesi, 2025). Bu müdürlük, kültürel katılımı artırmanın yanı sıra sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik ederek kentte sosyal bütünlüğü güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü ise, belediyenin sosyal politika uygulamalarının doğrudan yürütüldüğü birim olarak tanımlanmaktadır. Müdürlüğün yönergesine göre temel görevleri arasında "belediye mücavir alanı içinde ikamet eden, sosyal ve ekonomik yetersizlik içinde bulunan ve muhtaç durumda olan bireylere sosyal yardım hizmeti sunmak; bu hizmetleri kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve okullar ile iş birliği içinde yürütmek" yer almaktadır (Çanakkale Belediyesi, 2025). Bu yapı sayesinde Çanakkale Belediyesi, sosyal belediyeciliğin temel ilkeleri olan katılımcılık, dayanışma, eşitlik ve yönetişim ilkelerini kurumsal düzeyde hayata geçirmektedir.

4.3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Çanakkale Belediyesi'nin 2020-2024 yılları arasındaki faaliyet raporlarından elde edilen verilere ilişkin veriler yer almıştır. Bu kapsamda öncelikle kodlanma istatistiklerine ilişkin betimsel analizlere yer verilmiştir. Daha sonra ise araştırma sorularını yanıtlamamıza yardımcı olan Sosyal Belediyecilik İlkeleri Teması, Çevresel Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Teması, Spor–Sağlık–Yaşam Teması, İstihdam ve Mesleki Gelişim Teması, Katılımcı Yönetim ve Halkla İlişkiler Teması, Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler Teması ile Sosyal Yardım ve Dayanışma Temasına ilişkin haritalar yorumlanmış, belediyenin sosyal belediyecilik uygulamalarının yönü, kapsamı ve çeşitliliği incelenmiş; elde edilen bulgular doğrultusunda kurumun sosyal politika yaklaşımına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Aşağıda, faaliyet raporlarından elde edilen kelime bulutu (Şekil 1), faaliyet raporlarının kodlanmasına ilişkin istatistikler (Şekil 2) ve temalara ilişkin haritalar sunulmaktadır.

Şekil 1**:** Kelime bulutu

Kelime bulutu (Şekil 1), Çanakkale Belediyesi'nin 2020–2024 yıllarına ait faaliyet raporlarının MAXQDA programında kodlanması sonucunda elde edilen tematik yoğunlukları yansıtmaktadır. Kelime bulutunda öne çıkan "hizmet", "sosyal", "yerel", "kent", "eğitim", "sağlık", "çevre", "su" ve "ekonomik" gibi kavramlar, belediyenin bu dönemdeki kurumsal önceliklerinin büyük ölçüde sosyal belediyecilik ekseninde şekillendiğini göstermektedir. Özellikle "bakım", "destek", "çocuk", "yaşlı", "atık", "ulaşım", "kültür" ve "spor" gibi alt temaların yoğun biçimde tekrar ettiği görülmekte olup, bu durum belediyenin dezavantajlı gruplara yönelik hizmet üretimini, çevresel sürdürülebilirliği ve kentsel yaşam kalitesini artırma çabasını ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca "katılım", "yönetim", "değerlendirme" ve "hedef" gibi yönetişim odaklı kavramların sıklıkla geçmesi, belediyenin süreç odaklı ve hesap verebilirlik ilkesine dayalı bir yönetim anlayışı benimsediğini göstermektedir. Sonuç olarak, kelime bulutu analizi Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarında hem hizmet çeşitliliğini artırmaya hem de kent sakinlerinin yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik bütüncül bir yaklaşım sergilediğini ortaya koymaktadır.

Kod Sistemi	2024	2023	2022	2021	2020	2024	2023	2022	2021	2020	TOPLAM
Çevresel Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilir						65	33	42	37	28	205
Doğayla Uyumlu Sosyal Projeler						43	46	53	33	29	204
Sürdürülebilir Kent						33	31	42	16	29	151
Yeşil Alan ve Ekolojik Yaşam Alanları						19	18	22	13	14	86
Geri Dönüşüm						22	16	13	14	16	81
İstihdam ve Mesleki Gelişim						11	7	12	19	10	59
Meslek Kursları						2	1	2	2	2	9
Girişimcilik Projeleri						1	4	1	7	1	14
Kadın Girişimci Destekleri						1	1	1	5	1	9
Spor, Sağlık ve Yaşam						55	33	40	50	36	214
Sosyo-Kültürel Etkinlikler						33	43	31	21	38	166
Hayvan Sağlığı						10	11	9	10	7	47
Halk Sağlığı						11	22	22	29	48	132
Spor Tesisleri						13	10	6	4	8	41
Katılımcı Yönetim ve Halkla İlişkiler						54	35	42	40	12	183
e-Belediyecilik						14	24	18	17	16	89
Şeffaflık ve Hesapverilebilirlik						24	32	30	23	20	129
STK işbirliği						25	25	23	12	14	99
Gönüllülük Programları						8	9	5	6	8	36
Halk Meclisleri						4	16	2		4	26
Sosyal Belediyecilik İlkeleri						26	16	29	34	27	132
Yerel Demokrasi						15	12	7	7	15	56
Toplumsal Refah						5	6	5	7	9	32
Sosyal Dayanışma						16	13	18	16	13	76
Eşitlik ve Fırsat Eşitliği						8	24	10	2	17	61
Katılımcılık						14	14	19	10	9	66
Sosyal Adalet						16	11	7	6	21	61
Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler						43	35	48	68	46	240
Göçmen ve Mülteci						2	4	5	7		18
İşsizler						6	6	5	5	3	25
Çocuk ve Gençler						34	39	31	31	29	164
Yaşlı						16	16	13	20	10	75
Kadın						13	14	22	19	22	90
Engelliler						18	17	13	17	14	79
Sosyal Yardım Ve Dayanışma						39	34	30	45	41	189
Afetzede yardımları						14	7	2	5	1	29
Barınma desteği						16	14	16	10	14	70
Sağlık Hizmeti desteği						15	15	10	9	19	68
Eğitim desteği						28	25	10	9	21	93
Maddi destek						22	17	12	13	14	78
TOPLAM	814	756	728	698	686	814	756	728	698	686	3682

Şekil 2: Kod sistemi ve kodlanma yoğunluğu

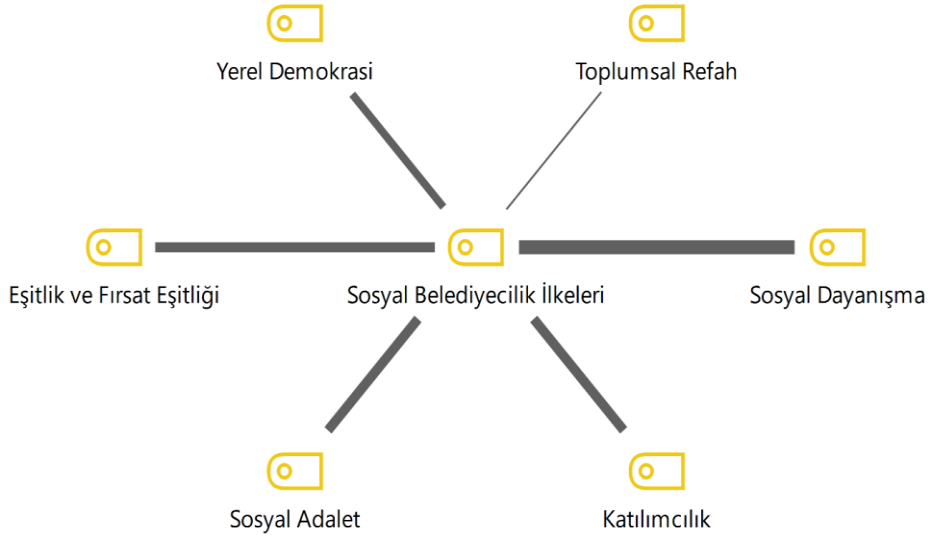
Şekil 2, Çanakkale Belediyesinin 2020–2024 döneminde sosyal belediyecilik anlayışını bütüncül ve çok boyutlu bir yaklaşımla yürüttüğünü göstermektedir. Kod sisteminin genel toplamlarına bakıldığında, "Çevresel Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik" temasının beş yıllık süreçte 205 kod ile en yoğun alanı oluşturduğu görülmekte; bu durum belediyenin çevre, iklim ve sürdürülebilirlik odaklı politikaları kurumsal öncelik haline getirdiğine işaret etmektedir. "Sürdürülebilir Kent", "Yeşil Alan ve Ekolojik Yaşam Alanları" ve "Geri Dönüşüm" alt kodlarının yıllar boyunca düzenli artış göstermesi, özellikle son yıllarda çevresel duyarlılığın yönetsel kararlara daha sistematik biçimde yansıdığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, "İstihdam ve Mesleki Gelişim" temasında kod yoğunluğunun düşük kalması, belediyenin bu alanda sınırlı sayıda program yürüttüğünü göstermekte olup sosyal belediyeciliğin ekonomik boyutunda potansiyel bir gelişim alanı bulunduğunu düşündürmektedir.

"Spor, Sağlık ve Yaşam" teması ise toplam 216 kod ile belediyenin sosyal yaşamı güçlendirme yönünde önemli yatırımlar yaptığını kanıtlamaktadır. Spor tesislerinin iyileştirilmesi, halk sağlığına yönelik programların çeşitlenmesi ve sosyo-kültürel etkinliklerin artış göstermesi, Çanakkale'de toplumsal refahı destekleyen uygulamaların sistematik bir biçimde sürdürüldüğünü göstermektedir. "Katılımcı Yönetim ve Halkla İlişkiler" temasının 183 kod ile güçlü bir görünüm sergilemesi, belediyenin hesap verebilirlik, şeffaflık ve katılım ilkelerini kurumsal yönetişimin merkezine yerleştirdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle e-belediyecilik, sivil toplum kuruluşları (STK) iş birliği ve halk meclisleri alt kodlarındaki düzenli artış, karar alma süreçlerinde vatandaş ile etkileşimin güçlendirildiğine işaret etmektedir. "Sosyal Belediyecilik İlkeleri" teması ise 132 kod ile sosyal dayanışma, eşitlik ve toplumsal refahı önceleyen normatif çerçevenin belediyenin tüm hizmet alanlarına yansıdığını göstermektedir. Kodların yıllar içindeki dağılımı, belediyenin temel sosyal politika değerlerini istikrarlı şekilde sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Belediyenin sosyal belediyecilik uygulamalarında en belirgin ağırlıklardan biri ise toplam 240 kod ile "Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler" temasında toplanmaktadır. Özellikle göçmenler, işsizler, kadınlar, engelliler, çocuklar ve yaşlılara yönelik hizmetlerin

her yıl artış eğilimi göstermesi, sosyal koruma mekanizmalarının güçlendirildiğini ve belediyenin kırılgan gruplara yönelik hizmetlerini çeşitlendirerek yaygınlaştırdığını göstermektedir. Bununla bağlantılı olarak "Sosyal Yardım ve Dayanışma" temasında 189 kod bulunması, belediyenin ekonomik destek, gıda yardımları, sağlık hizmeti desteği ve barınma yardımlarını kapsayan geniş bir sosyal destek ağı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. 2023 ve 2024 yıllarında yardım odaklı kodların belirgin biçimde artması, ekonomik koşulların zorlaştığı dönemlerde belediyenin sosyal dayanışma programlarını genişlettiğini düşündürmektedir. Buradaki artışın en önemli nedeni, Covid-19 pandemisi döneminde gerçekleştirilen yoğun yardım faaliyetleridir. Pandemi süreci boyunca belediyenin gıda, hijyen malzemesi, nakdi destek ve sosyal destek hizmetleri gibi çok sayıda uygulamayı hayata geçirmesi, sosyal yardımlar ve dayanışma başlığı altında yapılan kodlamaların belirgin şekilde artmasına yol açmıştır. Bu nedenle ilgili dönemdeki kod yoğunluğu, belediyenin kriz koşullarında sosyal dayanışmayı güçlendirmeye yönelik çabalarının doğal bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Genel toplamda beş yıllık veri setinin 3.682 koddan oluşması, Çanakkale Belediyesinin sosyal belediyecilik faaliyetlerini hem kapsam hem çeşitlilik açısından oldukça geniş bir yelpazede yürüttüğünü göstermektedir. Kodların yıllara göre dengeli dağılması, belediyenin sosyal politika yaklaşımında süreklilik ve kurumsal istikrar sağladığını; tematik çeşitliliğin yüksek olması ise sosyal hizmetlerin toplumsal ihtiyaçlara duyarlı biçimde şekillendirildiğini kanıtlamaktadır.

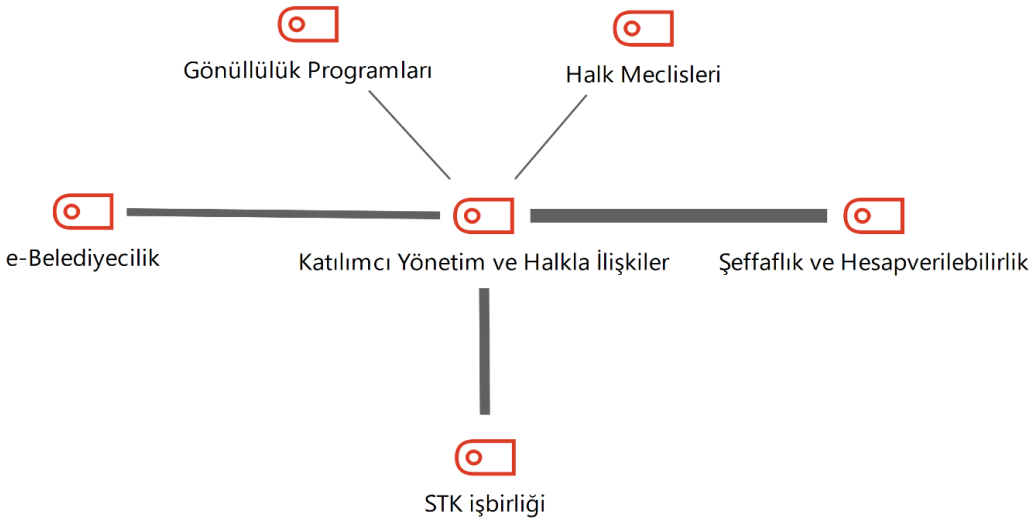
Şekil 3: Sosyal belediyecilik ilkeleri temasının kod dağılımı haritası

Şekil 3, belediyenin sosyal belediyecilik yaklaşımında hangi ilkelere öncelik verdiğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Kod yoğunluklarının özellikle eşitlik, fırsat eşitliği, sosyal dayanışma ve katılımcılık ilkelerinde belirginleşmesi, belediyenin dezavantajlı grupların desteklenmesini, sosyal yardım süreçlerinin kurumsallaştırılmasını ve halkın yönetime katılmasını sosyal belediyeciliğin temel bileşenleri olarak gördüğünü göstermektedir. Bu vurgu, hizmetlerin yalnızca dağıtım odaklı değil, toplumun bütün kesimlerini kapsayan ve sosyal bütünleşmeyi güçlendiren bir yapıda ele alındığına işaret etmektedir. Ayrıca yerel demokrasi, toplumsal refah ve sosyal adalet ilkelerinin temayla güçlü ilişkilenmesi, belediyenin sosyal belediyeciliği daha geniş bir toplumsal dönüşüm vizyonu içinde değerlendirdiğini; karar alma süreçlerini çok aktörlü, katılımcı ve hesap verebilir bir çerçevede yürütmeye çalıştığını göstermektedir.

Bununla birlikte analiz, sosyal belediyecilik ilkelerinin uygulamada her yıl aynı düzeyde görünür olmadığını da ortaya koymaktadır. Örneğin katılımcılık ilkesinin bazı yıllarda daha yoğun, bazı yıllarda ise görece sınırlı temsil edilmesi, halk meclisleri, gönüllülük programları ve paydaş toplantılarının sürekliliği konusunda güçlendirilmesi gereken alanlara işaret etmektedir. Benzer şekilde fırsat eşitliği ve sosyal adalet ilkelerinde yüksek kod yoğunluğuna rağmen, raporlarda dezavantajlı grupların tüm alt kategorilerine

eşit düzeyde ulaşılmadığı görülmekte; bu durum belediyenin hizmet çeşitliliğini genişletmesi gerektiğini göstermektedir.

Kod dağılımlarında ortaya çıkan bu farklılıklar, belediyenin sosyal belediyecilik ilkelerine güçlü bir kurumsal bağlılık geliştirdiğini, ancak bu ilkelerin tüm hizmet alanlarında eşit derecede somutlaştırılabilmesi için planlama, kaynak kullanımı ve izleme-değerlendirme süreçlerinde daha bütüncül bir yaklaşımın gerekli olduğunu göstermektedir. Genel olarak Çanakkale Belediyesinin sosyal belediyecilik ilkelerini temel bir yönetim anlayışı olarak benimsediğini, fakat uygulama düzeyinde bazı alanlarda istikrar ve kapsayıcılık bakımından geliştirilmeye açık noktalar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

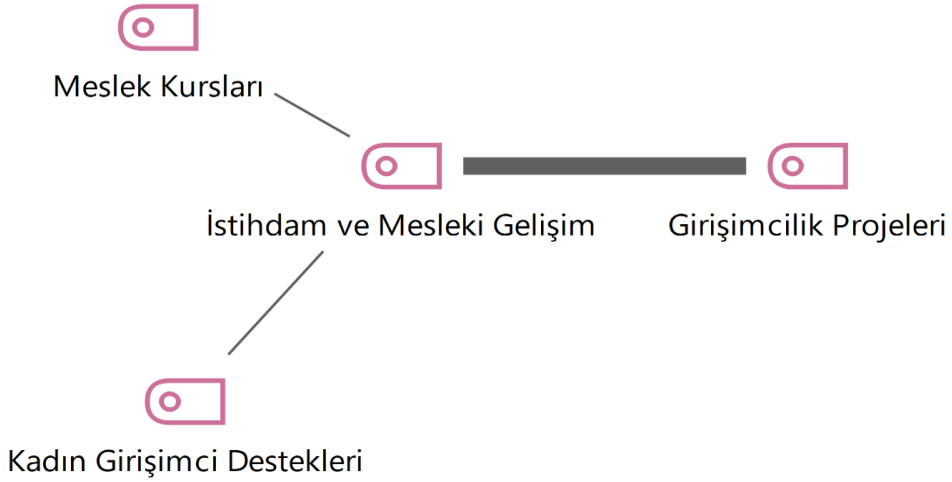
Şekil 4: Katılımcı yönetim ve halkla ilişkiler temasının kod dağılımı haritası

Şekil 4, Çanakkale Belediyesi'nin katılım, şeffaflık ve iş birliği odaklı kod dağılımı, belediyenin sosyal belediyeciliği yönetişim temelli bir anlayışla yürüttüğünü göstermektedir. Haritada e-belediyecilik, şeffaflık ve hesap verebilirlik, STK iş birlikleri, gönüllülük programları ve halk meclisleri gibi alt kodların merkez temaya güçlü bağlarla

ilişkilendirilmiş olması, belediyenin karar alma süreçlerinde tek yönlü bilgilendirme yerine çok aktörlü ve etkileşim temelli bir yönetim modeli benimsediğini ortaya koymaktadır.

Özellikle şeffaflık ve hesap verebilirlik kodunun yüksek yoğunlukla temsil edilmesi, kamu kaynaklarının kullanımından proje süreçlerine kadar pek çok alanda belediyenin düzenli, erişilebilir ve açık bir bilgi paylaşım politikası uyguladığını göstermekte; böylece kamusal güvenin güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. Bunun yanında gönüllülük programları ve halk meclislerinin katılım temasıyla yakın konumlanması, yerel halkın karar alma ve uygulama süreçlerine doğrudan katılımını artıran mekanizmaların kurumsallaştığını göstermektedir. STK iş birliklerinin hem sosyal projelerde hem de ihtiyaç analizlerinde etkin rol oynaması ise belediyenin dış paydaşlarla koordinasyon kapasitesinin yıllar içinde geliştiğini göstermektedir. Bununla birlikte analiz, katılım ve şeffaflık mekanizmalarının her ne kadar kurumsal düzeyde benimsendiğini gösterse de uygulamada bazı sınırlılıkların bulunduğuna da işaret etmektedir.

Özellikle halk meclislerinin düzenli katılım oranlarındaki dalgalanmalar ve gönüllülük programlarının belirli dönemlerde yoğunlaştığı hâlde sürekliliğini tam olarak koruyamaması, katılım süreçlerinin hâlâ geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. STK iş birliğinin bazı yıllarda daha çok sosyal etkinliklere odaklanması, stratejik kararlara katkı sağlama kapasitesini sınırlayan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu yönleriyle Çanakkale Belediyesi'nin demokratik ve kapsayıcı sosyal belediyecilik konusunda önemli bir irade ortaya koyduğunu, ancak bu iradenin tüm alanlarda eşit ölçüde kurumsallaşması için katılımın sürekliliği, paydaş çeşitliliği ve uygulama derinliği gibi konularda geliştirilmeye açık alanlar bulunduğunu göstermektedir.

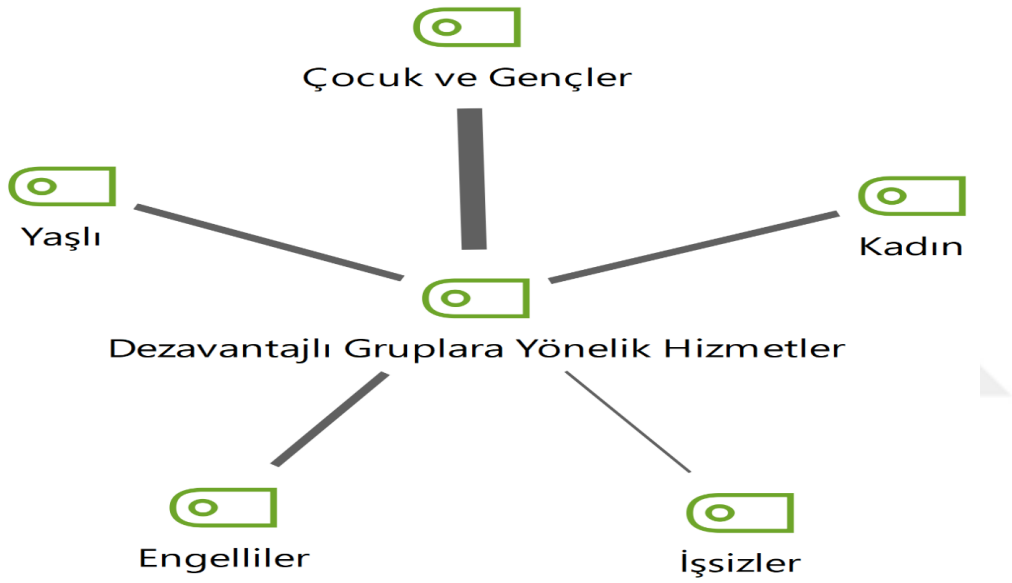

Şekil 5: İstihdam ve mesleki gelişim temasının kod dağılımı haritası

Şekil 5, belediyenin istihdam odaklı sosyal politikalarının farklı düzeylerde yoğunlaştığını göstermektedir. Haritada özellikle Girişimcilik Projeleri kodunun tema içinde belirgin bir ağırlık taşıdığı görülmektedir. Bu durum, belediyenin Girişimcilik Projeleri aracılığıyla yerel iş gücünün niteliğini artırmayı, sürdürülebilir istihdam yaratma kapasitesini güçlendirmeyi ve dezavantajlı grupların mesleki becerilerini geliştirerek iş yaşamına katılımlarını stratejik bir öncelik olarak benimsediğini göstermektedir.

Buna karşılık meslek kursları ile kadın girişimci destekleri kodlarının tema içindeki yoğunluğunun görece sınırlı olması, belediyenin girişimcilik alanındaki faaliyetlerini destekleyici ancak daha dar kapsamlı bir çerçevede yürüttüğünü ortaya koymaktadır. Kodların zayıf bağları, girişimcilik alanının belediye politikaları içinde tamamen geri planda kaldığını değil, ancak mesleki eğitim kadar güçlü ve kurumsallaşmış bir yapıya sahip olmadığını göstermektedir. Özellikle kadın girişimciliğiyle ilgili destek mekanizmalarının düşük düzeyde temsil edilmesi, belediyenin toplumsal cinsiyet odaklı ekonomik güçlenme politikalarının henüz gelişim aşamasında olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, kadınların girişimcilik ekosistemindeki görünürlüğünü artırmaya yönelik faaliyetlerin mevcut olmakla birlikte, sistematik ve yüksek hacimli programlara dönüşmediğini göstermektedir.

Genel olarak Çanakkale Belediyesinin istihdam ve mesleki gelişim politikalarını sosyal belediyeciliğin önemli bir bileşeni olarak ele aldığını, ancak bu yaklaşımın uygulamada yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Girişimcilik alanındaki daha sınırlı kod yoğunluğu ise bu politika ekseninin ilerleyen dönemlerde güçlendirilmesi hâlinde belediyenin ekonomik katılımı ve sosyal kalkınmayı destekleyen bütüncül sosyal politika yapısını daha da derinleştirebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle istihdam politikalarında güçlü bir temel oluşturduğunu, ancak girişimcilik ve özellikle kadın girişimciliği alanlarında gelişime açık bir alan bulunduğunu ortaya koymaktadır.

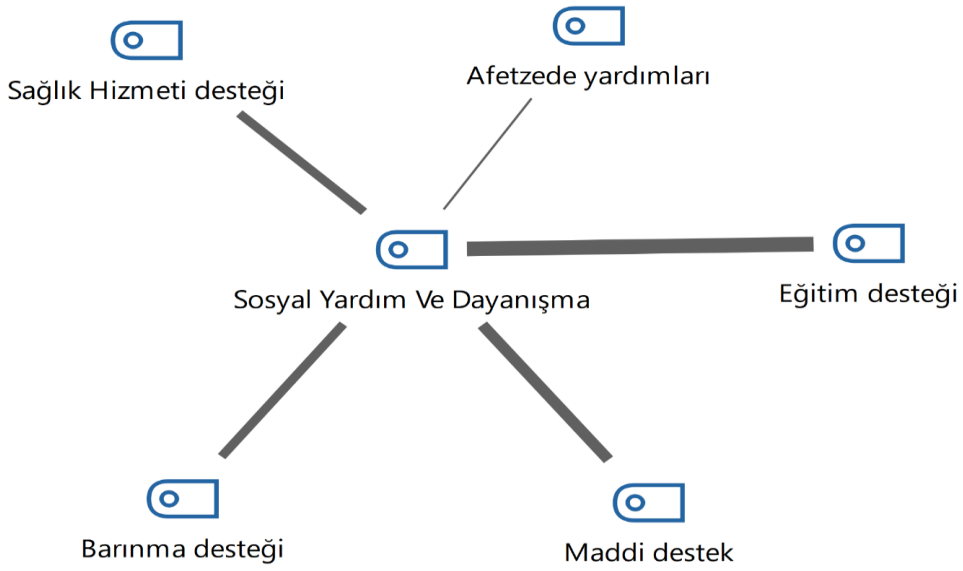
Şekil 6: Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler temasının kod dağılımı haritası

Şekil 6, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyeciliği büyük ölçüde kapsayıcı bir perspektifle ele aldığını gösterse de hizmet yoğunlukları arasındaki farklılıklar uygulamaların güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymaktadır. Kod dağılımında çocuk ve gençlerin açık şekilde merkezî bir konumda yer alması, belediyenin bu gruba yönelik sosyal, kültürel ve eğitsel yatırımları sistematik biçimde sürdürdüğünü göstermekte ve bu durum sosyal belediyeciliğin olumlu bir yönünü oluşturmaktadır. Ancak aynı yoğunluk, diğer dezavantajlı grupların görece geri planda kalmasına yol açmakta ve politikaların grup bazında eşit dağılmadığına işaret etmektedir. Örneğin kadınlara yönelik hizmetlerin belirgin olsa da çocuk-genç eksenindeki kadar güçlü olmayışı, belediyenin toplumsal

cinsiyet eşitliğini önceleğini fakat bu alandaki uygulamaların henüz yeterince genişlemediğini düşündürmektedir.

Benzer biçimde, yaşlı ve engelli bireylere yönelik hizmetlerin daha orta düzeyde temsil edilmesi, belediyenin bu alanlarda düzenli hizmet sağladığını ancak çeşitlilik ve kapsam açısından gelişime ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Harita, özellikle yaşlılara yönelik hizmetlerde yoğunluk artışının sınırlı kaldığını ve engelli erişilebilirliği ile destek faaliyetlerinin yıllar arasında dalgalı bir seyir izlediğini ortaya koymaktadır; bu durum, hizmet sürekliliği ve etki düzeyi bakımından bazı eksikliklerin sürdüğüne işaret etmektedir. Diğer yandan işsizlere yönelik faaliyetlerin oldukça düşük bir temsil düzeyine sahip olması, belediyenin istihdam alanındaki yetki ve kaynak sınırlılıklarının bir sonucu olmakla birlikte, sosyal belediyecilikte istihdam desteklerinin stratejik önemine kıyasla yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu kodun zayıf yoğunluğu, işsiz bireylere yönelik programların daha çok yönlendirme ve danışmanlık düzeyinde kaldığını, sistematik bir istihdam politikası oluşturulamadığını düşündürmektedir.

Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Çanakkale Belediyesi'nin dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerde genel olarak kapsayıcı, hak temelli ve kurumsallaşma eğiliminde olan bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Ancak kod yoğunlukları arasındaki belirgin farklılıklar, hizmetlerin gruplar arasında tam olarak dengeli dağılmadığını ve bazı dezavantajlı gruplara yönelik uygulamaların geliştirilmeye açık olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla belediyenin sosyal belediyecilik alanında güçlü bir temel oluşturduğunu, ancak yaşlılar, engelliler ve işsizlere yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve derinleştirilmesinin sosyal politika etkinliğini artıracak önemli bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

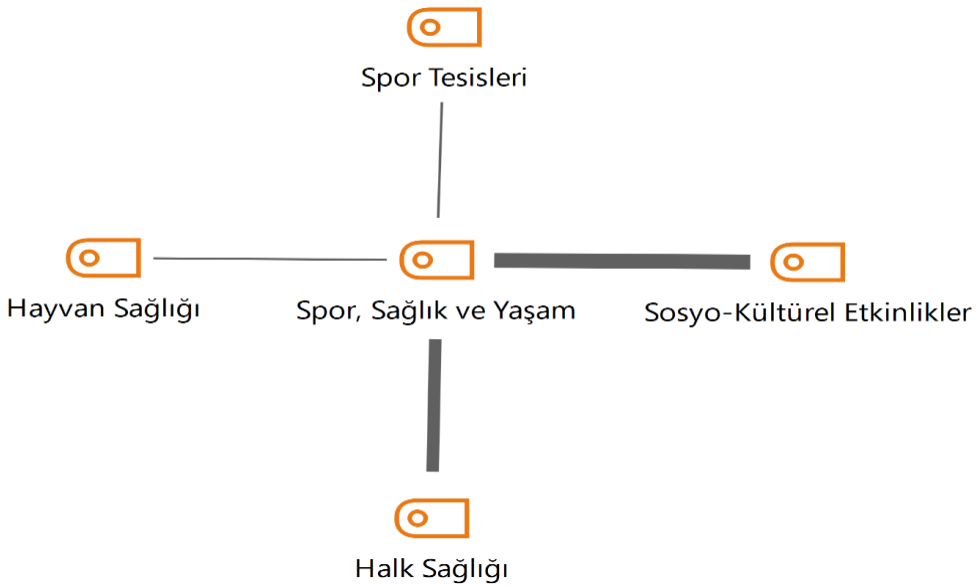

Şekil 7: Sosyal yardım ve dayanışma temasının kod dağılımı haritası

Şekil 7, belediyenin sosyal belediyecilik yaklaşımı hem etkin hem de bazı alanlarda iyileştirme potansiyeli barındırmaktadır. Kod dağılımı haritasında yer alan sağlık hizmeti desteği, barınma desteği, maddi destek, eğitim desteği ve afetzede yardımları gibi alt başlıklar, belediyenin dezavantajlı gruplara yönelik kapsamlı bir yardım stratejisi benimsediğini göstermektedir. Özellikle sağlık hizmetleri ve eğitim desteği alanlarında kod yoğunluğu daha kalın çizgilerle gösterilerek, bu alanlarda belediyenin kaynaklarını etkin şekilde kullanarak yüksek düzeyde hizmet sunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, belediyenin sosyal yardımları yalnızca kısa vadeli çözümler olarak değil, sürdürülebilir ve sistematik bir destek mekanizması olarak planladığını ortaya koymaktadır.

Buna karşın, afetzede yardımları gibi bazı alanlarda daha ince çizgilerle temsil edilen kod yoğunluğu, bu hizmetlerin zaman zaman sınırlı kaldığını veya kriz anlarında hızlı müdahale kapasitesinin artırılması gerektiğini göstermektedir. Maddi destek ve barınma desteği alanlarındaki orta düzeydeki yoğunluk, belediyenin kaynak dağılımında bazı önceliklendirmeler yaparken diğer hizmetlerde yeterli esnekliği sağlayamadığına işaret etmektedir. Yapılan analizler, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik açısından sağlam bir kurumsal yapıya sahip olduğunu ve dezavantajlı kesimlere ulaşmada önemli ölçüde başarılı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, sunulan hizmetlerin

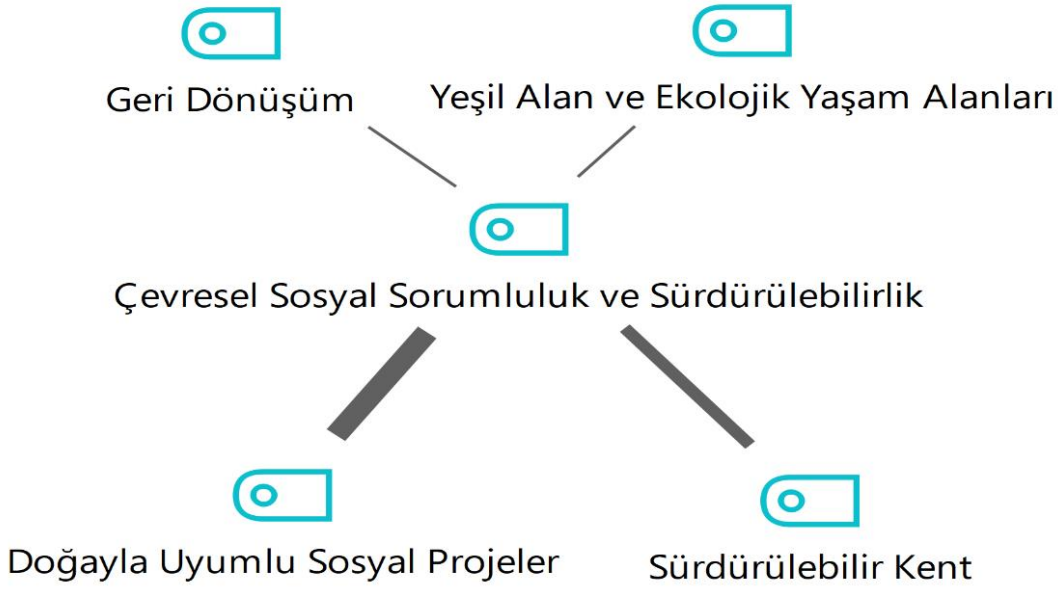
kapsamının genişletilmesi ve uygulama hızının artırılması gereken noktalar da bulunmaktadır. Bu nedenle belediyenin geleceğe dönük planlamalarında kaynakların daha verimli kullanılması, acil durumlara yanıt kapasitesinin güçlendirilmesi ve hizmet alanlarının çeşitlendirilmesi gibi geliştirilmesi gereken unsurlar öne çıkmaktadır.

Şekil 8: Spor, sağlık ve yaşam temasının kod dağılımı haritası

Şekil 8, Spor, Sağlık ve Yaşam teması, belediyenin halkın fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlığını desteklemeye yönelik çalışmalarını kapsamaktadır. Bu merkeze bağlı olarak "Spor Tesisleri", "Halk Sağlığı", "Hayvan Sağlığı" ve "Sosyo-Kültürel Etkinlikler" gibi alt temaların yer alması, belediyenin hizmet alanlarının çeşitliliğini ve bütüncül yaklaşımını ortaya koymaktadır. Olumlu yönlerden bakıldığında, spor tesisleri ve sosyo-kültürel etkinlikler gibi alanlarda yapılan yatırımlar, toplumun farklı yaş ve kesimlerine hitap ederek sosyal katılımı artırmaktadır. Halk sağlığı ve hayvan sağlığına yönelik hizmetlerin varlığı, belediyenin yalnızca fiziksel altyapıya değil, aynı zamanda yaşam kalitesini doğrudan etkileyen sağlık ve refah unsurlarına da önem verdiğini göstermektedir. Kod yoğunluğu açısından "Sosyo-Kültürel Etkinlikler" ve "Halk Sağlığı" alanlarının daha kalın çizgilerle temsil edilmesi, bu hizmetlerin raporlar boyunca öncelikli ve sık tekrarlanan faaliyetler olduğunu ortaya koymaktadır.

Öte yandan Spor Tesisleri ile Hayvan Sağlığı hizmetlerinin daha ince çizgilerle gösterilmesi, bu alanlarda yapılan çalışmaların sınırlı veya raporlarda yeterince ayrıntılı yer almadığını düşündürmektedir. Bu durum, belediyenin kaynak ve öncelik dağılımında dengesizlik olabileceğine işaret etmekte, ayrıca sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik açısından bazı zayıflıkları gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra, "Spor, Sağlık ve Yaşam" temasıyla diğer alt temalar arasındaki bağlantıların görece sınırlı olması, belediyenin entegre bir sosyal politika yaklaşımı geliştirmekte hâlâ kısmi eksiklikler yaşadığını göstermektedir. Genel olarak, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışı, hem halkın temel sağlık ve yaşam kalitesi gereksinimlerini karşılayacak hem de toplumsal katılımı destekleyecek ölçüde çeşitlenmiş bir yapıya sahiptir. Ancak bazı hizmet alanlarında kapsam ve etki bakımından sınırlılıklar bulunmaktadır; bu da belediyenin stratejik planlama ve kaynak dağılımı süreçlerinde göz önünde bulundurulması gereken alanlar olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 9: Çevresel sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik temasının kod dağılımı haritası

Şekil 9, belediyenin çevre odaklı sosyal belediyecilik yaklaşımının çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Haritada yer alan geri dönüşüm, yeşil alan ve

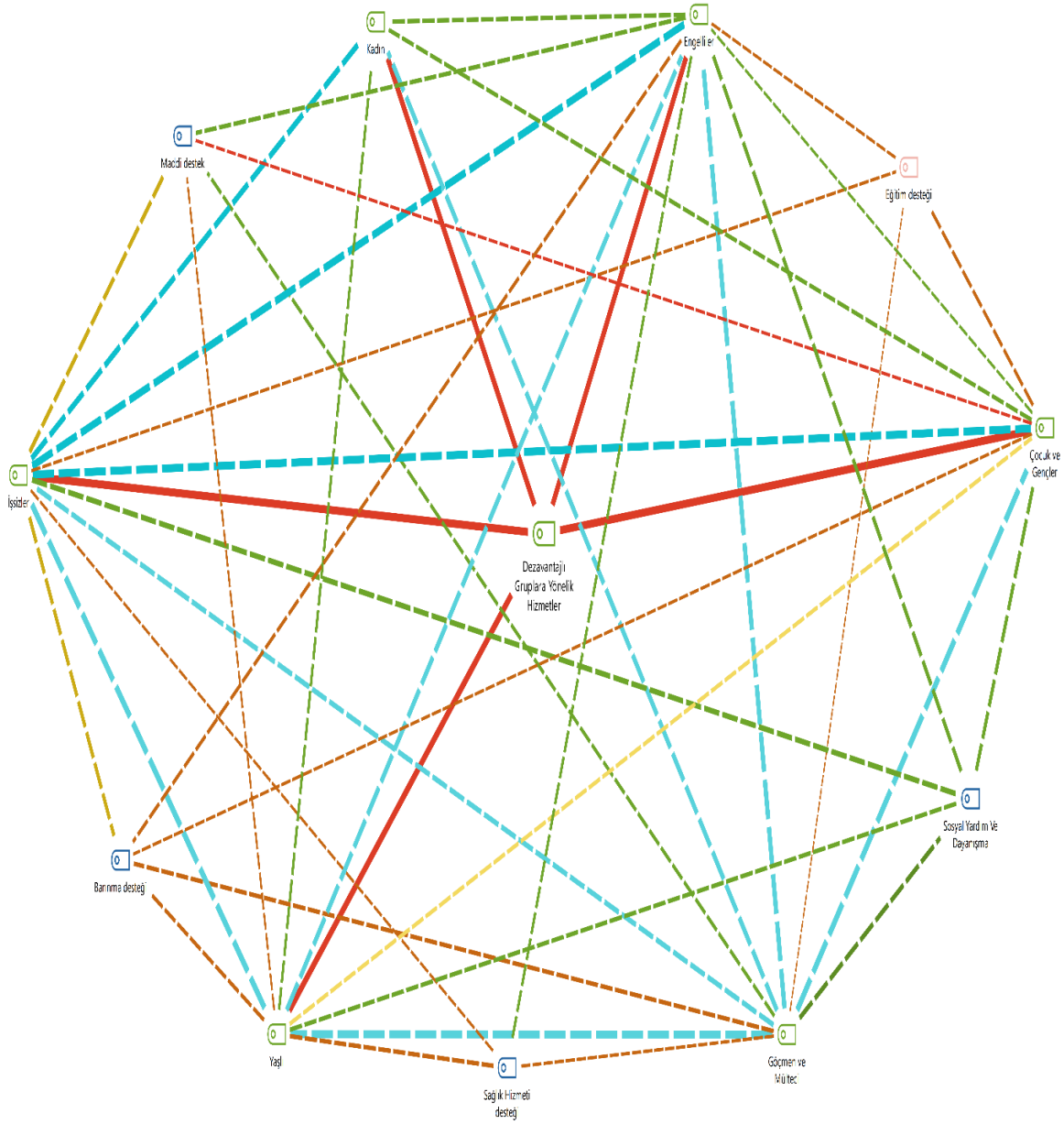
ekolojik yaşam alanları, doğayla uyumlu sosyal projeler ve sürdürülebilir kent gibi alt kodlar, belediyenin çevresel sorumluluk anlayışını yalnızca fiziksel çevre düzenlemeleriyle sınırlı bırakmadığını; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları kapsayan geniş bir sürdürülebilirlik perspektifi benimsediğini ortaya koymaktadır. Kod yoğunluğunun özellikle doğayla uyumlu sosyal projeler ve sürdürülebilir kent başlıklarında daha güçlü şekilde temsil edilmesi, belediyenin kentsel ekosistemi koruma, karbon ayak izini azaltma ve toplumsal çevre bilincini artırma yönünde belirgin çabalar yürüttüğünü göstermektedir. Bu bulgu, yıllar içinde yapılan park yenilemeleri, yeni ekolojik yaşam alanlarının oluşturulması, çevre eğitimleri ve iklim değişikliğiyle mücadele programlarının belediyenin stratejik öncelikleri arasında yer aldığını kanıtlar niteliktedir.

Bununla birlikte haritada daha ince çizgilerle temsil edilen geri dönüşüm ve yeşil alan-ekolojik yaşam alanları alt kodları, belediyenin bu alanlarda dönemsel faaliyetler yürütse de uygulamaların kent genelinde tam anlamıyla yaygınlaştırılamadığını göstermektedir. Özellikle geri dönüşüm faaliyetlerinin kod yoğunluğunun düşük olması, atık yönetimi politikalarının sürekli ve kent geneline yayılan bir yapıya kavuşmadığına, bazı yıllarda uygulama temposunun düştüğüne işaret etmektedir. Yeşil alan çalışmalarında ise yeni alan üretimi yerine mevcut alanların bakımına ağırlık verilmesi, uzun vadeli ekolojik planlamada kapasite artırımı gerektiren bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu veriler, belediyenin çevresel sürdürülebilirlik konusunda güçlü bir vizyona sahip olmasına rağmen, özellikle yapısal ve süreklilik gerektiren uygulamalarda iyileştirme ve kaynak planlaması ihtiyacı bulunduğunu göstermektedir.

Genel olarak kod dağılımı haritası, Çanakkale Belediyesi'nin çevresel sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik alanında önemli adımlar attığını, ekolojik dengeyi korumaya yönelik projeleri toplumsal fayda perspektifiyle bütünleştirdiğini ve çevre odaklı sosyal belediyecilik anlayışını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Ancak geri dönüşümün yaygınlaştırılması, yeni yeşil alan üretiminin artırılması ve çevresel projelerde uzun vadeli kurumsal sürekliliğin sağlanması gibi konular, belediyenin sürdürülebilirlik vizyonunu daha etkili hâle getirebilmesi için geliştirilmesi gereken alanlara işaret etmektedir.

4.3.1. Çanakkale Belediyesi'nde Yürütülen Sosyal Belediyecilik Uygulamaları, Farklı Dezavantajlı Grupları Kapsayacak Şekilde Midir?

Sosyal belediyecilik uygulamalarında hizmet sunulan kitlenin özellikleri ve hizmet beklentileri önemli bir unsur olarak görülmektedir. Şekil 10'da Belediyenin sunduğu hizmetlerin yöneldiği dezavantajlı gruplar ve hizmet türleri incelenmiştir.

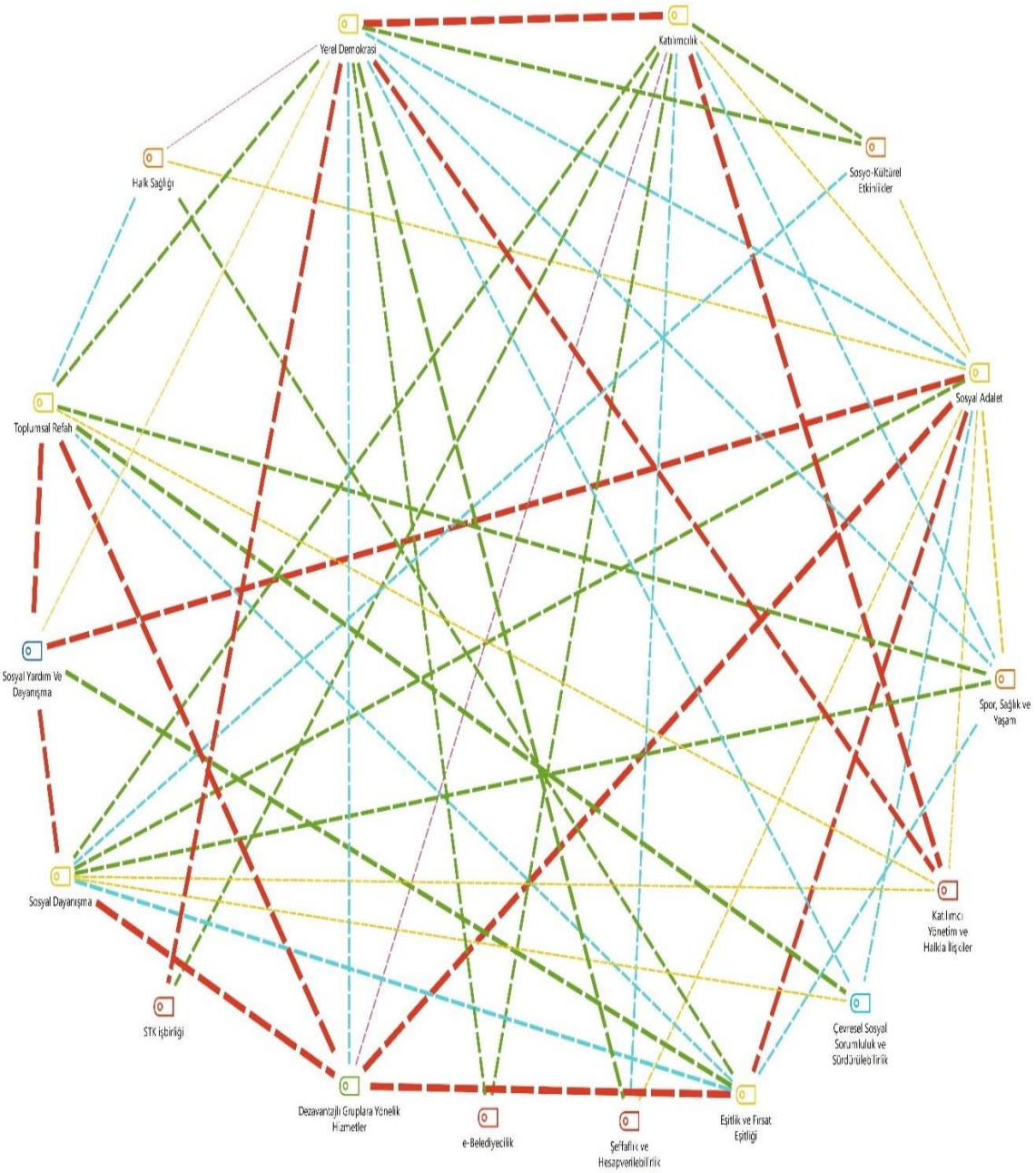
Şekil 10: Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler teması- sosyal yardım ve dayanışma temalarının birlikte kod oluşturma modeli

Çanakkale Belediyesi'nin 2020–2024 yıllarına ait faaliyet raporlarının Maxqda nitel veri analiz programı ile kodlanması sonucunda elde edilen "Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler" teması ile "Sosyal Yardım ve Dayanışma" teması arasındaki birlikte oluşum ağı, belediyenin sosyal belediyecilik uygulamalarında kapsayıcılığı merkeze alan bütüncül bir yaklaşım benimsediğini açık bir biçimde göstermektedir. Şekil 10'da görüleceği üzere kodlar arasındaki bağlantıların yoğunluğu ve çeşitliliği, hizmetlerin belirli bir gruba odaklanmaktan ziyade kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, göçmen ve mülteci bireyler ile işsizler gibi farklı dezavantajlı toplumsal kesimleri aynı anda kapsayan geniş bir politika perspektifi ile yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Özellikle "İşsizler", "Çocuk ve Gençler", "Kadın", "Engelliler" ve "Yaşlı" kodlarının ağın merkezinde güçlü bağlantılarla konumlanması, bu grupların hem sosyal yardımlarla desteklendiğini hem de eğitim, sağlık, barınma ve psikososyal destek gibi alanlarda çok yönlü hizmet mekanizmalarının devreye sokulduğunu göstermektedir. Kodlar arasındaki kesişmeler, sosyal yardım faaliyetlerinin salt maddi destekle sınırlı kalmadığını; barınma desteği, sağlık hizmeti desteği, eğitim desteği ve sosyal dayanışma uygulamalarıyla bütünleştirilerek hak temelli ve sürdürülebilir bir politika yapısına dönüştüğünü kanıtlamaktadır. Ağ yapısındaki sıkı ilişkiler, dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin belediye bünyesinde bağımsız programlar olarak değil, birbiriyle etkileşimli, eşgüdümlü ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen stratejik bir sistem içinde uygulandığını göstermektedir.

Bu bulgular, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışının yalnızca koruyucu ve destekleyici nitelikte olmadığını; sosyal içermeyi güçlendiren, toplumsal dayanışmayı artıran ve dezavantajlı kesimlerin gündelik yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedefleyen kapsamlı bir model olarak yapılandığını ortaya koymakta, dolayısıyla belediyenin sosyal politika etkinliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

4.3.2. Çanakkale Belediyesi'nin Uygulamalarında Sosyal Belediyecilik İlkeleri Etkin Biçimde Kullanılmakta Mıdır?

Sosyal belediyecilik uygulamalarının etkinliğini değerlendirmek için uluslararası literatürde kabul görmüş olan sosyal belediyecilik ilkeleri bulunmaktadır. Şekil 11'de belediyenin faaliyetlerinde bu ilkeleri ne kadar benimsediği analiz edilmiştir.

Şekil 11: Sosyal belediyecilik ilkelerinin etkinlik düzeyi birlikte kod oluşuma modeli

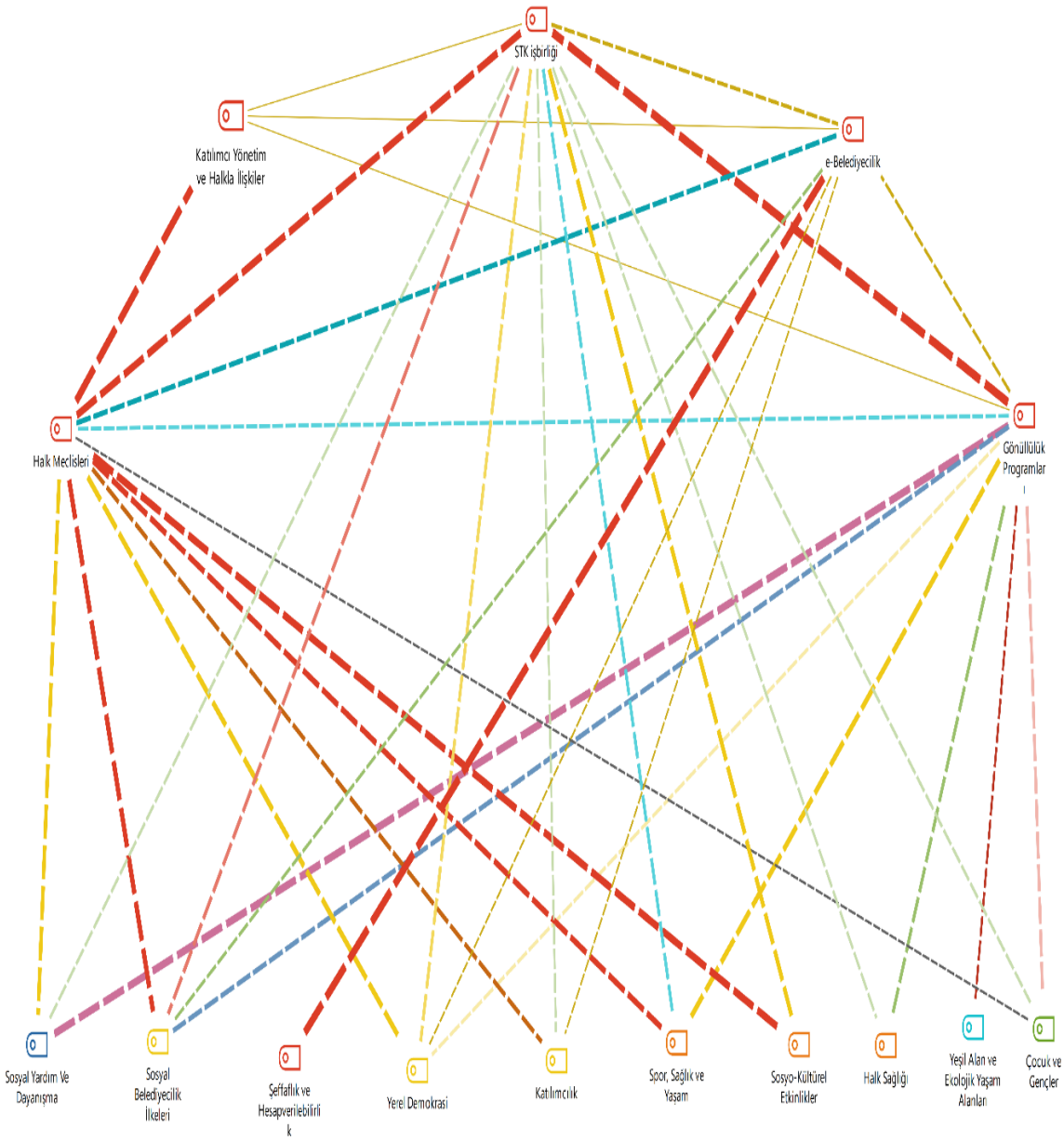
Şekil 11'de, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarını birbirini tamamlayan temalar üzerinden bütüncül bir yaklaşımla yürüttüğünü göstermektedir. Böylece yerel demokrasi, katılımcılık, sosyal adalet, dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler, eşitlik ve fırsat eşitliği ile sosyal dayanışma gibi temaların ilişki ağında merkezî bir konuma sahip olduğu görülmüş; bu durum belediyenin sosyal politikalara parçalı bir hizmet yaklaşımıyla değil, kurumsal bütünlüğü önceleyen kapsamlı bir perspektifle yaklaştığını ortaya koymuştur. Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler temasının sosyal dayanışma, STK iş birliği, şeffaflık, sağlık ve yaşam kalitesi gibi alanlarla kurduğu güçlü kesişmeler, belediyenin hak temelli ve eşitleyici bir sosyal politika anlayışını benimsediğini göstermektedir.

Katılımcılık ve yerel demokrasi temalarının sosyal adalet, sürdürülebilirlik ve halkla ilişkiler gibi alanlarla kurduğu ilişkiler ise karar alma süreçlerinin toplumun farklı kesimlerinin katılımıyla şekillendiğini ve demokratik meşruiyetin güçlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte sosyo-kültürel etkinlikler temasının toplumsal refah ve halk sağlığı ile kurduğu bağlantılar, belediyenin kültürel faaliyetleri yalnızca bir etkinlik alanı olarak değil, toplumsal dayanışmayı artıran ve özellikle gençler, kadınlar ile dezavantajlı grupları kapsayan bir sosyal bütünleşme aracı olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Analizde e-belediyecilik ve dijital dönüşüm temasının şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcı yönetim kodlarıyla yoğun bir ilişki kurduğu da görülmüş; bu durum dijitalleşmenin sosyal belediyecilik uygulamalarını destekleyen önemli bir kurumsal yapı olarak değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Genel olarak ilişki ağı, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarını yalnızca hizmet sunumuna indirgemeyen; katılımcılığı, eşitliği, dijital erişilebilirliği ve toplumsal bütünleşmeyi bir arada değerlendiren bütüncül, sürdürülebilir ve kurumsallaşmış bir sosyal politika yaklaşımı benimsediğini göstermektedir.

4.3.3. Çanakkale Belediyesi, Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Paydaş Katılımı Ne Düzeydedir?

Çağdaş yönetim düşüncesi ve yeni kamu yönetimi yaklaşımı karar alma sürecinde çok aktörlülüğün gerekliliğini vurgulamaktadır. Şekil 12'de belediyenin sosyal belediyeciliğe ilişkin faaliyetleri özelinde karar alma süreçlerine ilişkin yapı incelenmiştir.

Şekil 12: Sosyal belediyecilik ilkeleri-katılım ve halkla ilişkiler temaların birlikte kod oluşturma modeli

Şekil 12'de Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarında paydaş katılımını güçlü ve kurumsallaşmış bir yapı olarak ele aldığını göstermektedir; ancak ağın detayları incelendiğinde bu yaklaşımın tüm alanlarda eşit düzeyde derinleşmediği de anlaşılmaktadır. İlişki ağında STK iş birliği, Halk Meclisleri, Katılımcı Yönetim ve Halkla İlişkiler ile e-Belediyecilik kodlarının merkezî konumu, belediyenin katılımcı, şeffaf ve çok aktörlü bir yönetişim modelini sistematik biçimde benimsediğini ortaya koyarken; bazı kodların daha sönük kalması, paydaş katılımının belirli temalarda yoğunlaştığını ve tüm sosyal politika alanlarına aynı güçte yansımadığını göstermektedir. Bu durum, belediyenin katılımcılık ilkesini stratejik bir araç olarak benimsediğini kanıtlasa da paydaş mekanizmalarının henüz tüm sosyal hizmet başlıklarında eşit düzeyde bütünleşmediğini düşündürmektedir.

Halk Meclisleri ve STK iş birliği kodlarının güçlü bağlantılarla temsil edilmesi, belediyenin sosyal hizmetleri tasarlarken yerel topluluklar, uzman kurumlar, gönüllü gruplar ve sivil toplum örgütlerini aktif paydaşlar olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Bu durumun, sosyal politika üretiminde yerel ihtiyaçlara duyarlılığı artıran önemli bir avantaj olduğu ifade edilebilir. Ancak bu iş birliklerinin çoğunlukla belirli temalarda yoğunlaştığı, bazı alanlarda ise daha yüzeysel kaldığı görülmektedir. Özellikle dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerde STK'larla yakın iş birliği güçlü biçimde görünürken; istihdam, kriz yönetimi, yaşlılara yönelik hizmetler veya kültürel katılım gibi alanlarda iş birliği ağlarının daha zayıf olması, paydaş katılımında tematik bir dengesizliğe işaret etmektedir. Bu durum, belediyenin kimi hizmet alanlarında iş birliği kültürünü derinleştirdiğini, kimi alanlarda ise henüz kurumsallaşma düzeyinin güçlü bir ağ üretmeye yetmediğini göstermektedir.

e-Belediyecilik ve şeffaflık–hesap verebilirlik kodlarının haritadaki belirgin konumu, belediyenin dijital araçlar aracılığıyla katılımı genişletme çabasının önemli bir göstergesidir ve bu yönetsel esneklik özellikle gençler ve çalışan bireyler için erişilebilirliği artırmaktadır. Bununla birlikte dijital katılımın, yaşlı bireyler, dijital okuryazarlığı düşük gruplar veya kırsalda yaşayan kesimler için aynı düzeyde etkili olmadığı; dolayısıyla dijitalleşmenin katılım süreçlerinde birtakım erişim eşitsizliklerini de beraberinde getirdiği

görülmektedir. Bu bulgu, dijital araçların güçlü tamamlayıcı işlevine rağmen, yüz yüze katılım mekanizmalarının hâlâ kritik önem taşıdığını göstermektedir.

İlişki ağındaki çizgilerin yoğunluğu ve yönleri, belediyenin sosyal politikalarının şekillenmesinde çok aktörlü bir yapıya sahip olduğunu kanıtlamakla birlikte, bazı kesimlerin bu süreçlere daha sınırlı dahil olabildiğine işaret etmektedir. Üniversiteler, STK'lar ve gönüllü grupların görünürlüğü yüksekken, özel sektör, meslek odaları veya mahalle düzeyindeki enformel toplulukların ağ içindeki temsiliyeti daha zayıf kalmıştır. Bu durum, katılımcı yönetişim yapısının güçlü bir temel üzerinde yükseldiğini; ancak kapsayıcılığın tüm toplumsal aktörleri aynı düzeyde içerecek bir genişliğe henüz ulaşmadığını göstermektedir.

Genel olarak Çanakkale Belediyesi'nin 2020–2024 döneminde sosyal belediyeciliği katılımcı, şeffaf, iş birliğine dayalı ve dijital araçlarla desteklenen bir yönetişim modeli üzerinden yürüttüğünü kanıtlamakta; ancak bu modelin temalar arasında eşit düzeyde derinleşmediğini ve bazı paydaş gruplarının süreçlere daha sınırlı entegre olabildiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle belediye, sosyal belediyecilikte güçlü bir kurumsal çerçeve oluşturmuş olsa da katılımın kapsayıcılığı, dijital eşitsizlikler, tematik dengesizlikler ve bazı aktörlerin sürece sınırlı dahil olması gibi zayıf yönlerin geliştirilmesi, modelin sürdürülebilirliğini ve etki gücünü artıracak önemli ihtiyaçlar olarak ortaya çıkmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin kamu kaynaklarını toplumun sosyal ihtiyaçları doğrultusunda planlı biçimde kullanmasını esas alan bir anlayıştır. Bu yaklaşım, yalnızca maddi destek sunmakla sınırlı kalmayıp sosyal adaletin güçlendirilmesi, fırsat eşitliğinin korunması ve toplumsal dayanışmanın kurumsal yapılar aracılığıyla sürdürülebilir hale getirilmesine yönelik bir perspektif sunmaktadır. Yerel düzeyde geliştirilen bu politika, özellikle yaşlılar, çocuklar, kadınlar, engelliler, gençler ve sokak hayvanları gibi dezavantajlı kesimlerin sosyal yaşama aktif katılımını destekleyen uygulamalarla somutlaşır. Böylece sosyal belediyecilik, bireylerin yalnızca temel gereksinimlerinin karşılanmasını değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ekonomik hayata yeniden dahil edilmelerini hedefleyen kapsayıcı bir hizmet anlayışı ortaya koyarak modern refah devletinin yerel ölçekteki en görünür uygulama alanlarından biri haline gelmiştir.

Tarihsel süreç incelendiğinde, sosyal belediyeciliğin doğuşunun sosyal devlet anlayışındaki dönüşümle paralel ilerlediği görülmektedir. Devletin ekonomik ve yönetsel alandaki etkinliğinin zamanla azalması, sosyal politikaların yerel ölçeğe kaymasını hızlandırmış ve bu durum 19. yüzyıl İngiltere'sinde "belediye sosyalizmi" olarak adlandırılan modelle somutlaşmıştır. Belediyelerin kamusal hizmet üretiminde daha aktif görev üstlendiği bu yaklaşım, sosyal yardımların ve hizmetlerin yerelden örgütlenmesini öne çıkararak 20. yüzyılın sonlarına doğru birçok ülkede etkili bir uygulanma alanı bulmuştur.

Türkiye'de ise sosyal belediyecilik anlayışı çeşitli dönemsel kırılmalarla gelişmiş; 1970'lerde sosyal tesisler, kültür merkezleri ve kamusal alan düzenlemeleri gibi ilk örnekler ortaya çıkmış, ancak 1980'lerde merkeziyetçiliğin güçlenmesiyle bu alandaki yerel inisiyatif oldukça sınırlı kalmıştır. 1990'larda desantralizasyon politikalarının ivme kazanması, büyükşehir belediyelerinin sosyal hizmetlerde daha geniş yetkiler üstlenmesini

sağlamış; huzurevleri, sağlık ve kadın merkezleri, aşevleri ile meslek edindirme programları gibi birçok sosyal hizmet bu dönemde yaygınlaşmıştır. 2000'li yıllarda ise sosyal belediyecilik, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu gibi temel düzenlemelerle kurumsal ve hukuki bir çerçeveye oturtulmuştur. Sosyal belediyecilik, yalnızca yerel yönetim tercihlerine bağlı bir uygulama alanı olmaktan çıkarak planlı, hesap verebilir ve kalıcı bir kamu hizmeti niteliği kazanmıştır.

Çalışmada, Türkiye'de sosyal belediyecilik faaliyetlerinin yerel düzeydeki etkinliğini ortaya koymak amacıyla Çanakkale Belediyesi örneği incelenmiştir. Özellikle 2019 yerel seçimleri sonrasında yaşanan değişimi değerlendirebilmek için belediyenin 2020, 2021, 2022, 2023 ve 2024 yıllarına ait faaliyet raporları temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu raporlar doğrultusunda, belediyenin sosyal yardım politikaları, dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri, kriz dönemlerindeki sosyal destek programları, kültürel ve toplumsal katılımı artırmaya yönelik projeleri ile sosyal refahı güçlendiren uygulamaları analiz edilmiştir.

Bu analizler sonucunda ise araştırma kapsamında gerçekleştirilen MAXQDA analizinin bulguları, Çanakkale Belediyesi'nde yürütülen sosyal belediyecilik uygulamalarının farklı dezavantajlı grupları kapsayacak nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. 2020–2024 faaliyet raporlarından elde edilen veriler, "Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler" ile "Sosyal Yardım ve Dayanışma" temalarının güçlü biçimde kesiştiğini ve belediyenin sosyal politikalarını belirli bir toplumsal kesime indirgemeden çok boyutlu bir kapsayıcılık anlayışıyla şekillendirdiğini göstermektedir. Kodlar arasındaki bağlantıların yoğunluğu, kadınlar, çocuklar ve gençler, yaşlılar, engelliler, göçmen ve mülteciler ile işsizler gibi farklı grupların hem sosyal yardımlarla hem de eğitim, sağlık, barınma ve psikososyal destek gibi hizmetlerle bütüncül şekilde desteklendiğini kanıtlamaktadır. Bulgular, belediyenin sosyal yardım programlarını yalnızca maddi destek odaklı bir mekanizma olarak değil, hak temelli, sürdürülebilir ve toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen stratejik bir politika yapısı içinde yürüttüğünü göstermektedir. Bu yönüyle Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik yaklaşımı, sosyal içermeyi

güçlendiren, toplumsal dayanışmayı artıran ve dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmeyi merkeze alan kapsamlı bir model olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın bulguları, Çanakkale Belediyesi'nde sosyal belediyecilik ilkelerinin önemli ölçüde uygulandığını gösterirken, bazı alanlarda sınırlılıkların da bulunduğuna işaret etmektedir. MAXQDA analizinden elde edilen ilişki ağı; yerel demokrasi, katılımcılık, sosyal adalet, eşitlik, fırsat eşitliği ve sosyal dayanışma gibi ilkelerin belediye politikalarında güçlü biçimde temsil edildiğini ortaya koymakla birlikte, temalar arasındaki bağlantıların her alanda aynı düzeyde yoğunlaşmadığını göstermektedir. Özellikle dezavantajlı gruplara yönelik hizmetlerin sosyal dayanışma, yaşam kalitesi ve STK iş birliğiyle güçlü kesişimler oluşturduğu görülse de bu bağlantıların bazı yıllarda daha zayıf seyrettiği, hizmetlerin dönemsel dalgalanmalar gösterdiği anlaşılmaktadır.

Katılımcılık ve yerel demokrasi ilkeleri karar alma süreçlerinde belirli ölçüde etkili olsa da analiz, katılım mekanizmalarının tüm toplumsal kesimleri aynı güçte kapsayamadığını ve özellikle dijital erişim kapasitesi sınırlı gruplar için katılımın daha zayıf olduğunu göstermektedir. Dijital dönüşüm ile şeffaflık ve hesap verebilirlik arasındaki ilişki güçlü olsa da dijitalleşme uygulamalarının bazı hizmet alanlarında henüz tam kurumsallaşmadığı da bulgular arasındadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Çanakkale Belediyesi, sosyal belediyecilik ilkelerini geniş ölçekte hayata geçiren bir yaklaşım sergilemekle birlikte; katılımcılığın derinleştirilmesi, dijital erişimin tüm toplumsal gruplara yayılması ve hizmet alanları arasındaki dengesizliklerin azaltılması gerektiğini gösteren sınırlılıklar da mevcuttur.

Yapılan analizler, Çanakkale Belediyesi'nde sosyal belediyecilik ilkelerinin önemli ölçüde hayata geçirildiğini, ancak uygulamaların tüm temalar açısından aynı düzeyde kurumsallaşmadığını göstermektedir. İlişki ağında dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler, sosyal dayanışma, STK iş birliği, katılımcı yönetim ve e-belediyecilik kodlarının merkezi bir konumda yer alması, belediyenin sosyal politikaları bütüncül, şeffaf ve çok aktörlü bir yapıda yürütme eğilimini ortaya koymaktadır. Buna karşın iş birliklerinin bazı temalarda yoğunlaşırken diğerlerinde daha sınırlı kalması, sosyal belediyecilik

uygulamalarının tematik açıdan eşit dağılmadığını ve belirli alanlarda gelişime ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Dijitalleşme süreçleri katılımı ve şeffaflığı güçlendiren bir araç olarak öne çıksa da yaşlılar, dijital okuryazarlığı düşük bireyler ve kırsal kesimde yaşayanlar açısından erişilebilirlik sorunları yaratmakta; bu durum dijital hizmetlerin yüz yüze mekanizmalarla desteklenmesi gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca STK'lar ve akademik kurumların süreçlerde aktif olduğu görülürken, özel sektör, meslek odaları ve mahalle ölçeğindeki informel toplulukların daha sınırlı yer alması, katılımın tüm paydaşlara eşit ölçüde yansımadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik ilkelerini genel olarak etkili bir çerçevede uyguladığını, ancak kapsayıcılık, tematik denge ve erişilebilirlik alanlarında güçlendirilmesi gereken yönlerin bulunduğunu göstermektedir.

Çalışmanın temel önermesi olan *"Çanakkale Belediyesi sosyal belediyecilik uygulamaları çeşitlilik, kapsam ve etkinlik bakımından yeterli düzeydedir"* ifadesi, yapılan analizlerden elde edilen bulgularla güçlü biçimde desteklenmektedir. Araştırma sorularına karşılık elde edilen veriler, belediyenin sosyal belediyecilik ilkelerini kurumsallaşmış bir yaklaşımla uyguladığını göstermektedir. Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetler, sosyal yardımlar, katılım ve halkla ilişkiler, halk sağlığı, spor ve yaşam kalitesi, çevresel sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik gibi temaların her biri sosyal belediyeciliğin temel göstergeleri olarak değerlendirilmiş; Çanakkale Belediyesi'nin bu temalarla uyumlu politikaları sistematik biçimde hayata geçirdiği görülmüştür.

Bu kapsamda yapılan analizler, belediyenin sosyal belediyecilik uygulamalarını yalnızca hizmet sunumuyla sınırlı bırakmadığını; sosyal adalet, eşitlik, katılımcılık ve toplumsal refahı güçlendiren bütüncül bir yönetim anlayışını benimsediğini ortaya koymuştur. Tüm bu bulgular ışığında, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyeciliği etkin, kapsamlı ve sürdürülebilir bir şekilde uygulayan bir yerel yönetim modeli olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma bulguları, Çanakkale Belediyesi'nin sosyal belediyecilik alanında güçlü bir kurumsal kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir; ancak uygulamaların kapsayıcılığı, sürdürülebilirliği ve etkinliği artırmak için geliştirilmesi

gereken alanlar da bulunmaktadır. Bu doğrultuda belediyeye yönelik öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- *Bilimsel Veri ve Uzun Vadeli Planlama:* Sosyal belediyecilik uygulamaları, güvenilir verilere dayalı olarak planlanmalı ve uzun vadeli projeksiyonlarla desteklenmelidir. Sosyal doku araştırmaları düzenli şekilde yapılmalı, politika ve projeler bu veriler ışığında şekillendirilmelidir.
- *Paydaş Katılımının Genişletilmesi ve Kurumsallaştırılması:* STK'lar, üniversiteler, kamu kurumları, özel sektör ve yerel topluluklarla ortak yürütülen iş birlikleri artırılmalı, kapsayıcılık tüm hizmet alanlarına yayılmalıdır. Halk meclisleri ve katılımcı yönetim mekanizmaları güçlendirilerek demokratik meşruiyet ve yerel ihtiyaçlara duyarlılık artırılabilir.
- *Dijital Erişim ve Katılımın Güçlendirilmesi:* Dijitalleşme sosyal belediyeciliği destekleyen bir araç olsa da yaşlılar, dijital okuryazarlığı düşük gruplar ve kırsal bölgelerde erişim sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu nedenle dijital okuryazarlık eğitimleri, mobil erişim birimleri ve yüz yüze danışma noktaları oluşturulmalıdır.
- *Kriz Yönetimi ve Sosyal Destek Mekanizmalarının Standartlaştırılması:* COVID-19 sürecinde uygulanan sosyal yardımlar ve dayanışma programları kalıcı ve sistematik bir yapıya kavuşturulmalı; afet, salgın veya ekonomik kriz dönemlerinde hızlı ve etkili müdahale sağlayacak protokoller geliştirilmelidir.
- *Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetlerde Eşitlik ve Tematik Denge:* Engelliler, kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar, işsizler ve göçmenler gibi farklı dezavantajlı grupların hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasını sağlamak için kapsayıcı ve çok yönlü programlar geliştirilmelidir.
- *İstihdam ve Mesleki Gelişim Programlarının Güçlendirilmesi:* Gençler ve işsiz bireyler için meslek edindirme, beceri geliştirme ve kariyer danışmanlığı programlarının sayısı ve niteliği artırılmalı; üniversite–belediye iş birlikleri bu alanda etkinleştirilmelidir.
- *Sosyal Yardım Sistemlerinin Veri Tabanlı ve İhtiyaç Odaklı Hale Getirilmesi:* Sosyal yardımların etkin ve adil şekilde dağıtılabilmesi için tüm başvuruları ve yararlanıcıları kapsayan güncel bir veri tabanı oluşturulmalı, görev, yetki ve sorumluluk paylaşımı mevzuatla netleştirilmelidir.

- *Sürdürülebilirlik ve Çevresel Sorumluluk ile Entegrasyon:* Sosyal ve çevresel projeler birbirinden bağımsız değil, birbiriyle entegre şekilde tasarlanmalı; enerji verimliliği, geri dönüşüm teşviki ve sürdürülebilir yaşam eğitimleri gibi programlar dezavantajlı gruplarla birlikte planlanmalıdır.
- *Kültürel ve Sosyal Etkinliklerin Kapsayıcılığının Artırılması:* Sosyal yaşam ve kültürel etkinlikler, mahalle bazlı, düşük maliyetli ve dezavantajlı gruplara özel ulaşım/katılım destekleri ile daha geniş kitlelere ulaştırılmalıdır.
- *Nitelikli İnsan Kaynağı ve Kurumsal Standartlar:* Sosyal politika ve yardım uygulamalarında nitelikli uzman personel istihdam edilmeli; iyi uygulamalar paylaşılmalı ve standartlar belirlenerek kurumsallaşma ve sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.

Bu öneriler, Çanakkale Belediyesi'nin mevcut güçlü yönlerini pekiştirirken sınırlılıklarını gidererek sosyal belediyecilik kapasitesini daha kapsayıcı, etkin ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın bulguları, Türkiye'de sosyal belediyeciliğin gelişmekle birlikte hâlâ güçlendirilmesi gereken yönleri bulunduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda gelecekte yapılacak çalışmaların, öncelikle farklı büyükşehir ve ilçe belediyelerini kapsayan karşılaştırmalı analizlere yönelmesi, yerel yönetimlerin güçlü ve zayıf yönlerinin bütüncül biçimde ortaya konmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca sosyal belediyecilik hizmetlerinin dezavantajlı gruplar üzerindeki etkisini ölçen nicel ve nitel değerlendirmelerin artırılması, uygulamaların ihtiyaç odaklılığını ve etkinliğini daha sağlıklı biçimde analiz etmeye olanak tanıyacaktır.

Çanakkale Belediyesi örneğinde görüldüğü üzere kriz dönemlerindeki sosyal yardım ve dayanışma modelleri de gelecekte afet, salgın ve ekonomik kriz gibi olağanüstü durumlarda belediyelerin sosyal kapasitesini inceleyen ayrı bir çalışma alanı olarak ele alınmalıdır. Bunun yanında, dijitalleşmenin sosyal belediyeciliğe katkısını özellikle dijital okuryazarlığı düşük grupların erişim düzeyleri açısından değerlendiren araştırmaların yapılması önem taşımaktadır. Son olarak, belediyelerin üniversiteler, STK'lar ve özel

sektörle geliştirdiği iş birliklerini analiz eden disiplinler arası çalışmalar, sosyal belediyecilik uygulamalarının kurumsal sürdürülebilirliğine yönelik önemli katkılar sunacaktır. Bu önerilerin hem literatüre hem de yerel yönetimlerin politika geliştirme süreçlerine değer katması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Akarsu, S. (2014). *Sosyal Belediyecilik: Zeytinburnu Belediyesi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akdoğan, Y. (2002), "Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik", Eminönü Bülteni, Şubat Sayısı.

Aktay, Y. (2006). "Sosyal Devlet". *Sosyal Politikalar Dergisi*, S.1, 96-102.

Akyüz, F. (2008). "Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (5), 58-70.

Ankara Büyükşehir Belediyesi (2022). *Strateji Geliştirme Raporu*. Erişim: 15.11.2025, https://s.ankara.bel.tr/files/2023/04/28/ff8e07317671fefec78f571aaa7ea84b.pdf

Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri*. Erişim: 15.11.2025, https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri

Arap, İ. (2004). "Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme ve Temsil". *Yerel Yönetimler Kongresi Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yapılanma Bildiriler Kitabı*, 3-4 Aralık 2004, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Biga Belediyesi, Çanakkale. 331-342.

Arslan, M. (2013). Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri Arnavutköy Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Atar, Y. (2013). *Türk Anayasa Hukuku* . 8. Baskı. Mimoza Yayınları: Konya.

Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. Yedirenk Yayınları: İstanbul.

Aydın, T. (1991). *Türk Devlet Geleneği: Dün ve Bugün* (7. Baskı). Bilgi Kültür Sanat: İstanbul.

Azaklı, S. ve Özgür, H. (2005). "Belediye Organları ve Organlar Arası İlişkiler: Başkan, Meclis ve Encümen". H. Özgür ve M. Kösecik (ed.) içinde *Yerel Yönetimler*

Üzerine Güncel Yazılar-1: *Reform* S. 297-319. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Azrak, A. Ü. (1961). "Sosyal Devlet ve 1961 Türk Anayasasının Sistemi". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 27(1-4), 208-224.

Bakır, M. A. (2019). Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyecilik Faktörü ve Bir Uygulama; Belediyelerin Gıda Yardımlarının Memnuniyeti Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı Sosyal Değişme Anabilim Dalı, İstanbul.

Bakır, N. (2019). *Kırsal Göç ve Nüfus Dinamikleri*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Balcılar, A. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Bornova Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Bali, A. C. (1997). *Modern Düşüncenin Doğuşu; İspanyol Altın Çağı*. Dost Kitabevi: İstanbul.

Bayar, H. (2014). *Devlet Teorileri ve Uygulamaları*. Beta Yayınları: İstanbul.

Beki, A. (2008). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.

Beşikçi, İ. (1995). *Devlet ve Toplum*. İletişim Yayınları: İstanbul.

Beveridge, W. H. (1942). *Social insurance and allied services* (Beveridge Report). Government of the United Kingdom. Erişim: 15.01.2026 https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC2560775/pdf/

Bharti, R. ve Sharma, A. (2025). "Assessing the impact of local government reforms on local democracy, citizen participation, and political accountability". *Lex Localis: Journal of Local Self-Government*. Erişim:04.12.2025, https://lex-localis.org/index.php/LexLocalis/article/view/800245

Bloch, M. (2005). *Feodal toplum*. M. A. Kılıçbay (Çev.). Doğu Batı Yayınları, Ankara.

Bodin, Jean (2011), Devlet Üstüne Altı Kitap'tan Seçme Parçalar, Mete Tunçay (Der.), Batı'da Siyasal Düşünceler Tarihi, 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

Bornova Belediyesi. (2025). *Kent Market / Kent Lokantası* Erişim:25.11.2025,https://www.bornova.bel.tr/kent-market-0002 https://bornova.bel.tr/kent-lokantasi-0001

Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Kart 16 Sosyal Destek Projesi*. Erişim: 25.11.2025, https://www.bursa.bel.tr/projeler/kart-16-sosyal-destek-projesi-177

Can, H. (2006). "Sosyal Belediyecilik ve Ümraniye", *Yerel Siyaset*, S.5. 18-19.

Carnoy, M. (2014). *The State and Political Theory*. Princeton University Press: New Jersey, ABD.

Cheema, G. S.ve Rondinelli, D. A. (2007). *Decentralizing governance: emerging concepts and practices.* Ash Institute for Democratic Governance and Innovation, John F. Kennedy School of Government, Harvard University ; Brookings Institution Press.

Corbin, J. ve Strauss, A. (2015). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (4.Baskı). Sage Publications: ABD.

Council of Europe (1985). *European Charter of Local Self-Government*. Council of Europe: Strasbourg. Erişim: 05.12.2025, https://rm.coe.int/168007a088

Creswell, J. W. (2020). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. S. B. Demir ve M. Bütün, (Ed.) (5.). Siyasal Kitabevi: Ankara.

Çadırcı, M. (2007). Tanzimat Sürecinde Türkiye, Ülke Yönetimi. İmge Kitapevi: Ankara.

Çanakkale Belediyesi (2019). *2020-2024 Çanakkale Belediyesi stratejik planı*. Erişim:15.11.2025,https://www.canakkale.bel.tr/file/316/w1VFq1ZCoM4mI6JjXmlHBog9Qnwh9rzi.pdf

Çanakkale Belediyesi (2020). *Yıllık faaliyet raporu*. Erişim: 15.11.2025, https://www.canakkale.bel.tr/file/395/IJJOfpkK6_hEICeztAixiQltReayqlJf.pdf

Çanakkale Belediyesi (2021). *Yıllık faaliyet raporu*. Erişim: 15.11.2025, https://www.canakkale.bel.tr/file/449/W8MDTDcj4zdFGrKE7ILSpIpWhY3GU4an.pdf

Çanakkale Belediyesi (2022). *Yıllık faaliyet raporu*. Erişim: 15.11.2025, https://www.canakkale.bel.tr/file/549/FHlKCPtymJvQEnq345SlPRpvGfc7DySj.pdf

Çanakkale Belediyesi (2023). *2023 yılı faaliyet raporu*. Erişim: 15.11.2025 https://www.canakkale.bel.tr/file/618/UR1_AQ3sfqQooQlTUr_9vQ97p8D4vyhW.pdf

Çanakkale Belediyesi (2024). *2024 yılı faaliyet raporu*. Erişim: 15.11.2025, https://www.canakkale.bel.tr/file/726/Sso_g1bSmLwxvi36QbuuycLGuQHr2QDX.pdf

Çanakkale Belediyesi (2025). *Çanakkale Tarihi*. Erişim: 15.11.2025, https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1122-canakkale-tarihi

Çanakkale Savaşları Araştırma ve Tanıtma Kulübü (ÇSATT) (2020). *Çanakkale'nin Tarihi Gelişimi*. Erişim: 15.11.2025, https://csatt.org/canakkalenin-tarihi-gelisimi/

Çanakkale Valiliği (2025). *Çanakkale İli Genel Bilgiler ve İstatistikler* Erişim: 15.01.2026 https://www.canakkale.gov.tr/sehrimiz

Çelik, E. G. (2013). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İzmir.

Çetinkaya, E. (2017). *Köy Yönetimi ve Denetimi*. Alfa Yayınları: İstanbul.

Çimen, H. (2021). Dünyayı Sarsan Pandemi (Covid-19) Sürecinde Türkiye'de Sosyal Yardımların Önemini Yeniden Düşünmek. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 15–38.

Çitçi, O. (1996). Temsil, Katılma Ve Yerel Demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6), 5–14.

Demir, Ö. ve Acar M. (2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Kadim Yayınları: Ankara.

Demirkaya, Y. (2011). Osmanlı Devletinde Belediye (Hisbe) Teşkilatı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. (41-42), 303-318.

Demirli, A. (2025). Sosyal Politika ve Kalkınma Paradigmasının Dönüşümü Odağında Türkiye'de Sosyal Belediyecilik. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Devlet İstatistik Enstitüsü (2001). İl Bazında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Verileri. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları: Ankara.

Doğan, F. (2020). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Aydın Büyükşehir Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Doğan, N. (2015). "Küreselleşme Bağlamında Sosyal Haklar ve Türkiye". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 658-673.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı; (2001)," Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas raporu", 8. 5 Yıllık Kalkınma Raporu, Ankara, Erişim:15.01.2026 http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/13743/plan8.pdf,

Ekin, N. (1994). *Endüstri İlişkileri* (6. Baskı). Beta Yayıncılık: İstanbul.

Erbay, Y., ve Akgün, H. (2013). "Modernleşmeden Küreselleşmeye Türkiye"de Yerel Yönetimler Tarihi Ve Bugünü." İstanbul: Kazancı Kitap.

Erdoğan, M. (2013). *Anayasal Demokrasi*. 10. Baskı. Siyasal Kitabevi: Ankara.

Ersöz, H. Y. (2005). "5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri". *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S.(50). 133–151. Erişim: 15.01.2026 https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/891/9915

Ersöz, H. Y. (2006). "Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, (Prof. Dr. Toker Dereli'ye Armağan Özel Sayısı), 55 (1), 759-775. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları: İstanbul.

Ersöz, H. Y. (2007). "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü", *Sosyal Politikalar Dergisi*, S.2, 30-36.

Eryılmaz, B. (2017). *Kamu Yönetimi: Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar*. Umuttepe Yayınları: Kocaeli.

Eryılmaz, F. (2005). *Yerel Yönetimler ve Belediyecilik*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism.* Princeton University Press: New Jersey, ABD.

Ezer, M. (2018). Belediyelerin Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Yönelik Memnuniyet: Ankara Pursaklar Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Flora, P. ve Heidenheimer, A. J. (1981). *The Development of Welfare States in Europe and America.* Transaction Books: New Jersey, ABD.

Fraser, D. (1979). *Urban Politics in Victorian England: The Structure of City Government*. Leicester University Press:Leicester, Birleşik Krallık.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Gaziantep Ailem / Aile Akademisi.* Erişim: 25.11.2025, https://gaziantepailem.com/

Giddens, A. (2004). *Modernliğin Sonuçları*. E. Kuşdil, (Çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

Güney Marmara Kalkınma Ajansı. (2024). *TR22 Güney Marmara Bölgesi 2024-2028 Bölge Planı*. Erişim: 15.01.2026 https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR22-Guney-Marmara-Bolgesi-2024-2028-Bolge-Plani.pdf)

Goldsmith, M. ve Page, E. (2010). *Changing Government Relations in Europe*. Routledge Books: Birleşik Krallık.

Gören, Z. (1997). "Sosyal Devlet İlkesi ve Anayasa Hukuku Açısından Yaşam Kalitesi". *Anayasa Yargısı Dergisi*, S.14, 89-153.

Göze, A. (2005). *Liberal, Marxiste, Faşist, Nasyonel Sosyalist ve Sosyal Devlet* (4. Baskı). Beta Yayıncılık: İstanbul.

Göze, A. (2013). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. 14. Baskı. Beta Yayıncılık: İstanbul.

Gözübüyük, A. Ş. (1994). *Yönetim Hukuku*. Turhan Kitabevi: Ankara.

Gülbeyen, Z. (2020). Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Erzurum Büyükşehir Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Güler, M. (2013). "Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine". İ. Kamalak ve H. Gül (ed.) içinde *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik: Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları*. Kalkedon Yayınları: İstanbul.

Güngör, F. ve Özuğurlu, M. (1997), "İngiliz Yoksul Yasaları: Paternalizm, Piyasa ya da Sosyal Devlet", *Ankara Üniversitesi SBF Tartışma Metinleri*, S. 3. 1 – 24.

Güven, S. (2013). *Sosyal Politikanın Temelleri* (5. Baskı). Ezgi Kitabevi Yayınları: Bursa.

Güvercin, C. H. (2004). "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi". *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57 (2), 89-95.

Hatay Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Sosyal Hizmetler*. Erişim: 25.11.2025, https://hatay.bel.tr/sosyal-hizmetler

Hekimoğlu, E. (2019). Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik: Başakşehir Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Heywood, A. (2021). *Siyaset*. B. S. Şener (Çev.). Adres Yayınları: Ankara.

Himmelfarb, G. (2007). *The Idea of Poverty: England in the Early Industrial Age*. Faber ve Faber: Londra.

Hobbes, T. (2012). *Leviathan*. S. Lim, (Çev.; 10. bs). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.

Hobsbawm, E. J. (2012). *Devrim çağı: 1789–1848* B. S. Şener, (Çev.). Dost Kitabevi: İstanbul.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı (2023). *Faaliyet raporu*. Erişim:15.11.2025, https://uploads.ibb.istanbul/uploads/2023_Faaliyet_Raporu_1_fa79d76a01.pdf

İstanbul Üsküdar Belediyesi. (2025). *Hoş Geldin Bebek Destek Paketi*. Erişim:15.11.2025, https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/hosgeldinbebek

İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2024). *Faaliyet Raporu*. Erişim:15.11.2025, https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/43_16052025_023048_.pdf

İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Biz Varız*. Erişim: 15.11.2025, https://bizvariz.izmir.bel.tr/

Kahraman, N. (2016). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Malatya Büyükşehir ve Elazığ Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Kalaycı, S. ve Akın, A. (2021). "Sosyal Hizmetlerin Yerelleşmesine Kent Konseylerinin Katkıları". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32 (1), 189-210.

Kalkışım, H. M. (2015). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Algısı: İstanbul, İzmir, Adana ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyeleri Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta.

Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı (2001). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Kapani, M. (2006). *Politika Bilimine Giriş*. Bilgi Yayınevi: Ankara.

Karaman, F. (2010). *Siyaset Bilimine Giriş*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Karşıyaka Belediyesi. (2025). *Karşıyaka'nın Filizleri* burs desteği. Erişim:15.11.2025, https://www.karsiyaka.bel.tr/karsiyaka-nin-filizleri-dayanismayla-buyuyor

Kaştan, Y. (2016). 1913 Tarihli İdare-İ Umumiye-İ Vilâyat Kanun-I Muvakkatı İle Vilayet Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi,* 2(2), 78–98.

Keçiören Belediyesi. (2025). *Hoş Geldin Bebek*. Erişim: 15.11.2025, https://www.kecioren.bel.tr/sss.html

Keleş, R. (2009). "Yerel Seçimler Yaklaşırken Türkiye'de Sosyal Belediyecilik". *Özel Kalem Dergisi*, 2 (21), 30-32.

Keleş, R. (2012). *Yerel Yönetim ve Büyükşehir Belediyeleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Keleş, R. (2016). *Yerel Yönetimler ve Kırsal Politikalar*. Beta Yayıncılık: İstanbul.

Keleş, R. (2020). "Yerel Demokrasiyi Merkeziyetçilik Virüsünden Arındırmak". *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 1-45.

Kesgin, B. (2008). Yoksulluğa Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

Kesgin, B. (2012). "Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 26, 169-180.

Kırımlı, E. N. (2023). Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Belediyelerde Kurumsal İmaja Etkisi: Çankırı Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kodaman, B. (1988). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*. Türk Tarih Kurumu: Ankara.

Konya Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü*. Erişim: 15.11.2025 https://www.konya.bel.tr/birim/sosyal-hizmetler-sube-mudurlugu

Koray, M. (2024). *Sosyal Politika*. İmge Kitabevi Yayınları: Ankara.

Koray, M. ve Topçuoğlu, A. (1995). *Sosyal Politika* (3. Baskı). Ezgi Kitabevi: Bursa.

Lewis, B. (2006). *Uygarlık Tarihinde Araplar*. H. Dursun Yıldız, (Çev.) Pegasus Yayınları: İstanbul.

Locke, J. (2004). *Hükümet Üzerine İkinci İnceleme* F. Bakırcı, (Çev.). Babil Yayıncılık: Ankara.

Maden, C. (2012). Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Esenler Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yalova.

Marshall, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*. O. Akınhay ve D. Kömürcü (Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.

Marshall, T. H. ve Bottomore, T. (2006). *Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar*. A. Kaya (Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma: Desen Ve Uygulama İçin Bir Rehber* S. Turan, (Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Migdal, J. S. (2001). *State in society: Studying how states and societies transform and constitute one another*. Cambridge University Press: Cambridge, Birleşik Krallık.

Mill, J. S. (2009). *Hürriyet üstüne* O. Dostel, (Çev.). Liberte Yayınları: Ankara.

Mishra, R. (1990). *The Welfare State in Capitalist Society: Policies of Retrenchment and Maintenance.* Harvester Wheatsheaf: Birleşik Krallık.

Muratpaşa Belediyesi. (2025). *Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü* – Aşevi Ve Yaşlı Evleri. Erişim: 15.11.2025, https://muratpasa-bld.gov.tr/birim-detay/sosyal-yardim-isleri-mudurlugu

Mütevellioğlu, N. (2006). "Sosyal Devlet Bireysel Özgürlükleri Sınırladı mı?" *Amme İdaresi Dergisi*, 39 (3), 23-45.

Nadaroğlu, H. (1998). *Mahalli İdareler*. Beta Yayıncılık: İstanbul.

Oktay, T. (2008). *Osmanlı Döneminde Modern Belediye Kurumunun Doğuşu ve Gelişimi, Selçukludan Cumhuriyete Şehir Yönetimi*. TDBB: İstanbul.

On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

On İkiinci Kalkınma Planı (2024-2028). Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

Ortaylı, İ. (1999). *Yerel Yönetim Geleneği ve Geleceğin Etkinliği. Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri*. Demokrasi Kitaplığı: İstanbul.

Ostrom, E. (2024). *Müştereklerin Yönetimi: Kolektif Eylem Kurumlarının Evrimi.* C. Balcı, (Çev.). İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları: İzmir.

Öner, Ş. ve Çam, B. (2021). Covid-19 Sürecinde Yükselen Sosyal Belediyecilik: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19 (Özel Sayı), 137–163.

Özbudun, E. (2023). *Türk Anayasa Hukuku*. Yetkin Yayınları: Ankara.

Özer, M. A. (1999). "Batıda Yerel Yönetimlerin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci". *Türk İdare Dergisi*, S. 425, 105-120.

Özer, M. A. (2015). "Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15 (35), 79-100.

Öztürk, N. (2006). "Ekonomide Devletin Değişen Rolü". *Amme İdaresi Dergisi*, 39 (1), 17-38.

Parlak, B. (2014). *Yerel yönetimler: Kavramlar, kuramlar ve kurumlar*. Ekin Kitabevi: Bursa.

Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri* M. Bütün ve S. B. Demir, (Çev. Ed.). Pegem Akademi: Ankara

Pehlivan, O. (2016). *Kamu Maliyesi*. Celepler Matbaacılık: Trabzon.

Pekküçükşen, Ş. (2004), "Sosyal Belediyecilik ve Selçuklu Belediyesi: Şefkat Evleri Örneği", Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale, 458-465.

Pektaş, E. K. (2010). "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5 (1), 4-22.

Pierre, J. ve Peters, B. G. (2000). *Governance, Politics and the State*. Macmillan: New York.

Pierson, C. (2006). *Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare* Polity Press: Birleşik Krallık.

Pierson, P. (1994). *Dismantling the Welfare State? Reagan, Thatcher and the Politics of Retrenchment*. Cambridge University Press: Cambridge, Birleşik Krallık.

Polanyi, K. (2017). *Büyük Dönüşüm: Çağımızın Siyasal Ve Ekonomik Kökenleri* A. Buğra, (Çev.). İletişim Yayınları: İstanbul.

Resmî Gazete (2025). *Çanakkale İl Özel İdaresi Görev ve Yetkileri*. Erişim: 01.11.2025, https://www.resmigazete.gov.tr

Rousseau, J.-J. (2012). *Toplum Sözleşmesi* (Çev. V. Günyol). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

Sallan Gül, S. (2013). Sosyal Devlet ya da Refah Devleti Nedir? İ. Kamalak ve H. Gül (Ed.). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar: Türkiye Uygulamaları*. S.65–99. Kalkedon Yayıncılık: İstanbul.

Sanuk, B. (2019). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Bakırköy Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Sellers, J. M. ve Lidström, A. (2007). "Decentralization, local government, and the welfare state". *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 20 (4), 609-632.

Seyyar, A. (2011). *Sosyal Politika Bilimine Giriş*. Sakarya Yayıncılık: Sakarya**.**

Sosyal Demokrat Kamu İşverenleri Sendikası. Erişim: 15.11.2025, https://www.sodemsen.org.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/DunyadanOrnekler_Kitap_Baskiya_Rev2.pdf

Sultangazi Belediyesi. (2025). *Canım Ailem Aile Destek/ Danışmanlık Projesi*. Erişim 15.11.2025, https://www.istanbulses.com/canim-ailem-30622h.htm

Şahin, H. (2020). Sosyal Belediyecilik Anlayışının Benimsenmesi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Bursa.

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Bereket Kart Sosyal Yardım Kartı* Erişim: 15.11.2025, https://bereketkart.sanliurfa.bel.tr/basvuru/

Şataf, C. ve Mermer, B. (2017). "Avrupa'da Sosyal Belediyecilik Anlayışı ve Türkiye". *Süleyman Demirel Üniversitesi Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 8 (17). 13-33.

Şen, M. (2007). "Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı, Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyecilik". *Sosyal Politikalar Dergisi*, S.2, 38-44.

Şengül, R. (2018). *Yerel Yönetimler* (10. Baskı). Umuttepe Yayınları: Kocaeli.

Şimşek, N. (2023). Sosyal Belediyecilik Bağlamında Meslek Edindirme Kursları: İsmek Örneği. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019–2023)*. Ankara: SBB.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2019). *12. Kalkınma Planı (2019-2023)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Tanör, B. (2022). *Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar*. Oniki Levha Yayıncılık: İstanbul.

Tekeli, İ. (1990). "Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyinin Değerlendirilmesi Üzerine". *Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar Kitabı*, 23-24 Kasım 1990, Ankara Büyükşehir Belediyesi. Yay. Haz. Metropol İmar A.Ş., IULA-EMME.

Tekeli, İ. ve Ortaylı, İ. (1978). *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi.* Türk İdareciler Derneği Yayınları: Ankara.

Tilly, C. (2001). *Zor, sermaye ve Avrupa devletlerinin oluşumu (990–1992).* K. Emiroğlu, (Çev.). İmge Kitabevi: Ankara.

Titmuss, R. M. (1974). *Social Policy: An Introduction.* Allen ve Unwin: Avustralya.

Tocqueville, A. de. (1994). *Amerika'da Demokrasi* İ. Sezal, (Çev.). Yetkin Yayınları: Ankara.

Toprak D. ve Şata, C. (2009). "Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1 (1).

Toprak, Z. (2021). *Yerel Yönetimler* (Güncellenmiş 10. Basım). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Kahvaltı Ve Akşam Yemeği Hizmeti* Ve *Kart 61.* Erişim:15.11.2025,https://www.trabzon.bel.tr/HizmetlerDetay?hizmetIds=37&id=7274

Turan, Ş. (2002). *Siyasal Düşünceler ve Devlet Teorileri*. Siyasal Kitabevi: Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti (1961). *1961 Anayasası*. Resmî Gazete, 9 Temmuz 1961, No. 334.

Türkiye Cumhuriyeti (1982). *1982 Anayasası*. Resmî Gazete, 7 Kasım 1982, No. 17863.

Türkiye İstatistik Kurumu (2023). *İllere Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla*. Erişim: 15.11.2025, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2023-53575

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2024). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları*. Erişim: 19 Ekim 2025, https://www.tuik.gov.tr

Urhan, O. (2008). *Yerel Yönetimler ve Türkiye Uygulamaları*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Ünlü, U. (2016). "Sosyal Belediyecilik Anlayışının E-Belediyecilik Uygulamalarına Entegre Edilmesi". *Sayıştay Dergisi*, S.102, 63-89.

Varol, B. ve Demirkaya, S. (2020). "Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü: Yerel Yönetimlerde Yerelleşme ve Merkezileşme". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22 (39), 250-276.

Veyis, M. (2024). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Manisa Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Manisa.

Weber, M. (2006). Meslek Olarak Siyaset. M. Sert ve A. Timuçin, (Çev.). Chiviyazıları Yayınevi: İstanbul.

Yay, S. (2014). "Tarihsel Süreçte Türkiye'de Sosyal Devlet". *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3 (9), 147-161.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2022). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı). Seçkin Yayıncılık: Ankara.

Yıldırım, S. (2014). *Türkiye'de Yeni, Toplumcu, Demokratik Belediyecilik 1773-1980*. Scala Yayıncılık: İstanbul.

Yılmaz, V. ve Telsaç, C. (2021). "Yerel Yönetimler ve Katılım". *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (40), 235-254.

Yüksel, H. (2014). *Güncel Gelişmeler Işığında Sosyal Politika*. Ekin Yayınevi: Bursa.

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Kabul Tarihi: 21.07.1983, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 23.07.1983, Sayı: 18113.

2872 Sayılı Çevre Kanunu, Kabul Tarihi: 09.08.1983, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 11.08.1983, Sayı: 18132.

3008 sayılı İş Kanunu. Kabul Tarihi: 1936, 15 Haziran. *Resmî Gazete* No. 3330.

3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 27.06.1984, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 09.07.1984, Sayı: 18453.

442 Sayılı Köy Kanunu, Kabul Tarihi: 18.03.1924, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 07.04.1924, Sayı: 68.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Kabul Tarihi: 10.12.2003, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 24.12.2003, Sayı: 25326.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kabul Tarihi: 10.07.2004, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 23.7.2004, Sayı: 25531.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Kabul Tarihi: 22.02.2005, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 04.03.2005, Sayı: 25745.

5393 Sayılı Belediye Kanunu, Kabul Tarihi: 03.07.2005, Resmî Gazete Yayım Tarihi:13.07.2005, Sayı: 25874.

5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu (1949), 8 Haziran. T.C. Resmî Gazete Sayı: 7235.

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 12.11.2012, Resmî Gazete Yayım Tarihi: 06.12.2012, Sayı: 28489.